

JÄRJESTÄYTYNYTTÄ RIKOLLISUUTTA KOSKEVA LAINSÄÄDÄNTÖ SUOMESSA

Lapin Yliopisto
Maisteritutkielma
Ilkka Komulainen
Rikosoikeus
Kevät 2014

Sisällysluettelo

LÄHDELUETTELO.....	IV
KÄYTETYT LYHENTEET.....	XIV
1. JOHDANTO.....	1
2. JÄRJESTÄYTYNYT RIKOLLISUUS ILMIÖNÄ	2
2.1 JÄRJESTÄYTYNEEN RIKOLLISUUDEN TUTKIMUKSESTA	3
2.2 JÄRJESTÄYTYNEEN RIKOLLISUUDEN LÄHI-ILMIÖT	5
2.3 JÄRJESTÄYTYNEEN RIKOLLISUUDEN JA TERRORISMIN SUHDE	7
2.4 JÄRJESTÄYTYNEEN RIKOLLISUUDEN SYITÄ.....	11
2.5 JÄRJESTÄYTYNEEN RIKOLLISUUDEN SEURAUKSIA	13
2.6 JÄRJESTÄYTYNEIDEN RIKOLLISRYHMIEN ORGANISAATORAKENTEESTA	14
3. JÄRJESTÄYTYNEEN RIKOLLISUUDEN TILANNEKUVA SUOMESSA	17
3.1 NELJÄ SUURTA JÄRJESTÄYTYNYTTÄ RIKOLLISRYHMÄÄ	20
3.2 MAANTIETEELLINEN JAKAANTUMINEN.....	21
3.3 JENGIORGANISAATIO	23
3.4 PROSENTTI- JA LIIVIJENGIN RAKENNE	25
3.5 JR-RYHMITTYMIEN TOIMINTA JA RIKOSTYYPIT SUOMESSA	26
3.6 MOOTTORIPYÖRÄJENGIT: RIKOLLISUUTTA VAI EI?.....	33
3.7 RIKOLLISUUDEN JÄRJESTÄYTYNEISYYDEN ASTEESTA SUOMESSA	34
3.8 SUOMESSA TOIMIVA ULKOMAINEN JÄRJESTÄYTYNYT RIKOLLISUUS.....	35
3.9 UHKAKUVIA	37
4. JÄRJESTÄYTYNYTTÄ RIKOLLISUUTTA KOSKEVAT KANSAINVÄLISET NORMIT ...	42
4.1 YHDISTYNEET KANSAKUNNAT.....	42
4.2 EUROOPAN UNIONI.....	44
4.3 EUROOPAN NEUVOSTO.....	46
5. JÄRJESTÄYTYNEEN RIKOLLISUUDEN MÄÄRITELMÄ	46
5.1 YHDISTYNEET KANSAKUNNAT: PALERMON SOPIMUS.....	47
5.2 EUROOPAN UNIONI.....	47
5.3 SUOMEN KANSALLISEN LAINSÄÄDÄNNÖN MÄÄRITELMÄ: RIKOSLAKI.....	49
5.4 YHTEENVETO	51
6. JÄRJESTÄYTYNYT RIKOLLISUUS JA RIKOSOIKEUDEN YLEISET OPIT.....	51
6.1 OSALLISUUSOPPI.....	51
6.1.1 <i>Tekijäntoimi, rikoskumppanuus</i>	<i>52</i>
6.1.2 <i>Avunanto</i>	<i>53</i>
6.1.3 <i>Avunannon ja tekijäntoimen välisestä rajanvedosta</i>	<i>54</i>
6.1.4 <i>Välillinen tekeminen.....</i>	<i>55</i>
6.1.5 <i>Ylytys.....</i>	<i>56</i>
6.2 VASTUUOPPI.....	57
6.3 VALMISTELUOPPI, SALAHANKEOPPI	58
6.4 OIKEUSVOIMAVAIKUTUS	59
7. JÄRJESTÄYTYNYT RIKOLLISUUS SUOMEN LAINSÄÄDÄNNÖSSÄ.....	60
7.1 KOVENTAMISPERUSTE (RL 6:5)	60
7.2 JÄRJESTÄYTYNEEN RIKOLLISRYHMÄN TOIMINTAAN OSALLISTUMINEN (RL 17:1A).....	63
7.3 RIKOKSEN TEKEMINEN OSANA JÄRJESTÄYTYNYTTÄ RIKOLLISRYHMÄÄ TEON KVALIFIOINTIPERUSTEENA	66
7.3.1 <i>Törkeä huumausainerikos (RL 50:2)</i>	<i>66</i>
7.3.2 <i>Törkeä huumausainerikoksen edistäminen (RL 50:4a).....</i>	<i>67</i>
7.3.3 <i>Törkeä laittoman maahantulon järjestäminen (RL 17:8a).....</i>	<i>68</i>
7.3.4 <i>Törkeä sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittäminen (RL 17:18a)</i>	<i>69</i>
7.3.5 <i>Törkeä ihmiskauppa (RL 25:3a)</i>	<i>70</i>
7.3.6 <i>Törkeä vahingonteko (RL 35:2).....</i>	<i>71</i>
7.3.7 <i>Törkeä tietomurto (RL 38:8a).....</i>	<i>72</i>

7.3.8	<i>Törkeä dopingrikos (RL 44:7)</i>	72
7.3.9	<i>Törkeä tulliselvitysrikos (RL 46:8)</i>	73
7.3.10	<i>Törkeä alkoholirikos (RL 50a:2)</i>	73
7.3.11	<i>Yhteenveto</i>	74
7.3.12	<i>Eräitä, jotka puuttuvat joukosta</i>	74
7.4	OIKEUSHENKILÖN RANGAISTUSVASTUU (RL 9 LUKU).....	75
7.5	KAKSOISKVALIFIKAATION ONGELMA: TÖRKEÄSTÄ TEKOMUODOSTA MÄÄRÄTTÄVÄN RANGAISTUKSEN KOVENTAMINEN	75
7.6	TULEVAISUUS: OIKEUSMINISTERIÖN TYÖRYHMÄN MIETINTÖ 23/2014.....	76
8.	JOHTOPÄÄTÖKSIÄ	78
	LIITE 1	I

Lähdeluettelo

ARTIKKELIT & KIRJALLISUUS

Abold, Justin Lewis:

Data Sources: Police Data. Teoksessa: Encyclopedia of Transnational Crime and Justice. Toim. Margaret E. Beare. Sage Publications, Thousand Oaks 2012. S. 98-100.

Albanese, Jay:

Järjestäytyneen rikollisuuden torjunta. Julkaistu: Haaste 2009/3. s. 24-25. Suomennos: Kauko Aromaa. Saatavissa: http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste32009/jarjestaytyneenrikollisuuden_torjunta.html, viitattu 5.4.2013.

Bäckman, Johan:

Itämafia. Poliisiammattikorkeakoulu, Espoo 2006.

Beare, Margaret E.:

Introduction. Teoksessa: Encyclopedia of Transnational Crime and Justice. Toim. Margaret E. Beare. Sage Publishing, Thousand Oaks 2012. S. XIX-XXI.

Brienza, Paul:

Bikers and Motorcycle Gangs. Teoksessa: Encyclopedia of Transnational Crime and Justice. Toim. Margaret E. Beare. Sage Publishing, Thousand Oaks 2012. S. 27-28.

Calderoni, Francesco:

A Definition That Does Not Work: The Impact of the EU Framework Decision on the Fight Against Organized Crime. Common Market Law Review volume 49 number 2 August 2012. S. 1365-1394.

Frände, Dan:

Yleinen rikosoikeus. Edita, Helsinki 2012.

Glenny, Misha:

Matkan kansainväliseen alamaailmaan. Tammi, Helsinki 2008. Alkuteos: McMafia. Crime without frontiers. The Bodley Head, Lontoo 2008.

Goodey, Jo:

Recognising organised crime's victims. Teoksessa: Transnational Organised Crime. Perspectives on global security. Toim. Adam Edwards ja Peter Gill. Roundledge, Lontoo 2003. S. 157-173.

Harding, Christopher:

Criminal Enterprise. Individuals, organizations and criminal responsibility. Willan Publishing, Portland Oregon USA 2007.

Honkasalo, Brynolf:

Suomen rikosoikeus – yleiset opit. Suomalainen lakimiesyhdistys, Helsinki 1967.

Jokinen, Christian:

Järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin eroista ja liitoskohdista. Teoksessa: Terrorismin rahoitus. Toim. Mika Susi ja Niina Pekkala. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere 2011. S. 143-154.

Junninen, Mika & Aromaa, Kauko:

Syyttäjiin ja tuomareihin kohdistunut epäasiallinen vaikuttaminen Suomessa 2007-2008. European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations (HEUNI), Helsinki 2010.

Junninen, Mika:

Adventurers and risk-taker: Finnish professional criminals and their organizations in the 1990s cross-border criminality. European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations (HEUNI), Helsinki 2006.

Jyrkinen, Marjut:

The Organisation of Policy Meets the Commercialisation of Sex. Global Linkages, Policies, Technologies. Edita Prima Oy, Helsinki 2005.

Kankaanranta, Terhi & Muttilainen, Vesa:

Kuittikauppa rakennusalan talousrikollisuutena. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 86/2010. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere 2010.

Kekki, Tuula:

Taparikollisuus, huumeet ja rikoskierre. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere 2009.

Kekomäki, Paavo:

Ammattimaisten ja tavanomaisten rikosten käsitteistä. Suomalaisen kirjallisuuden seuran kirjapainon oy, Helsinki 1933.

Kivivuori, Janne:

Rikollisuuden syyt. Nemo, Helsinki 2008.

Larsson, Paul:

Järjestäytyneen rikollisuuden ehkäisyn kustannukset. Julkaistu: Haaste 2009/3 s. 22-23. Suomennos Kauko Aromaa. Saatavissa: <http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste32009/jarjestaytyneenrikollisuudenehkaisynkustannukset.html>, viitattu 5.4.2013.

Leskinen, Jari:

Organisoitu paritus ja prostituutio Suomessa. Rikostutkimus 2002. Keskusrikospoliisi, Vantaa 2003. S. 9-30.

Levi, Michael:

Organising financial crimes. Teoksessa: Global Organized Crime – Trends and Developments. Toim. Dina Siegel, Henk van de Bunt, Damián Zaitch. Kluwer Academic Publishers, Dordrecht 2003. S. 117-126.

Lunde, Paul:

Järjestäytynyt rikollisuus. Dorling Kindersley Limited. Lontoo 2004.

- Makarenko, Tamara:*
'The ties that bind'. Teoksessa: Global Organized Crime – Trends and Developments. Toim. Dina Siegel, Henk van de Bunt, Damián Zaitch. Kluwer Academic Publishers, Dordrecht 2003. S. 159-173.
- Malkki, Leena & Paastela, Jukka:*
Terrorismin monet kasvot. WSOY, Helsinki 2007.
- Mitsilegas, Valsamis:*
The ambivalent concept of Transnational Organized Crime. Teoksessa: Critical reflections on Transnational Organized Crime, Money Laundering, and Corruption. Toim. Margaret E. Beare. University of Toronto Press 2003. S. 55-87.
- Mölsä, Mika:*
Prosenttijengit: Moottoripyöräkerhot ja järjestäytynyt rikollisuus Suomessa. 5. painos. Juva 2009.
- Nuutila, Ari-Matti & Melander, Sakari:*
RL 50: Huumausainerikokset. Teoksessa. Rikosoikeus. WSOYpro, Helsinki 2009.
- Nuutila, Ari-Matti:*
Rikoslain yleinen osa. Lakimiesliiton kustannus, Helsinki 1997.
- O'Rourke, Marvene:*
Impact of Transnational Organized Crime on Law Enforcement. Teoksessa: Organized Crime, Trafficking, Drugs: Selected papers presented at the Annual Conference of the European Society of Criminology, Helsinki 2003. Toim. Sami Nevala ja Kauko Aromaa. Helsinki 2004. S. 197-209.
- Palo, Sanna:*
Järjestäytyneet rikollisryhmät ja rikosvastuu. Helsingin yliopisto 2010.
- Palonen, Ulla & Laitinen, Kari:*
Näkökulmia poliittiseen, uskonnolliseen ja taloudelliseen terrorismiin. Teoksessa: Terrorismin rahoitus. Toim. Mika Susi ja Niina Pekkala. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere 2011. S. 65-93.
- Parker, Donn B:*
Fighting computer crime. Charles Scribner's Sons, New York 1983.
- Parsons, Talcott:*
Structure and Process in Modern Societies. The Free Press, Glencoe Illinois USA 1960.
- Repo, Sanna:*
Avunanto ja tekijävastuu. Teoksessa: Rikosoikeuden uudistuneet yleiset opit. Toim. Raimo Lahti, Timo Ojala. Helsingin hovioikeus, Helsinki 2004. Saatavissa: <http://www.oikeus.fi/uploads/lh57r7c.pdf> Viitattu 8.4.2014.

Rodgers, Kelly:

Criminal Associations. Teoksessa: Encyclopedia of Transnational Crime and Justice. Toimitus: Margaret E. Beare. Sage Publications, Thousand Oaks 2012. S. 85-87.

Sundström, Bruno:

Varsinaisesta osallisuudesta rikoslain ja sotaväenrikoslain rangaistaviksi julistamiin varsinaisiin erikoisrikoksiin erittäin silmälläpitäen extraneusta. WSOY, Porvoo 1926.

Tapani, Jussi & Tolvanen, Matti:

Rikosoikeus – rangaistuksen määrääminen ja täytäntöönpano. Talentum, Helsinki 2011.

Tapani, Jussi & Tolvanen, Matti:

Rikosoikeuden yleinen osa – vastuuoppi. Talentum, Helsinki 2013.

Vanhanen, Teemu:

Rikoksumppanuutta vai avunantoa – onko sillä merkitystä? Turun yliopisto, Turku 2004.

Villavecces-Izquierdo, Santiago:

Impact of Transnational Crime. Teoksessa: Encyclopedia of Transnational Crime and Justice. Toim. Margaret E. Beare. Sage Publications, Thousand Oaks 2012. S. 185-187.

Virta, Erja:

Talousrikollisuuden kuva tutkimuksen ja tiedonhallinnan näkökulmasta. Turun Yliopisto 2002.

Viuhko, Minna & Jokinen, Anniina:

Human trafficking and organised crime. Trafficking for sexual exploitation and organised procuring in Finland. European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations (HEUNI), Helsinki 2009.

von Lampe, Klaus:

Criminally exploitable ties: A network Approach to Organized Crime. Teoksessa: Transnational Organized Crime: Myth, Power and Profit. Toim Emilio C. Viano, José Magallanes, Laurent Bidet. Carolina Academic Press, Durham North Carolina 2003. S. 9-22.

von Lampe, Klaus:

Not a process of Enlightenment: The Conceptual History of Organized Crime in Germany and the United States of America. Forum on Crime and Society, volume 1 number 2 December 2001. S. 99-116.

Wierup, Lasse & Larsson, Matti:

Svensk Maffia. Nordsted, Tukholma 2008.

Woodiwiss, Michael:

Transnational Organized Crime: The Strange Career of an American Concept. Teoksessa: Critical reflections on Transnational Organized Crime, Money Laundering, and Corruption. Toim. Margaret E. Beare. University of Toronto Press 2003. S. 3-34.

HALLITUKSEN ESITYKSET JA VALIOKUNTAMIETINNÖT

HE 125/1975 II vp: Hallituksen esitys eduskunnalle Rikoslain 6 luvun ja siihen liittyvien säännösten muuttamisesta.

HE 180/1992 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle rikoslain täydentämisestä huumausainerikoksia koskevilla säännöksillä.

HE 183/1999 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle rikollisjärjestön toimintaan osallistumisen säätämisestä rangaistavaksi.

HE 17/2001 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle terveyttä ja turvallisuutta vaarantavia rikoksia koskevien rikoslain säännösten uudistamiseksi ja eräksi niihin liittyviksi laeiksi.

HE 44/2002 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.

HE 188/2002 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle terrorismia koskevan rikoslain ja pakkokeinolain säännöksiksi.

HE 32/2003 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä laiksi rikoslain 17 luvun 1 a §:n muuttamisesta.

HE 34/2004 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 53/2006 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 50 luvun muuttamisesta.

HE 84/2008 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle alkoholirikoksia koskevien säännösten uudistamisesta.

HE 197/2008 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle tulliselvityksrikoksia koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 81/2010 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Europoliaa koskevan päätöksen eräiden säännösten täytäntöönpanosta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Lakivaliokunnan mietintö 26/2002.

Lakivaliokunnan mietintö 23/2006.

OIKEUSKÄYTÄNTÖ

KKO 1974 II 82.

KKO 1975 II 40.

KKO 2011:41.

KKO 2013:90.

Itä-Suomen hovioikeus 22.4.1980 nro 351.

Itä-Suomen hovioikeus 14.4.2014 nro 116159.

Helsingin kärjäoikeus 12.7.2002 nro 7749.

Helsingin kärjäoikeus 21.9.2012 nro 8442.

Espoon käräjäoikeus 24.7.2013 nro 107791.
Päijät-Hämeen KO 7.10.2013 nro 118283.
Etelä-Karjalan käräjäoikeus 31.3.2014 nro 113804.
Oulun käräjäoikeus 16.5.2014 nro 121324.

KOTIMAISET VIRANOMAISASIAKIRJAT

KRP 2006: Keskusrikospoliisin toimintakertomus 2006.
KRP 2009: Keskusrikospoliisin toimintakertomus 2009.
KRP 2011: Keskusrikospoliisin toimintakertomus 2011.
KRP 2012: Keskusrikospoliisin toimintakertomus 2012.
OM 2002:27: Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2002:27: YK:n järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen ns. Palermon sopimuksen hyväksyminen.
OM 23/2010: Oikeusministeriön säädöshankkeet 1.2.2010.
OM 23/2014: Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 23/2014: Järjestäytyneitä rikollisuutta koskevan käsitteistön yhtenäistäminen.
Poliisin toiminta- ja taloussuunnitelma 2011-2015. Poliisihallitus POHADno/2010/2987
Poliisin ylijohdo 2007: Huumausaine- ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan tehostaminen. Poliisin ylijohdon julkaisusarja 6/2007. Saatavissa osoitteessa: [http://www.poliisi.fi/intermin/biblio.nsf/7508EC0C996CF4E2C225729C0034AB62/\\$file/6-2007.pdf](http://www.poliisi.fi/intermin/biblio.nsf/7508EC0C996CF4E2C225729C0034AB62/$file/6-2007.pdf), viitattu 11.10.2012.
Päijät-Hämeen poliisilaitos 8210/R/3710/11. Esitutkintapöytäkirja, ilmoitusnumero 8210/R/3710/11.
Rikollisuustilanne 2005. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 220.
Rikollisuustilanne 2009. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 247.
Rikollisuustilanne 2012. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 264.
Salpausselän syyttäjänvirasto 12/499. Päätös syyttämättä jättämisestä 5.3.2012.
Salpausselän syyttäjänvirasto 12/503. Päätös syyttämättä jättämisestä 5.3.2012.
SM 2008: Sisäasiainministeriö: Sisäisen turvallisuuden ohjelma.
SM 2012: Sisäasiainministeriö: Sisäisen turvallisuuden ohjelma.
VN JR-strategia: Valtioneuvoston periaatepäätös järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategiasta 7.3.2013.

KANSAINVÄLISET SOPIMUKSET

Euroopan unionin yhteinen toiminta 98/733/YOS rikollisjärjestöön osallistumisen kriminalisoinnista Euroopan unionin jäsenvaltioissa, 21.12.1998.
Euroopan unionin neuvoston direktiivi 2002/90/EY laittomassa maahantulossa, kauttakulussa ja maassa oleskelussa avustamisen määrittelystä, 28.11.2002.
Euroopan unionin neuvoston puitepäätös 2002/475/YOS terrorismin torjumisesta, 13.6.2002.

Euroopan unionin neuvoston puitepäättös 2002/629/YOS ihmiskaupan torjunnasta, 19.7.2002.
Euroopan unionin neuvoston puitepäättös 2002/946/YOS rikosoikeudellisten puitteiden vahvistamisesta laittomassa maahantulossa, kauttakulussa ja maassa oleskelussa avustamisen ehkäisemistä varten, 28.11.2002.

Euroopan unionin neuvoston puitepäättös 2004/68/YOS lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja lapsipornografian torjumisesta, 22.12.2003.

Euroopan unionin neuvoston puitepäättös 2004/757/YOS laittoman huumausainekaupan rikostunnusmerkistöjä, 25.10.2004.

Euroopan unionin neuvoston puitepäättös 2005/222/YOS tietojärjestelmiin kohdistuvista hyökkäyksistä, 24.2.2005.

Euroopan unionin neuvoston puitepäättös 2008/841/YOS järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta, 24.10.2008.

Euroopan unionin parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/36/EU ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta ja neuvoston puitepäättökseen 2002/629/YOS korvaamisesta, 5.4.2011.

Euroopan unionin parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/93/YOS lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja seksuaalisen riiston sekä lapsipornografian torjumisesta ja neuvoston puitepäättökseen 2004/68/YOS korvaamisesta, 13.12.2011.

Euroopan unionin parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/40/EU tietojärjestelmiin kohdistuvista hyökkäyksistä ja neuvoston puitepäättökseen 2002/222/YOS korvaamisesta, 12.8.2013.

YK:n yleissopimus laitonta huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden kauppaa vastaan SopS 44/1994.

YK:n järjestäytyneen rikollisuuden vastainen yleissopimus 1371/2003, SopS 18/2004.

ULKOMAISET VIRANOMAISASIAKIRJAT

BKA 2011: Bundeskriminalamt. Organized crime National situation report 2011.

Europol OCTA 2011: Europol: OCTA 2011 Europol Organised crime threat assessment.

Europol 2012: Europol: Knowledge Product. The Hells Angels MC: A Criminal Organization. First edition. Document Reference KPR2012-003.

Europol review 2013: Europol review. General report on Europol Activities.

Europol SOCTA 2013: Europol Serious and Organised crime threat assessment 2013.

FBI 2011: National gang threat assessment 2011. Saatavissa osoitteessa: <http://www.fbi.gov/stats-services/publications/2011-national-gang-threat-assessment/2011-national-gang-threat-assessment-emerging-trends>, viitattu 11.10.2012.

Rikskriminalpolisens: Polisens lägesbild av grov organiserad brottslighet 2012.

UN 1995: A/CONF.169/15/Add1. 4 april 1995. Ninth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders.

UN 2010: A/CONF.213/L.6/Rev.2. 18 april 2010. Twelfth United Nations Congress on Crime Prevention and Criminal Justice.

UNODC 2002: United nations Office on Drugs and Crime. Results of a pilot survey of fourty selected organized criminal groups in sixteen countries.

United States Congressional Research Service: Organized Crime in the United States: Trends and Issues for Congress. Saatavissa osoitteessa: www.fas.org/sgp/crs/misc/R40525.pdf. Viitattu 16.9.2013.

KURSSIT, LUENNOT JA ESITELMÄT

Härmä 12.3.2013:

Komentajakapteeni Petri Härmä, Suomenlahden merivartioston rikostorjuntaosasto, Rajavartiolaitos. Laittoman maahantulon järjestäminen esimerkkien valossa ja esitutinnan näkökulmasta. Kytkökset kansainväliseen järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja ihmiskauppaan. Järjestäytynyt rikollisuus, laitton maahantulo ja ihmiskauppa-kurssi 11-13.3.2013, Valtakunnansyyttäjänvirasto Syyttäjäakatemia. Helsinki.

Kylmäkoski 11.3.2013:

Rikositylikonstaapeli Kimmo Kylmäkoski, keskusrikospoliisi. Järjestäytynyt rikollisuus ilmiönä ja tutinnan kohteena Suomessa. Järjestäytynyt rikollisuus, laitton maahantulo ja ihmiskauppa-kurssi 11-13.3.2013, Valtakunnansyyttäjänvirasto Syyttäjäakatemia. Helsinki.

Könönen 11.3.2013:

Kihlakunnansyyttäjä Perttu Könönen, Helsingin syyttäjänvirasto. Järjestäytyneet rikollisryhmät ja osallisuus niiden toimintaan. Järjestäytynyt rikollisuus, laitton maahantulo ja ihmiskauppa-kurssi 11-13.3.2013, Valtakunnansyyttäjänvirasto Syyttäjäakatemia. Helsinki.

Ropponen 12.3.2013:

Lakimies Maija Ropponen, Pro-tukipiste. Seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvä ihmiskauppa, keskeiset elementit ja eroavaisuudet paritukseen. Järjestäytynyt rikollisuus, laitton maahantulo ja ihmiskauppa-kurssi 11-13.3.2013, Valtakunnansyyttäjänvirasto Syyttäjäakatemia. Helsinki.

HENKILÖHAASTATTELUT

Hirvonen 26.6.2013:

Valtionsyyttäjä Jarmo Hirvonen, Valtakunnansyyttäjänvirasto. Haastateltu 26.6.2013, Helsinki. Teema: Kaksoiskvalifikaatioon liittyvät ongelmat.

Kaskiaro 1.2.2013:

Toimitusjohtaja Kim Kaskiaro, Talonrakennusteollisuus RY. Haastateltu 1.2.2013, Helsinki. Teema: Järjestäytynyt rikollisuus rakennusteollisuudessa.

Lohi 27.11.2012:

Rikosylikomisario Risto Lohi, Keskusrikospoliisi. Haastateltu 27.11.2012, Vantaa. Teema: Järjestäytynyt rikollisuus ja sen torjunta poliisityössä.

Metsäpelto 15.2.2013:

Valtionsyyttäjä, huumeavainsyyttäjäryhmän vetäjä Leena Metsäpelto, Valtakunnansyyttäjänvirasto. Haastateltu 15.2.2013, Helsinki. Teema: Järjestäytynyt rikollisuus syyttäjätöiminnan haasteena.

Nissinen 4.12.2013:

Valtakunnansyyttäjä Matti Nissinen, Valtakunnansyyttäjänvirasto. Haastateltu 4.12.2013, Helsinki. Teema: Järjestäytynyt rikollisuus syyttäjätöiminnan haasteena sekä järjestäytynyttä rikollisuutta koskevan lainsäädännön ajantasaisuus.

KIRJEENVAIHTO

Metsäpelto 28.2.2013: Sähköposti, lähettäjä valtiosyyttäjä Leena Metsäpelto.

Metsäpelto 12.6.2013: Sähköposti, lähettäjä valtiosyyttäjä Leena Metsäpelto.

VIRANOMAISTEN INTERNET-SIVUT

<http://www.fbi.gov/about-us/investigate/organizedcrime>, viitattu 1.4.20113.

<http://www.fbi.gov/about-us/investigate/organizedcrime/asian>, viitattu 1.4.2013.

<http://www.poliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/pages/4EEBC45AA7678A6CC2256F89005C768C>, viitattu 4.2.2014.

<http://www.poliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/pages/D81B1533F4EC971FC2256C8B00437911>, viitattu 29.5.2013.

LEHTIKIRJOITUKSET JA UUTISET

http://articles.nydailynews.com/2011-04-16/news/29453013_1_joe-waverly-gambino-boss-joseph-massino, viitattu 10.10.2012.

<http://www.dr.dk/Nyheder/Indland/2013/05/02/120027.htm>, viitattu 8.5.2013.

<http://www.hs.fi/kotimaa/a1372217142009>, viitattu 25.10.2013.

<http://www.hs.fi/ulkomaat/a1382421060822>, viitattu 15.11.2013.

http://www.iltalehti.fi/uutiset/2011110214650471_uu.shtml, viitattu 9.10.2012.

http://www.iltalehti.fi/uutiset/2013032616827547_uu.shtml, viitattu 7.4.2013.

<http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-1288451940189.html>, viitattu 7.4.2013.

<http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-1288586088938.html>, viitattu 20.3.2014.

<http://www.mtv.fi/uutiset/rikos/artikkeli/pelatty-black-cobra-naytta-pysytelleen-poissa-suomesta/2051896>, viitattu 15.11.2013.

<http://www.mtv.fi/uutiset/ulkomaat.shtml/jarjestaytynyt-rikollisuus-leviaa-ruotsissa/2005/05/366972>, viitattu 9.11.2012.

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/northamerica/usa/8447929/The-five-New-York-mafia-families.html>, viitattu 10.10.2012.

<http://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/175945/>, viitattu 2.10.2012.

http://yle.fi/uutiset/a-studio_rikollisjengi_black_cobra_uhkaa_saapua_suomeen/5085879, viitattu 15.11.2013.

http://yle.fi/uutiset/huumepoliisin_paallikkoon_kohdistuvat_rikosepailyt_tarkentuneet/7059496, viitattu 20.3.2014.

http://yle.fi/uutiset/poliisi_helvetin_enkeleita_rovaniemella/6365439, viitattu 7.11.2012.

http://yle.fi/uutiset/poliisi_teki_ennatysmaaran_asetakavarikoiteja_liivijengeilta_krp_erittain_huolissaan/6590521, viitattu 3.5.2013.

http://yle.fi/uutiset/rikollisliigat_levittaytymassa_koko_suomeen/6270704, viitattu 12.10.2012.

DOKUMENTTI- JA AJANKOHTAISOHJELMAT

Yle 8.1.2008: Yle Ajankohtainen kakkonen: Bandidosien päämajassa. Esitetty 8.1.2008 Yle 2. Nähtävissä Yle elävä arkisto:

http://yle.fi/elavaarkisto/artikkelit/bandidosien_paamajassa_28091.html#media=28098 ja

http://yle.fi/elavaarkisto/artikkelit/bandidosien_paamajassa_28091.html#media=28099.

Yle 30.8.2012: Yle ulkolinja: Italian verinen mafia. Italy's Bloodiest Mafia, Iso-Britannia 2011 Toimittaja: Mark Franchetti. Tuotanto: BBC. Esitetty 30.8.2012 Yle 1.

Yle 22.2.2013: Yle A-studio Stream: Liivijengit levittäytyvät. Keskustelemassa: Ylikomisario Jari Aarnio, Helsingin poliisi; Tapio Haapanen, Bandidos MC; Kansanedustaja Kari Tolvanen; Janne Tranberg, Cannonball MC. Esitetty 22.2.2013 Yle 1. Nähtävissä Yle-areena: http://yle.fi/elavaarkisto/artikkelit/liivijengit_levittaytyvat_95264.html#media=95252.

MUUT LÄHTEET

<http://www.hells-angels.com>, viitattu 12.4.2013.

<http://www.outlawsmcworld.com>, viitattu 13.5.2013.

<http://mongolsmc.com>, viitattu 1.4.2014.

<http://www.transparency.org/country#FIN>, viitattu 4.4.2014..

Käytetyt lyhenteet

A-arikos	Ampuma-aserikos (käytetty liitteenä olevassa taulukossa)
BKA	Bundeskriminalamt, Saksan liittovaltion rikospoliisi
EU	Euroopan unioni
FBI	Federal Bureau of Investigation, Yhdysvaltain liittovaltion rikospoliisi
Harikos	Huumausainerikos (käytetty liitteenä olevassa taulukossa)
HE	Hallituksen esitys
HO	Hovioikeus
JR	Järjestäytynyt rikollisuus
KO	Käräjäoikeus
KRP	Keskusrikospoliisi
Optula	Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos
PTR	Poliisi Tulli Rajavartiolaitos, käytetään poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistyön yhteydessä
RL	Rikoslaki 1889/39
UN	United Nations, Yhdistyneet kansakunnat
UNODC	United Nations Office of Drugs and Crime, YK:n huumeiden ja rikollisuuden torjunnasta vastaava toimisto.
YK	Yhdistyneet kansakunnat

1. Johdanto

“You can get more with a kind word and a gun than you can with a kind word alone.”

- Al Capone

Useimmille käsitteestä järjestäytyneet rikollisuus (JR) tulee yleensä mieleen Yhdysvalloissa toimiva Sisilian mafia Cosa Nostran muodostuma, johon Al Caponen aikanaan johtama Chicago Outfit - mafiaperhe myös kuuluu. Ongelma on Suomessa kuitenkin toisenlainen kuin Yhdysvalloissa kieltoain aikaan. Suomen järjestäytyneen rikollisuuden näkyvimmän osan muodostavat rikolliset moottoripyöräjengit sekä niitä toiminnassaan eräiltä osin jäljittelevät muut liivijengit. Rikolliset moottoripyöräjengit ja muut liivijengit muodostavat yhdessä liivi- ts. prosenttijengien joukon.

Yllä oleva sinänsä humoristinen ja kylläkin totuudenmukainen lainaus kuvastaa järjestäytyneen rikollisuuden toimintatapaa. ”Pyytäjän” rikollinen tausta varmasti saa pyynnön vastaanottajan harkitsemaan suostumista pyyntöön vakavammin, jos hänen terveyteensä kohdistuu uhka. Kun rikollisryhmä on saavuttanut tietyn maineen, voidaan tuota mainetta helposti käyttää Al Caponen esittämällä tavalla aseiden tavoin. *Suostu tai sinun käy huonosti*. Liivijengeille tyypilliset jengitunnukset kertovat pyynnön vastaanottajalle, mikä ja millainen ryhmä pyynnön esittäjällä on takanaan, ja mihin tuo ryhmä on valmis saavuttaakseen päämääränsä. Tässä mielessä Al Caponen lainaus taipuu Suomessa muotoon: *“You can get more with a kind word and a gang patch than you can with a kind word alone.”*

JR-ryhmän tyypillisten rikosten motiivina on yleensä taloudellisen edun saavuttaminen. Taloudellisen edun tavoittelussa käytössä ovat useat erilaiset menetelmät. Perinteisiin JR-ryhmien toimialoihin ovat kuuluneet huumausainerikollisuus, salakuljetus ja velanperintä. Sitä, mitä ei ole saanut kaupasta, on ollut saatavilla alamaailman kautta – mustan pörssin hinnoilla. Kehityskulku on kuitenkin vienyt myös JR-ryhmät uusille toimialoille, talousrikollisuuteen. Toisaalta rikollisin toimin ansaittujen rahojen peseminen on aina ollut toiminnan tuottaman varallisuuden käyttämisen edellytys.

JR-ryhmiä pidetään rikoksentekijöistä yhteiskunnalle vaarallisimpana joukkona. Rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan uudistuksen valmisteluasiakirjoissa todetaan järjestäytyneen rikollisuuden olevan, johtuen toiminnan tehokkuudesta ja laajamuotoisuudesta, erittäin haitallista oikeusjärjestyksen suojaamille eduille.¹ Tehtäväjako ja hierarkiarakenne mahdollistavatkin tehokkaan rikollisuuden. On selvää, että tehokasta ja haitallista rikollisuutta tulee myös torjua riittävän tehokkain keinoin. Ollakseen tehokkaita, on rikollisuuden torjunnan instrumenttien oltava ajantasaisia ja käytännössä toimivia.

¹ HE 44/2002 vp s. 191.

Tässä työssä tarkoitukseni on tarkastella järjestäytyntä rikollisuutta ilmiönä yleisellä tasolla (kappale 2), mikä on järjestäytyneen rikollisuuden tilannekuva Suomessa (kappale 3), mitkä järjestäytyneen rikollisuuden vastaiset sopimukset sitovat Suomea ja millainen näiden sopimusten sisältö on (kappale 4), millainen on oikeusteorian ja järjestäytyneen rikollisuuden suhde (kappale 6) ja miten järjestäytynyt rikollisuus on huomioitu Suomen rikoslainsäädännössä (kappale 7). Koska järjestäytyneen rikollisuuden oikeudellinen sääntely rakentuu ilmiön määritelmän pohjalle, tarkastelen myös järjestäytyneen rikollisuuden määritelmää sekä kansainvälisten konventioiden että Suomen lainsäädännön näkökulmasta (kappale 5). Olen keväällä 2014 laatinut JR-ryhmiä koskevista tuomioistuinratkaisuksista koostetun taulukon. Taulukko on luovutettu syyttäjälaitoksen käyttöön. Typistetty versio taulukosta on liitteenä (Liite 1).

Tätä gradua kirjoitettaessa on tullut voimaan uusi pakkokeinolaki, esitutkintalaki ja poliisilaki. On selvää, että nämä lait ovat merkittäviä myös järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan kannalta. Tässä esityksessä käsittelen uutta lainsäädäntöä, vaikkakaan uuden lainsäädännön soveltamisesta käytännön työssä saatu kokemus ei vielä ole erityisen laaja.

2. Järjestäytynyt rikollisuus ilmiönä

Tunnetuin järjestäytyneen rikollisuuden ryhmä lienee, ehkä Hollywoodin elokuvatuotannon ansiosta, Yhdysvalloissa toimiva mafia ja sen sisilialainen esikuva, Cosa Nostra. Yhdysvaltain italialainen mafia ei kuitenkaan ole yksi rikollisryhmä, vaan muodostuu eri ”mafia-perheistä”, jotka ovat ryhmityneet alueellisesti. Esimerkiksi New Yorkin kaupungissa vaikuttaa viisi perhettä; Bonnanon, Colombon, Gambinon, Genovesen ja Lucchesen mafia-perheet.² Nämä ja muualla maassa toimivat mafia-perheet muodostavat Yhdysvaltain mafian. Mafia-perheiden yhteisenä, ylimpänä päättävänä elimenä on ollut ”the commission”, komissio. Se ei kuitenkaan ole kovin elinvoimainen, uutistietojen mukaan se kokoontui viimeksi vuonna 1985.³

Perinteisen mafian lisäksi Yhdysvalloissa toimivat erilaiset jengiytyneet ryhmittymät. Näitä jengejä ovat rikolliset moottoripyöräjengit, kuten Hells Angels MC ja Bandidos MC, jotka ovat toimineet myös Suomessa jo pidemmän aikaa, Mongols MC ja Outlaws MC, jotka ovat viime vuosina laajentaneet toimintaansa myös Suomeen, katujengit kuten Bloods ja Crips sekä vankilajengit kuten Aryan Brotherhood.⁴ Näiden lisäksi eräiden muiden maiden JR-ryhmät toimivat laajasti Yhdysvalloissa. Esimerkkinä voidaan mainita meksikolaiset huumekartellit, eräiden entisen Itäblokin maiden mafiat, Kiinan Triad- ja Japanin Yakuza-ryhmittymät.⁵

² <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/northamerica/usa/8447929/The-five-New-York-mafia-families.html> viitattu 10.10.2012.

³ http://articles.nydailynews.com/2011-04-16/news/29453013_1_joe-waverly-gambino-boss-joseph-massino viitattu 10.10.2012.

⁴ FBI 2011 s. 4, 37-38.

⁵ <http://www.fbi.gov/about-us/investigate/organizedcrime>, viitattu 1.4.2014.

<http://www.fbi.gov/about-us/investigate/organizedcrime/asian>, viitattu 1.4.2013.

Muissa maissa toimiva järjestäytynyt rikollisuus ilmiönä ja organisaatioina tunnetaan eri nimillä, esimerkiksi Kiinassa Triad ja Japanissa Yakuza. Näille kahdelle tyyppillistä on, että kyseessä eivät ole yhtenäiset ryhmät, vaan niihin kuuluu useita eri ryhmiä. Esimerkiksi Triad koostuu useista eri ”salaseuroista”, joilla on jokseenkin samanlaiset käytänteet, perinteet ja toimintatavat. Samoin Japanissa Yakuza ei ole yksi yksittäinen organisaatio, vaan koostuu useista erillisistä Yakuza-järjestöistä. Nämäkin järjestöt eivät ole keskenään identtisiä vaan niiden rakenteessa ja tiiviydessä on eroja. Suurin Yakuza-järjestöistä on Yamaguchi-Gumi, jolla arveltiin vuonna 2004 olevan 17 500 jäsentä jakeantuneena 750 pienempään klaaniin.⁶

Italian järjestäytynyt rikollisuus taas muodostuu eri alueilla vaikuttavista rikollisryhmistä, Cosa Nostra eli Sisilian mafia Sisiliassa, Camorra Napolin alueella, ’Ndrangheta Calabrian maakunnassa, Sacra Corona Unita Apulian maakunnassa ja Stidda, joka toimii Cosa Nostran tavoin Sisiliassa.⁷ Venäjällä järjestäytynyt rikollisuus koostuu eri rikollisryhmistä, joista yleensä käytetään nimitystä Venäjän mafia.⁸

Vaikkakin tällaiset vahvat ja suuret organisaatiot ovat paljon tehokkaampia toiminnassaan – ja siten vaarallisempia ja haitallisempia yhteiskunnalle – kuin esimerkiksi Suomessa vaikuttavat ryhmittymät, ei silti tule väheksyä muiden, ei-mafia tyyppisten ryhmittymien aiheuttamaa uhkaa yhteiskuntajärjestykselle tai niiden torjunnan merkitystä. Klaus von Lampen mukaan Saksassa poliisin toimintatapoja miettinyt komitea totesi vuonna 1982, että termin ”järjestäytynyt rikollisuus” ei tule ymmärtää koskevan vain mafiatyyppisiä organisaatioita, vaan myös usean henkilön tietoista ja jatkuvaa työnjakoa koskevaa yhteistyötä rikosten tekemiseksi. Näkemykseen on viitannut muun muassa Valsamis Mitsilegas. Marvene O’Rourke huomauttaa, että vaikka kansainvälinen rikollisuus on kansainvälinen ongelma, se käytännössä tapahtuu kylissä ja kaupungeissa, jolloin sitä vastaan on taisteltava samalla tasolla, jolla se tulee myös tunnistaa, mikä O’Rourken mukaan voi olla haasteellista.⁹

2.1 Järjestäytyneen rikollisuuden tutkimuksesta

Järjestäytynyt rikollisuus on herättänyt mielenkiintoa niin oikeustieteellisessä kuin muussakin tutkimuksessa. Järjestäytyntä rikollisuutta koskevaa ulkomaista tutkimusta ja kirjallisuutta on saatavissa kattavasti. Järjestäytyneestä rikollisuudesta on Suomessa puhuttu 1980–90 -lukujen taitteesta. Tätä edeltävänä ilmiönä Suomessa voidaan pitää ammatti- ja taparikollisuutta. Kun ilmiö ja käsite Suomen oikeustieteessä on näin uusi, on suomalaista järjestäytyntä rikollisuutta ja oikeudellista sääntelyä koskeva tutkimus ollut vielä suhteellisen vähäistä.

Tärkeä suomalainen tutkimus on Sanna Palon väitöskirja ”Järjestäytyneet rikollisryhmät ja rikosvastuu” vuodelta 2010. Tutkimuksessaan Palo tarkastelee järjestäytyneiden rikollisryhmien

⁶ Lunde 2004 s. 94 ss., 107 ss.

⁷ Lunde 2004 s. 74-77. Italian mafiaperheet ovat perinteistä järjestäytyntä rikollisuutta, jotka ovat levittäytyneet toimimaan ympäri Eurooppaa ja maailmaa.

⁸ Lunde 2004 s. 84-91.

⁹ von Lampe 2001 s. 111, Mitsilegas 2003 s. 62, O’Rourke 2004 s. 197.

rikosvastuuta niitä koskevan lainsäädännön valossa näkökulminaan järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaedellytysten rakentaminen (rikoslain 17 luvun 1 a pykälän mukainen osallistumisrikos) sekä osana ryhmän toimintaa tehdyt yksittäiset rikokset. Palo on kerännyt syyttäjille tehdyn kyselyn avulla laajan JR-ryhmiä koskevan oikeustapausaineiston.¹⁰

Mika Junninen on tutkimuksessaan “Adventurers and risk takers: Finnish professional criminals and their organisations in the 1990s cross-border criminality” vuodelta 2006 käsitellyt ammattirikollisuutta ja ammattirikollisten organisaatioita. Junninen on tutkinut sitä, millainen on tyypillinen ammattirikollinen, mikä on tämän tyypillinen rikos ja millaisen organisaation suomalaiset ammattirikolliset muodostavat. Junninen on tutkimuksessaan käyttänyt metodina esimerkiksi rikollisten haastatteluja. Huomattavaa kuitenkin on, että Junninen on jättänyt moottoripyöräjengit tutkimuksensa ulkopuolelle. Palo katsoo tämän muodostavan ”selkeän ongelman tutkimuksen lopputuloksen kattavuuden” kannalta.¹¹

Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden Suomeen kohdistamaa uhkaa ja siitä laadittuja uhkakuvia on tutkinut Johan Bäckman väitöskirjassaan Itämafia. Bäckman on tutkimuksessaan tullut siihen tulokseen, että KRP:n määrittämät itämafiaan liittyvät uhkakuvat, joiden mukaan itämafia levää Suomeen ja Suomen järjestäytyntä rikollisuutta johdetaan ulkomailta, eivät pidä paikkaansa. Bäckman pitää itämafian vaikutusta Suomeen salaliittoteoriana ja katsoo virheellisten uhkakuvien taustalla olevan halun luoda moraalipaniikkia ja taloudellista hyötyä viranomaisresurssien muodossa uhkakuvan esittäjälle sekä korostaa tämän moraalista paremmuutta. Bäckman näkee uhkakuvien myös osoittavan Suomen viranomaisten sokean uskon Venäjän ja Viron viranomaisten näkemyksiin, joihin uhakuva Bäckmanin mukaan osittain on perustunut. Toisaalta Bäckman myöntää, että uhkakuvilla on ollut oikeutuksensa.¹²

Uhkakuvan toteutumatta jäämiseen voi olla useitakin syitä. Palo huomauttaa, että uhakuva voi jäädä toteutumatta esimerkiksi siksi, että uhakuva on alun perin ollut väärä tai siksi, että lainvalvontaviranomaiset ovat alkaneet uhkakuvan pohjalta oikeisiin, sittemmin tehokkaiksi osoittautuneisiin toimenpiteisiin. Osa rikollisuudesta jää piilorikollisuudeksi ja osaan ei kyetä

¹⁰ Kyselyllä on kerätty sellaisia rikoksia koskevia tuomioita, joilla on liityntä järjestäytyneisiin rikollisryhmittymiin. Kyselyn avulla Palo on saanut kokoon yhteensä 110 tuomiota (Palo 2010 s. 18). Tutkimusaineistoon kuuluvista tuomioista tekemäänsä yhteenvedon Palo on kerännyt 42 rikostapausta, joista annettuja käräjäoikeustuomioita (42 kpl) ja hovioikeustuomioita (35 kpl) on analysoinut ja esittänyt tarkemman kuvauksen. Näistä tapauksista 23 koskee JR-perustetta teon kvalifikaatiossa ja 18 JR-perusteen esittämistä koventamisperusteeksi. Yhteenvedo tuomioista Palo 2010 s. 429 alkaen.

¹¹ Junninen 2006 s. 3, Palo 2010 s. 50. Eräät Suomen järjestäytyneen rikollisuuden keskeisistä ryhmittymistä muodostuvat KRP:n mukaan moottoripyöräjengeistä, joita Junninen katsoo kriminologisesti pidettävän ennemminkin vaihtoehtoisena elämäntapana kuin järjestäytyneen rikollisuuden tyyppinä. Mainitusta syystä Junninen on jättänyt moottoripyöräjengit tutkimuksen ulkopuolelle. Lisäksi on huomattava, että jengiytyminen – erityisesti jengien leviäminen ympäri Suomea – on ollut erityisen voimakasta 2000-luvulla, kun Junnisen tutkimus käsittelee 90-luvun rikollisuutta. Näiltä kannoilta tutkimusta voidaan pitää suppeana. Järjestäytynyt rikollisuus ilmiönä on elänyt ja kehittynyt yhteiskunnan mukana.

¹² Bäckman 2006 s. 336-345.

hankkimaan syyte- tai tuomitsemiskynnyksen ylittävää näyttöä. Osovana pidän Palon huomautusta ideaalitulanteen olevan sellainen, että uhkakuva ei toteudukaan.¹³

Minna Viuhko ja Anniina Jokinen ovat tutkineet Suomeen suuntautuvan ihmiskaupan ja järjestäytyneen rikollisuuden välistä yhteyttä 2000-luvulla tutkimuksessaan ”Human trafficking and organised crime – Trafficking for sexual exploitation and organised procuring in Finland”. Johtopäätöksensä he katsovat, että suomalaiset ryhmittymät eivät ole ainakaan laajamittaisesti mukana paritustoiminnassa.¹⁴

Mika Mölsä on tutkinut prosenttijengejä teoksessaan ”Prosenttijengit – Moottoripyöräkerhot ja järjestäytyneet rikollisuus Suomessa”. Mölsä käy läpi ryhmittymien historiaa Skandinaviassa ja Suomessa, niiden välisiä suhteita ja toimintaa. Mölsä on tiedonhankintametodina teostansa varten käyttänyt muun muassa henkilöhaastatteluja. Mölsä on haastatellut teokseensa esimerkiksi Tero Haapalaa KRP:stä ja Tom Elfgreniä Helsingin poliisista sekä anonymisti haastateltua, tuntemattomaan yhteenliittymään kuuluvaa ”Nyskyä”¹⁵, Natural born killers – järjestön perustajaa Lauri Johanssonia ja Bandidos MC:hen kuuluvaa Tapio Haapasta.

2.2 Järjestäytyneen rikollisuuden lähi-ilmio

Palo katsoo, että ammatti- ja taparikollisuus, terroristinen ryhmärikollisuus, vakava rikollisuus, organisaatorikollisuus ja tavallinen ryhmärikollisuus ovat lähellä järjestäytyneitä rikollisuutta olevia käsitteitä tai ilmiöitä. Palon mukaan terroristiryhmän käsitettä lukuun ottamatta mainittuja käytetään joskus rinnasteisesti JR-ryhmän käsitteen kanssa.¹⁶

Palo huomauttaa, että järjestäytyneen rikollisuuden yhteydessä puhutaan usein *kansainvälisestä rikollisuudesta*, jonka hän toteaa viittaavan eräisiin kansainvälisiin sopimuksiin kriminalisoituihin tekoihin (universaaliperiaatteen vastaiset rikokset).¹⁷ Kansainvälinen rikos määritellään rikoslain 1 luvun 7 pykälässä siten, että siitä rankaiseminen perustuu kansainvälisiin velvoittaviin sopimuksiin tai muihin vastaaviin velvoitteisiin. Palo katsookin järjestäytyneessä rikollisuudessa olevan kysymys kansainvälisen rikollisuuden sijaan rajat ylittävästä rikollisuudesta.¹⁸ Rajat ylittävä rikollisuus on luonteestaan johtuen monesti myös sellaista, että

¹³ Palo 2010 s. 51.

¹⁴ Viuhko & Jokinen 2009 s. 127. Tutkimuksen tuloksista tarkemmin ks. s. 31.

¹⁵ ”Nyskyn” haastattelu onnistui Mölsän tutkijan poliisin kautta. Mölsä ei tullut tietoiseksi Nyskyn nimestä tai ryhmittymästä, mihin tämä kuuluu, mutta pitää lähdeä luotettavana. (Mölsä 2009 s. 208 ss.)

¹⁶ Palo 2010 s. 61.

¹⁷ Palo 2010 s. 65.

¹⁸ Palo 2010 s. 65. Englanninkielisellä termillä international crime viitataan sellaisiin rikoksiin, jotka rikkovat universaaliperiaatteita vastaan. Tällaisia rikoksia ovat esimerkiksi rikokset ihmisoikeuksia vastaan. Termi transnational crime viittaa rikollisuuteen, joka on luonteeltaan kansainvälistä. Molemmat voidaan suomentaa ”kansainvälinen rikollisuus”. Väärinkäsitysten välttämisen näkökulmasta Palon käyttämää termiä onkin pidettävä onnistuneena.

O'Rourken mukaan Yhdysvaltalaisen National Institute of Justice Yhdysvaltalaisviranomaisille tekemässä kyselyssä esiin nousseita rajat ylittävän rikollisuuden tyyppejä olivat terrorismi, salakuljetus (huumeiden, aseiden, ihmisten, varastetun omaisuuden jne.), terrorismirikokset, laiton maahanmuutto, tietokonerikokset sekä muut kansainvälisluonteiset rikokset. Mainituista rikostyypeistä suurinta osaa pidetään kansainvälisten järjestäytyneiden rikollisryhmien tyypillisinä rikoksina. (O'Rourke 2004 s. 199)

se täyttää järjestäytyneen rikollisuuden juridisen määritelmän. UNODC katsoo, että rajat ylittävä järjestäytynyt rikollisuus rakentuu kuitenkin yksittäisistä rikollisryhmistä.¹⁹

Palo määrittelee *ammattirikollisuuden* siten, että rikoksen tekijän on tarkoitus rikoksia tekemällä hankkia elantonsa. Järjestäytyneen rikollisuuden Palo katsoo olevan ammattirikollisuuden *kollektiivinen ja organisoitunut* muoto. Kekomäki katsoo ammattirikollisen toimivan harkiten, valmistellen ja usein ”yhdessä toisten kanssa”.²⁰ Terhi Kankaanrannan ja Vesa Muttilaisen tekemän kuittikauppaa koskevan tutkimuksen yhteydessä eräs tutkinnanjohtaja määrittää järjestäytyneen rikollisuuden siten, että se ”elättää sen parissa toimivat henkilöt”.²¹

Taparikollisuudessa Palon mukaan taas on kysymys elämäntavan rakentumisesta jatkuvien rikosten ympärille.²² Paavo Kekomäki puolestaan katsoo, että taparikollinen odottaa rikoksestansa mielihyvän saamista. Hänen mukaansa taparikollinen toimii hetken mielijohteesta ja teko perustuu taipumukseen tai haluun tehdä kyseinen teko. Kekomäki näkee taparikollisen opportunistina, joka tarttuu ”hyvään tilaisuuteen”.²³ Myös törkeän huumausainerikoksen kriminalisointi, ennen vuoden 1992 lainmuutosta, huomioi kvalifiointiperusteena nimenomaan teon ammattimaisuutta. Yhdyn Palon näkemys sen sijaan, että ammattirikollisuutta voidaan pitää järjestäytyneen rikollisuuden esi-ilmiönä ja individualistisena muotona. Jossain määrin sama mielestäni sopii myös taparikollisuuteen.

Palo katsoo *vakava rikollisuus* -termillä tarkoitettavan isompaa rikollisuuden joukkoa kuin järjestäytyntä rikollisuutta. Hänen mukaansa järjestäytynyt rikollisuus on osa vakavaa rikollisuutta, mutta käsitteen alle kuuluu myös eräät yksittäiset rikokset, esim. törkeät talousrikokset. Termiä käytettäessä tulisi Palon mukaan aina myös määritellä termi, koska se voi tarkoittaa mitä tahansa termin käyttäjän mielestä vakavaa rikollisuutta.²⁴ Huumausaine- ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan tehostamista pohtinut työryhmä katsoo vakavan rikoksen olevan rikos, josta voi seurata yli neljä vuotta vankeutta ja vakavalla rikollisuudella tarkoitettavan yksittäisiä törkeitä rikoksia tai esimerkiksi järjestäytyntä rikollisuutta. Vakavalla rikollisuudella voidaan työryhmän mukaan tarkoittaa myös laajaa rikoskokonaisuutta tai ammatti- ja taparikollisten tai järjestäytyneet rikollisryhmän tekemää rikosta.²⁵ Järjestäytynyt ja vakava rikollisuus niputetaan yhteen myös esimerkiksi Europolin uhka-arviossa, joka on nimeltään ”serious and organised crime threat assessment”.

Edelleen järjestäytyneestä rikollisuudesta täytyy erottaa Palon mukaan *tavallinen ryhmärikollisuus*, joka ei järjestäytyneen rikollisuuden tavoin ole rikollista toimintaa

¹⁹ UNODC 2002 s. 7.

²⁰ Palo 2010 s. 59, 61-62, Kekomäki 1933 s. 111-112.

²¹ Kankaanranta & Muttilainen 2010 s. 62.

²² Palo 2010 s. 62.

²³ Kekomäki 1933 s. 92-93 ja 111-112.

²⁴ Palo 2010 s. 63.

²⁵ Poliisin ylijohdo 2007 s. 10. Vakavan rikoksen määritelmä lienee omaksuttu kv. konventioista, joissa vakavan rikoksen määritelmänä käytetään tekoa, josta voidaan tuomita 4 vuotta vankeutta.

kokonaisuutena tarkastellen organisoitua tai suunniteltua, vaan toiminta on spontaanimpaa ja tilapäisempää. Palo katsoo JR-ryhmien toiminnan ja rakenteiden olevan pitempiaikaista yhteistyötä varten.²⁶ Christopher Harding jakaa yhteenliittymät kolmeen eri kategoriaan: sattumalta tavanneiden väkijoukkoon, yhteenkuuluvuuden tunteen perusteella muodostuneisiin sosiaalisiin ryhmiin ja yhteisten tavoitteiden saavuttamiseen tähtääviin organisaatioihin.²⁷ Näistä viimeisenä mainittuihin kuuluvat järjestäytyneet rikollisryhmät.

Organisaatorikollisuus puolestaan on laillisen oikeushenkilön puolesta tehtyä rikollisuutta. Organisaatorikollisuus edustaa järjestäytyneen rikollisuuden tavoin kollektiivista rikollisuutta. Organisaatorikoksissa vastuulliseksi voidaan määritellä henkilöiden virallisen vastuuaseman kautta. Palon mielestä organisaatorikollisuus ja järjestäytynyt rikollisuus liittyvät niin olennaisesti toisiinsa, että niitä ei tulisi erottaa toisistaan.²⁸

Palo luokittelee myös *terrorismin* järjestäytyneen rikollisuuden lähi-ilmiöksi.²⁹ Terrorismi on aiheena ajankohtainen ja yhteiskuntajärjestyksen kannalta merkittävä uhka. Terrorismiin liittyvä järjestäytyneen rikollisuuden tavoin myös omia kriminalisointeja. Näistä syistä terrorismi käsitellään järjestäytyneen rikollisuuden lähi-ilmiönä omassa kappaleessaan.

Näen asian siis siten, että järjestäytynyt rikollisuus on ammatti- ja taparikollisuuden organisoitunut muoto.³⁰ Terrorismi- ja ryhmärikollisuus puolestaan ovat järjestäytyneen rikollisuuden tavoin kollektiivisia rikollisuuden muotoja.

2.3 Järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin suhde

Rikoksen *terroristinen tarkoitus* määritellään Suomen rikoslain 34a luvun 6 pykälässä. Lainkohdan mukaan terrorismilla on tarkoitus aiheuttaa vakavaa pelkoa (1 kohta), kiristää valtiota tai sen viranomaista toimimaan halutulla tavalla (2 kohta), kumota valtiosääntö, horjuttaa oikeusjärjestystä tai vahingoittaa valtiontaloutta tai yhteiskunnan perusrakenteita (3 kohta) tai vahingoittaa kansainvälisen järjestyksen taloutta tai perusrakennetta (4 kohta). Terroristinen tarkoitus on implementoitu Suomen lainsäädäntöön Euroopan unionin neuvoston puitepäätöksen 2002/475/YOS terrorismin torjumisesta 1 artiklasta.

Leena Malkki ja Jukka Paastela tiivistävät terrorismin olevan väkivallan käyttöä tai sillä uhkaamista, pyrkimyksenä aiheuttaa pelkoa tai kauhua suuren yleisön keskuudessa ja sitä kautta poliittisia vaikutuksia. Pelon levittämisessä voidaan käyttää hyväksi massamedian uutisointia.³¹

²⁶ Palo 2010 s. 64. Palo nostaa tässä yhteydessä esiin ongelman, kuinka näyttää aloittelevan rikollisryhmän tarkoitus pitempiaikaiseen rikolliseen toimintaan. (Palo 2010 s. 64) Huomio on aiheellinen, mutta Suomen merkittävimpien järjestäytyneiden rikollisryhmien tapauksessa teoreettinen.

²⁷ Harding 2007 s. 28, 45-49.

²⁸ Palo 2010 s. 65-67.

²⁹ Palo 2010 s. 62.

³⁰ Esimerkiksi poliisissa aiemmin toimineet ammatti- ja taparikollisuusyksiköt (Atari) ovat sittemmin nimetty rikostiedusteluksi, joiden eräs tehtävä on järjestäytynyttä rikollisuutta koskevan tiedon välittäminen Keskusrikospoliisille, joka ylläpitää kansallista JR-tilannekuvaa.

³¹ Malkki & Paastela 2007 s. 32, 72.

Myös JR-ryhmittymien toiminta perustuu sekä ryhmän sisäiseen että sen ulkopuoliseen pelkoon.³² Toisin kuin terrorismissa, väkivalta ja pelko eivät ole kuitenkaan itse tarkoitus JR-ryhmien toiminnassa, vaan sillä pyritään edistämään muiden intressien tavoittamista.

Ulla Palonen ja Kari Laitinen sekä Palo toteavat erona järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin välillä olevan, että terrorismin motivaatio on yleensä aatteellinen tai poliittinen. Järjestäytyneen rikollisuuden syy on yleensä erilainen, kuten taloudellinen.³³ Samoin Yhdysvaltain kongressin tutkimuspalvelu on todennut erotuksena ilmiöiden välillä olevan järjestäytyneen rikollisuuden intressi tehdä rahaa, kun terrorismin tausta on ideologinen.³⁴ Palo kuitenkin huomauttaa, että rikollisryhmien toiminnan motiiveille ei ole lainsäädännössä asetettu vaatimuksia ja että toiminnan motiivi voi olla myös aatteellinen.³⁵

Järjestäytyneet rikollisryhmät eivät hae toiminnalleen erityisesti huomiota, päinvastoin ne pyrkivät toimimaan huomaamattomasti. Myös ilmiön takana mahdollisesti olevissa tahoissa on eroja: valtiota kohtaan esiintyvän terrorismin takana, esimerkiksi rahoittajan tai koulutuksen tarjoajan muodossa, voi olla vieras valtio.³⁶ JR-ryhmät eivät yleensä toimi minkään valtion suojeluksessa, vaikka niillä voikin olla suhteita poliittista valtaa omaaviin henkilöihin.

Järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin eroista huolimatta Palonen ja Laitinen katsovat, että järjestäytyneet rikollisuus ja terrorismi ovat lähentyneet toisiaan viimeisen muutaman vuosikymmenen aikana. Myös Santiago Villaveces-Izquierdo katsoo, että terrorismin ja kansainvälisen rikollisuuden raja sumenee.³⁷ Terroristi- ja JR-ryhmien yhdistymistä ja jatkuvaa yhteydenpitoa marginaalisena ilmiönä pitää Europol, vaikkakin katsoo, että terroristiryhmät voivat rahoittaa toimintaansa perinteisellä rikollisella toiminnalla.³⁸ Tämä on huomattu myös Suomessa: Christian Jokisen mukaan järjestäytyneestä rikollisesta toiminnasta on tullut tulonlähde terroristiryhmille, samoin uskoo Rajavartiolaitoksen Härmä.³⁹

Misha Glenny muistuttaa, että on erotettava toisistaan rahanpesu ja terrorismin rahoitus. Rahanpesussa rikollisin keinoin ansaittu raha pyritään saamaan lailliseksi ja terrorismin rahoituksessa laillisella rahalla rahoitetaan terrorismia.⁴⁰ Toisessa siis pyritään häivyttämään varallisuuden rikollinen alkuperä, toisessa sen rikollinen käyttötarkoitus.

Tamara Makarenkon mukaan ilmiöt puhtaimmillaan voidaan erottaa toisistaan, mutta ne voivat lähentyä. JR-ryhmät ja terroristiryhmät voivat muodostaa alliansseja, JR-ryhmät voivat lähestyä terrorismia käyttämällä terroristisia taktiikoita ja terroristiryhmät voivat lähestyä järjestäytyntä

³² Kylmäkoski 11.3.2013.

³³ Palonen & Laitinen 2011 s. 86, Palo 2010 s. 62.

³⁴ United States Congressional Research Service s. 7.

³⁵ Palo 2010 s. 62.

³⁶ Malkki & Paastela 2007 s. 72-76.

³⁷ Palonen & Laitinen 2011 s. 86, Villaveces-Izquierdo 2012 s. 185.

³⁸ Europol SOCTA 2013 s. 35.

³⁹ Jokinen 2011 s. 143, Härmä 12.3.2013. Härmän mukaan tämä on huomattu eräissä Rajavartiolaitoksen suorittamissa, laittoman maahantulon järjestämistä koskevissa esitutkinnoissa.

⁴⁰ Glenny 2008 s. 219.

rikollisuutta operatiiviset tavoitteet omaavien rikosten kautta. Lähentymisen keskipisteessä Makarenkon mukaan on ryhmiä, jotka osoittavat molemmille ilmiöille tyypillisiä piirteitä.⁴¹

Terrorismia on pyritty torjumaan sen rahoitusta estämällä. Terrorismin rahoitusta pyrkii estämään esimerkiksi Yhdistyneiden kansakuntien Terrorismin rahoituksen torjumista koskeva kansainvälinen yleissopimus (SopS 74/2002). Lähtökohtaisesti järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan metodeihin ei kuulu rahoituksen estäminen vaikkakin järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa rikoshyödyn uuteen rikolliseen toimintaan kanavoitumisen estäminen nähdään tärkeänä.⁴² Sen sijaan rikoshyödyn takaisinsaanti tekee tyhjäksi myös rikoksenteon motiivin niissä tapauksissa, joissa rikosten tarkoitus on taloudellisen hyödyn saaminen. Sataprosenttinen takaisinsaanti poistaisi siis motiivin taloudellisen hyödyn tavoittelussa tehdyiltä rikoksilta.

Malkki ja Paastela katsovat, että terrorismin torjunnan tärkein metodi on etukäteistieto. Tämän tiedon tehokkain lähde on liikkeen sisällä olevat henkilöt, jollainen saadaan soluttamalla agentti terroristiryhmän sisälle tai saamalla joku ryhmän sisällä oleva henkilö viranomaisten tietolähteeksi. Moraaliseksi ja juridiseksi ongelmaksi saattaa kuitenkin nousta se, että jossain vaiheessa viranomaiset käytännössä suvaitsevat rikoksien tekemisen tai edistävät niiden tekemistä.⁴³ Erityisen ongelmalliseksi voisi nousta myös tilanne, jossa soluttautuva virkamies nousisi soluttautumisen kohderyhmässä asemaan, jossa olisi avainhenkilö jonkin rikoksen tekemisen suhteen ja täten rikoksen täytyminen riippuisi täysin virkamiehen osallistumisesta siihen. Myös järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa tärkeimpänä työkaluna mainitaan oikea, tarkka ja riittävä tieto⁴⁴ ja eräänä tällaisen tiedonhankinnan metodina voidaan mainita liikkeen sisältä, soluttautujalta tai tietolähteeltä, saatu tieto. Samanlaiset moraaliset ja oikeudelliset ongelmat voisivat nousta esiin myös niissä tapauksissa, joissa viranomaiset yrittävät hankkia tietoa JR-ryhmittymistä sen toimintaan soluttautumalla.

Eräistä rikoksista on säädetty omat rangaistusasteikkonsa niiden tilanteiden osalta, kun rikos on tehty terroristisessa tarkoituksessa. Nämä rikokset ja rangaistusasteikot löytyvät rikoslain 34a luvun 1 pykälän seitsemänkohtaisesta luettelosta. Tähän rikosten joukkoon kuuluvat esimerkiksi laitton uhkaus, vaaran aiheuttaminen, törkeä varkaus, kemiallisen aseiden kiellon rikkominen, törkeä pahoinpitely ja henkirikokset. Tyypillisesti teosta säädetty maksimirangaistus on yhtä – kahta vuotta ankarampi kuin tapauksessa, jossa teko tehdään ilman terroristista tarkoitusta. Toisin kuin rangaistuksen koventaminen liigoittumisperusteella⁴⁵ (rangaistuksen koventaminen JR-perusteella käsitellessä kappaleessa 7.1 s. 60), kyseessä ei ole yleinen rangaistuksen määräämistä koskeva koventamisperuste, vaan pykälässä luetellaan tyhjentävästi, mitä rikoksia pidetään terroristisessa tarkoituksessa tehtynä vakavampana ja niille omat rangaistusasteikot.

⁴¹ Makarenko 2003 s. 164-172.

⁴² KRP 2012 s. 7.

⁴³ Malkki & Paastela 2007 s. 72.

⁴⁴ Lohi 27.11.2012.

⁴⁵ Rangaistuksen koventaminen JR-perusteella ks s. 61.

Terrorismirikollisuus on tyypillisesti järjestäytyneen rikollisuuden tavoin ryhmärikollisuutta. Terroristiryhmän johtaminen kriminalisoidaan rikoslain 34a luvun 3 pykälässä, toiminnan edistäminen 4 pykälässä, koulutuksen antaminen 4a pykälässä, värväys 4b pykälässä ja rahoittaminen 5 pykälässä. Rangaistus terroristiryhmän johtamisesta on vähintään neljä kuukautta ja enintään kuusi tai 12 vuotta vankeutta, rangaistusasteikon ylärajan riippuessa tehdystä rikoksesta. Muista mainituista rikoksista tuomitaan vähintään neljä kuukautta ja enintään kahdeksan vuotta vankeutta. Kriminalisointien ja rangaistusasteikkojen säätämisen taustalla vaikuttaa Euroopan neuvoston puitepäättös 2002/475/YOS terrorismin torjumisesta. Rangaistusasteikot ovat määrätty puitepäättöksen 3 artiklassa, josta ne on implementoitu myös Suomen rikoslainsäädäntöön. Terroristiryhmän johtamisesta puitepäättöksen 3 artiklan mukaan kuitenkin tulee voida tuomita 15 vuoden vankeusrangaistus. Tämä velvoite on katsottu tulleen täytetyksi sillä, että henkilö, joka on johtanut terroristiryhmää, tuomitaan terroristiryhmän johtamisesta ja lisäksi hänen tekemästään rikoksesta tai osallisuudesta hänen johdollaan terroristiryhmän toiminnassa tehtyyn rikokseen (RL 34a:3.3), jolloin määrättävä yhteinen vankeusrangaistus voi olla 15 vuotta.⁴⁶

Terroristiryhmän johtamisesta voidaan tuomita henkilö, vaikka tämä ei olisi osallistunut ryhmän tekemään rikostekoon.⁴⁷ Kuitenkin ryhmän toiminnassa tulee tehdä terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos tai sellaisen rangaistava yritys. Tämä päärikoksen vaatimus on olennainen osa myös järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisen kriminalisointia.

Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Rangaistukset terroristiryhmän tukemisesta ovat siis huomattavasti ankarampia kuin järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta vastaavin teoin. Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisen kriminalisoinnin taustalla ollut Euroopan unionin yhteinen toiminta 98/733/YOS rikollisjärjestöön osallistumisen kriminalisoinnista Euroopan unionin jäsenvaltioissa ei määrittele teosta säädettävää maksimirangaistusta. Vaikuttaisi siis siltä, että Euroopan Unioni on nähnyt tuomittavampana terroristiryhmän kuin JR-ryhmän toiminnan tukemisen. Voidaanko tulkita siten, että terrorismia pidetään siis yhteiskunnalle haitallisempänä kuin järjestäytyneitä rikollisuutta? Tätä mieltä ei ole ainakaan Kelly Rodgers, joka katsoo, että syvälle yhteiskunnan rakenteisiin juurtuneet ja oman ”alamaailmansa” rakentaneet JR-ryhmät voivat olla terroristiryhmiä haitallisempia.⁴⁸

⁴⁶ HE 188/2002 vp. s. 47. Vertaa järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen, josta ei rangaista, mikäli osallisuusteosta on jossain muualla laissa määrätty ankarampi rangaistus.

⁴⁷ Vertaa järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen, jossa ryhmän johtamista itsessään ei ole kriminalisoitu, vaan tätä lähimpänä on JR-ryhmittymän perustaminen tai organisointi tai muu aktiivinen edistäminen. Päärikoksen vaatimus koskee myös järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista, ks. s.63.

⁴⁸ Rodgers 2012 s. 85.

2.4 Järjestäytyneen rikollisuuden syitä

Rikollisuudelle on monia syitä ja monesti ne liittyvät myös siihen, mistä rikoksesta on kysymys. Rikollisuuden taustalta löytyvät syyt ovat sosiologisia kysymyksiä ja ne ovat kiinnostaneet tutkijoita kautta aikain. Kriminologian teorioita tutkinut Janne Kivivuori kokoaa ne teoksessaan *Rikollisuuden syyt* seuraavasti: evoluutiokriminologia, valikoitumisnäkökulma (ihmisen luonne), paineteoria (varallisuuden ja aseman tavoittelu), kontrolliteoria (sosiaaliset esteet rikosten tekemiselle), oppimisteoria (tekotapojen sekä tekojen psykologisen oikeuttamisen oppiminen), leimaamisteoria (leimaantumisen vaikutus identiteettiin sekä sen sosiaalisten siteiden muodostamista estävä vaikutus), konfliktiteoria (ongelmien ratkaisu rikosten avulla) ja rutiinotoimintojen teoria (rikosten tekeminen rutiininomaisesti osana normaalia elämää).⁴⁹

JR-ryhmittymiin kuuluvat henkilöt tekevät rikoksia samasta syystä kuin rikolliset yleensäkin, joten mainitut syyt löytyvät usein myös järjestäytyneisiin rikollisryhmiin kuuluvien henkilöiden tekemien rikosten taustalta. JR-ryhmittymään kuuluminen itsessään voi kuitenkin myös olla motiivi rikoksen tekemiseen. Tällöin kyseessä on ryhmän tarkoitusperien edistäminen⁵⁰. Tässä tutkielmassa en paneudu tämän enempää rikollisuuden yleisiin syihin, mutta tarkastelen hiukan niitä syitä, miksi rikolliset järjestäytyvät muodostaen järjestäytyneitä rikollisryhmiä.

Rikostyyppistä voi hakea johdantoa teon taustalla olevan motiivin selvittämiseksi. Talous- ja kiskontarikoksissa motiivina on oman taloudellisen aseman parantaminen. Väkivalta on tapa luoda pelkoa. Pelolla ja väkivallalla voidaan ylläpitää ryhmän kuria, silloin kun ne kohdistuvat ryhmään kuuluviin henkilöihin. Ryhmän ulkopuolisiin kohdistuneena luo pelkoa ryhmää kohtaan, joka taas edesauttaa ryhmän toimintaedellytyksiä.⁵¹ Väkivallalla voidaan myös kostaa tai sitä voidaan käyttää painostuskeinona. JR-ryhmien harjoittamassa väkivallassa näyttäisi siis olevan kyse maineesta, mutta myös ryhmän toimintaedellytysten ja aseman varmistamisen kautta taloudellisen aseman parantamisesta. Toisaalta Mölsän haastatteleman ”Nyskyn” mukaan väkivallassa on usein kysymys puhtaasti ihmissuhteisiin liittyvästä mustasukkaisuudesta.⁵² Tällöin kyseessä on mustasukkaisuudesta tehty intohimorikos, toisaalta kyseessä on myös reviiirin ja maineen puolustaminen.

On ymmärrettävä, että maineen ja kunnian ylläpito vaikuttaa myös ryhmän toimintaedellytyksiin, samoin kuin näyttävät väkivallanteot. Tästä Helsingin käräjäoikeus katsoi olevan kysymys tuomiossaan 21.9.2012 nro 8442, jossa erääseen ryhmittymään kuuluvan katsottiin syyllistyneen pahoinpitelyyn järjestäytyneen rikollisryhmän jäsenenä, kun pahoinpitely oli tehty ryhmittymän tunnukset näkyvästi esillä. KO katsoi rikoksen olleen

⁴⁹ Kivivuori 2008 s. 361-363.

⁵⁰ Tällaiset tarkoitusperät ovat yleensä taloudellisia. Kyseessä voisi olla myös teko, jolla pyritään edistämään ryhmän toimintaedellytyksiä. JR-ryhmittymien muodostamisella pyritään tavoittelemaan taloudellista voittoa ja ryhmittymän toimintaedellytysten parantaminen tähtää tuon taloudellisen hyödyn maksimointiin.

⁵¹ Kylmäkoski 11.3.2013.

⁵² Mölsä 2009 s. 215.

omiaan kasvattamaan ryhmän mainetta väkivaltaisena ryhmänä sekä lisäämään pelkoa ja kunnioitusta sitä kohtaan. Hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden tuomiota. Ryhmän mainetta voidaan käyttää myös hyväksi väkivallanteon onnistumiseksi. Ulkopuolisten puuttuminen tekoon, jossa osallisena on jengitunnuksin varustautuneita henkilöitä, on epätodennäköistä.

Palo näkee järjestäytyneen rikollisuuden eräänlaisena ammattirikollisuuden organisoituneena muotona. Palon mukaan rikollisryhmittymän toiminnan motiivi on yleensä taloudellisen edun tavoittelu.⁵³ Samoin on katsonut Harding, joka käyttää Talcott Parsonsin luomaa organisaatioiden jaottelua alaryhmiin: taloudellista voittoa tavoittelevat, poliittisia tavoitteita omaavat, integroivat ja jatkuvuutta ylläpitävät. Rikollisryhmien Harding katsoo kuuluvan taloudellista tuottoa tavoitteleviin organisaatioihin.⁵⁴ Myös Rodgers katsoo, että järjestäytymisen pääsyy on taloudellisen hyödyn tavoittelu.⁵⁵ Yhdessä toimiminen on tehokkaampaa ja ryhmässä jokainen ryhmän jäsen voi tuoda ryhmän toimintaan oman parhaan osaamisen ryhmän yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Rikollisten järjestäytymisen ja järjestäytymisenä toimimisen taustalla vaikuttaa myös muita syitä. Ryhmään kuuluminen tuo suojaa muita rikollisia toimijoita sekä lainvalvontaviranomaisia kohtaan. Ryhmittymien maine toimii pelotteena muiden rikollisten luomaa taloudellista tai väkivallan uhkaa kohtaan. Ryhmän sisäinen kuri luo suojaa rikosvastuuseen joutumista vastaan. Omien ja erityisesti muiden rikosten selvittämisen edistäminen eli poliisille puhuminen johtaa ryhmän muiden jäsenten antamiin sanktioihin.⁵⁶

Ihminen on sosiaalinen olento, joka yleensä hakeutuu toisten henkilöiden seuraan. Rikollisuutta ei yleisesti pidetä hyväksyttävänä modernissa yhteiskunnassa. Rikollisten yhteenliittymien syntyminen saattaa vaikuttaa myös yhteiskunnan ulkopuolelle jääneiden henkilöiden tarve sosiaalisille kontakteille. Mölsän mukaan esimerkiksi jengiläisille jengit muodostavatkin heidän sosiaalisen verkostonsa.⁵⁷ Elokuvat ja televisio-ohjelmat monesti myös romantisoivat rikollista elämäntapaa ja myös oikeassa elämässä rikollisissa ryhmittymissä tarpeeksi korkeaan asemaan nousseet viettävät ainakin ulospäin kulutushyödykkeillä mitaten mukavaa elämää.⁵⁸

Toisaalta rikollisuuden järjestäytymiskehitykselle ei välttämättä tarvitse etsiä erityistä syytä. Yhteiskunta on muutaman viime vuosikymmenen aikana kokenut organisaatioiden ja kansainvälisen kanssakäymisen merkityksen huomattavan kasvun. Palon mukaan on

⁵³ Palo 2010 s. 59, 62. Palo katsoo, että toiminnan taustalla voivat vaikuttaa myös esimerkiksi rasistiset, anarkistiset tai eläinsuojelulliset tavoitteet.

⁵⁴ Harding 2007 s. 49-52, lainaa Parsons 1960 s. 45-46.

⁵⁵ Rodgers 2012 s. 85.

⁵⁶ Esim. Mölsä 2009 s. 210-211.

⁵⁷ Mölsä 2009 s. 219.

⁵⁸ Esimerkiksi Kummisetä-elokuvissa ja päähenkilö asui komeassa kartanossa, samoin televisiosarjassa Sopranos päähenkilö, joka kuului new jerseyläiseen mafiaperheeseen, vietti varsin hohdokasta elämää. Todellisuudessa tällainen esimerkki on Hells Angels MC:n Malmön osaston entinen johtaja, joka on Larssonin ja Wierupin sekä Mölsän mukaan onnistunut luomaan itselleen huomattavan omaisuuden asemaansa hyväkseen käyttäen (Wierup & Larsson 22-27 (21-26), Mölsä 223-224). Suomessa tällaisia rikollisuudella rikastuneita henkilöitä ei poliisin mukaan juuri ole (Lohi 27.11.2012).

luonnollista, että yhteiskunnan organisoituessa myös rikollisuus, jonka Palo katsoo olevan osa yhteiskuntatodellisuutta, organisoituu ja globalisoituu.⁵⁹ Pidän Palon näkemystä perusteltuna. Organisoitumisella haetaan toiminnan tehostamista ja siitä saatavan voiton maksimoimista, näin myös järjestäytyneen rikollisuuden tapauksessa. Ruotsin poliisin mukaan järjestäytymisen taustalla vaikuttaa tarve kehittää toimintaa lisäämällä siihen tahoja, joiden osaamisen tuominen osaksi toimintaa kehittää toimintaa.⁶⁰

2.5 Järjestäytyneen rikollisuuden seurauksia

Suomalaisissa lainvalmisteluasiakirjoissa on katsottu järjestäytyneen rikollisuuden edustavan uhkaa järjestäytyneen yhteiskunnan ja oikeusjärjestyksen suojaamille arvoille. Yhdistyneet kansakunnat on mennyt arvioissaan pidemmälle. Se katsoo, että järjestäytyneellä rikollisuudella on negatiivinen vaikutus ihmisoikeuksien toteutumiseen.⁶¹

Keskusrikospoliisi (KRP) katsoo, että JR-ryhmät pyrkivät edistämään toimintaansa ryhmää kohtaan ryhmän sisällä ja sen ulkopuolella koetulla pelolla, jota ylläpidetään lähinnä väkivallalla tai sen uhallalla.⁶² Tätä mieltä ovat Viuhko ja Jokinen, joiden mukaan esimerkiksi paritustoiminnassa prostituoitujen kontrollointi perustuu pelkoon.⁶³ Saman havainnon on tehnyt myös Maija Ropponen Pro-tukipisteen tekemässä työssä ihmiskaupan ja parituksen uhrien parissa.⁶⁴ Tältä kannalta ryhmittymien toiminta vaikuttaa yleiseen turvallisuuden tunteeseen.

Järjestäytyneellä rikollisuudella on myös taloudellinen vaikutus yhteiskuntaan. Järjestäytyneen rikollisuuden erityisen tehokas toiminta on yhteiskunnalle haitallisempaa kuin perinteisen rikollisuuden. Jay Albanese katsoo, että JR-ryhmät pystyvät aiheuttamaan yksittäistä rikoksentehtävää suurempaa tuhoa, koska ne toimivat suuremmalla volyyymillä, usean henkilön voimin ja jatkuvasti.⁶⁵ Saksan liittovaltion rikospoliisi (BKA) arvioi, että vuonna 2011 JR-ryhmittymistä Saksan kansantaloudelle aiheutuneet tappiot olivat 844 miljoonaa.⁶⁶

Järjestäytyneen rikollisuuden EU-määritelmän 10 kohdan mukaan JR-ryhmä pyrkii vaikuttamaan esimerkiksi poliitikoihin tai oikeusviranomaisiin (ks. jäljempänä kappale 5.2 s. 47). Lainsäätäjän korruptoituminen johtaa lainsäädännön korruptoitumiseen, jolla taas on vaikutus yhteiskunnan toimivuuteen, oikeudenmukaisuuteen sekä rikosvastuun toteutumiseen. Oikeusviranomaisten korruptoituminen johtaa siihen, että yhteiskunnan toimijoiden

⁵⁹ Palo 2010 s. 58-59. Organisoitumisen yhteiskunnan mukana lisäksi Palo katsoo rikollisuuden seuraavan yhteiskunnan kansainvälistymis- sekä teknologiatrendiä.

⁶⁰ Rikskriminalpolisens 2012 s. 3.

⁶¹ HE 44/2002 vp s. 191, UN 2010 s. 2.

⁶² Kylmäkoski 11.3.2013.

⁶³ Viuhko & Jokinen 2009 s. 68ss, s. 110ss. Viuhko & Jokinen tuovat esiin muitakin tapoja kontrolloida prostituoituja. Tällaisina he mainitsevat taloudellisen kontrollin, vapauden rajoittaminen sääntöjen ja rajoitusten avulla (Viuhko & Jokinen 2009 s. 105ss, s. 108ss).

⁶⁴ Ropponen 12.3.2013.

⁶⁵ Albanese 2009 s. 24.

⁶⁶ BKA 2011 s. 11. BKA:n esityksessä käytetään termiä ”total losses”. Summassa menetettyjä verotuloja arvioidaan olevan 212 miljoonan euron arvosta. (BKA 2011 s. 11).

oikeutettujen odotusten toteutumista valvovat viranomaiset eivät kykene hoitamaan tehtäviensä ja oikeusvarmuus näin kärsii. Oikeusvarmuuden alentuminen johtaa talouselämän toimijoiden toiminnan häiriintymiseen, joka puolestaan on kansantaloudelle haitallista.

Ryhmittymien parissa toimivien rikollisten vaikenemisen sääntö aiheuttaa sen, että viranomaisten on vaikeampi selvittää JR-ryhmittymiin liittyviä rikoksia. Lainkäytön ja rikosvastuun toteutumisen hankaloituminen on siis sekä järjestäytymisen seuraus että eräs syy.

2.6 Järjestäytyneiden rikollisryhmien organisaatorakenteesta

YK:n huumeiden ja rikollisuuden torjunnasta vastaava toimisto UNODC havaitsi vuonna 2002 JR-ryhmittymien rakenteen noudattava yhtä seuraavasta viidestä rakennetyypistä.⁶⁷

Standard hierarchy (vakiomutainen JR-ryhmä)⁶⁸ on tyypillisin rikollisryhmän rakenne (YK:n tutkimuksessa 13 ryhmää 40:stä). Siinä on yksittäinen johtaja, selkeä hierarkia, sisäinen kuri ja tehtävänjako, ryhmällä on nimi ja usein vahva sosiaalinen tai etninen identiteetti. Väkivalta on olennainen osa toimintaa ja vaikutus kohdistuu tiettyyn alueeseen. Ryhmäkoko vaihtelee muutamasta jäsenestä useisiin satoihin, mutta on tyypillisesti 10-50. YK:n tutkimuksessa havaittiin ryhmien sijoittavan rikollisesta toiminnasta saatua varallisuutta lailliseen liiketoimintaan sekä pyrkivän suojaaman ryhmän toimintaa viranomaisten lahjomisella.⁶⁹

Regional hierarchy (alueellisesti rakentunut JR-ryhmä) tarkoittaa ryhmärakennetta, jossa ryhmittymä muodostuu alueellisista osittain itsenäisistä ryhmistä, mutta joita johdetaan keskushallintojohtoisesti. Itsenäisyyden taso vaihtelee, joissakin tapauksissa on havaittu toiminnan olevan franchising-tyyppistä, jossa tunnetun ryhmän nimen käytöstä maksetaan korvausta. Keskusjohtolta tulevat käskyt ylittävät alueelliset määräykset. Myös tämäntyyppisissä ryhmissä sisäinen kuri on kova. Jäsenmäärät ovat suuria, jäsenillä on usein vahva sosiaalinen tai etninen identiteetti. Rikollisuudenalat ovat laajoja, väkivalta on olennainen osa toimintaa. Rikolliset moottoripyöräjengit noudattavat juuri tätä rakennetta.⁷⁰

Clustered hierarchy (JR-ryhmien keskittymä) tyyppinen ryhmittymä muodostuu useamman rikollisryhmän yhteenliittymästä, jonka keskiössä on hallitseva tai yhteistyötä koordinoiva elin. Yhteydenpito voi tapahtua myös eri ryhmiin kuuluvien henkilöiden suorien kontaktein. Ryhmittymään kuuluvat ryhmät ovat tyypillisesti varsin itsenäisiä päätöksenteossa, ne voivat jopa olla täysin itsenäisiä. Ryhmittymä näyttäytyy yhtenä kokonaisuutena ulkopuolisille ja ryhmiin kuuluville. Yksittäiset ryhmät voivat edustaa mitä tahansa ryhmähierarkiatyyppiä,

⁶⁷ UNODC 2002 s. 34 ss. Tutkimuksen tuloksia arvioidessa on huomioitava, että tutkimus on vuodelta 2002, eli se on verrattain vanha. Lisäksi tutkimuksessa ei ole yhtään pohjoismaista rikollisryhmää ja vain yksi Baltian maista, joten tutkimuksen tulokset eivät välttämättä sinänsä sellaisenaan sovellu pohjoismaisen järjestäytyneen rikollisuuden tarkasteluun. Toki järjestäytynyt rikollisuus ilmiönä on pohjimmiltaan ja lähtöasetelmaltaan samankaltainen eri maissa, mutta kulttuurilliset ja yhteiskunnalliset erot vaikuttavat välttämättä siihen, minkälaiseksi ilmiö missäkin maassa muodostuu.

⁶⁸ Suomenkieliset käännökset: Poliisin ylijohdo 2007 s. 15.

⁶⁹ UNODC 2002 s. 34-35.

⁷⁰ UNODC 2002 s. 35-37.

tyypillisesti vakiomuotoisia ryhmiä. Ryhmä tyypillisesti muodostuu kilpailevien JR-ryhmien markkinoiden jakamis- tai konfliktien ratkaisemistarkoituksessa. Jäsenistö ja rikollisuudenala ovat molemmat laajoja, ryhmien keskinäistä kilpailua voi ilmentyä. Ryhmillä on voimakas historiallinen tai sosiaalinen identiteetti. Tämä ryhmätyyppi on harvinainen.⁷¹

Core group (ydinryhmä) muodostuu rajatusta joukosta henkilöitä, joiden ympärillä on irrallinen verkosto. Ryhmä on pieni ja tiivis, tosin jäsenet voivat vaihtua ryhmän tarpeen mukaan. Ryhmä on kehittynyt horisontaaliseen verkostoon, ei niinkään hierarkkiseen, vaikkakin jäsenten välillä voi olla tehtävänjakoa. Taustalla ei vaikuta sosiaalinen tai etninen identiteetti. Ryhmän kuria ylläpitävät ryhmän pieni koko ja jossain määrin väkivallan käyttö. Jäsenillä on yhteyksiä ydinryhmän ulkopuolella toimiviin rikollisiin toimijoihin ja ryhmittymiin, joita käytetään tarvittaessa. Rikostoimiala on keskittynyt, mutta voi vaihtua dynaamisesti. Toiminta voi jakautua myös soluihin roolien mukaan. Ryhmällä ei tyypillisesti ole ulospäin tunnistettavaa nimeä. Väkivaltaa käytetään ryhmän intressien varjelemiseen. Vaikkakin ryhmärakenne on toiseksi yleisin vakiomuotoisen JR-ryhmän jälkeen, viranomaisten mielenkiinnon kohteena on ollut hierarkkisemmat ryhmät, joka on osaltaan vaikuttanut hierarkkisten ryhmien kehittymiseen ydinryhmä-tyyppisiksi ryhmiksi. Merkittävä alakategoria ovat ryhmät, jotka harjoittavat laillista liiketoimintaa kulissina rikolliselle toiminnalle. Nämä ryhmät eivät käytä väkivaltaa, mutta niillä on tyypillisesti suhteita elinkeinoelämän vaikuttajiin ja hallinnon elimiin. Viranomaisten on vaikea havaita näitä alaryhmiä laillisen toiminnan kulisseista.⁷²

Criminal network (rikollinen verkosto) muodostuu verkostoon kuuluvien toiminnasta. Toimijat harjoittavat rikollista toimintaa vaihtuvissa kokoonpanoissa. Verkostoon kuuluvat eivät miellä itse kuuluvansa ryhmään, eikä verkosto näydy ryhmänä ulkopuoliselle. Verkostolla ei ole nimeä, tärkeämpää on ryhmän jäsenten keskinäiset säilyvät kontaktit. Verkoston jäsenet eivät välttämättä ole tekemisissä kaikkien muiden jäsenten kanssa. Verkosto ei ole hierarkkinen eikä erityisen järjestäytynyt. Tiedot verkostoon kuuluvat henkilöt ovat toiminnan kannalta avaintoimijoita, joiden kontaktien kautta verkosto muodostuu. Yksittäiset pienet ryhmät ja henkilöt ovat siis rikollisen toiminnan verkon solmukohtia. Väkivallan käyttö on epätavallista. Verkoston sisällä voidaan muodostaa tilapäisiä liittoumia rikollisen toiminnan toteuttamiseksi. UNODC:n tutkimuksessa ryhmätyyppiä edusti 4/40 ryhmää eli selkeä vähemmistö. UNODC uskoo ryhmien olevan yleisempiä kuin tutkimuksen tulosten perusteella voi päätellä. Tämän arvellaan johtuvan siitä, että viranomaiset eivät välttämättä miellä tämän tyyppisiä ryhmittymiä järjestäytyneiksi rikollisryhmittymiksi ja toisaalta siitä, että tämän tyyppisten ryhmien uskotaan olevan vaikeammin viranomaisten havaittavissa kuin hierarkkisten ryhmien. UNODC arvelee, että ryhmätyyppinä rikollinen verkosto on yleistymässä.⁷³

⁷¹ UNODC 2002 s. 37-39.

⁷² UNODC 2002 s. 39-41.

⁷³ UNODC 2002 s. 41-43, 45. Yhteisen tavoitteen rikoksen tekemisestä on vaikeasti näytettävissä tilanteessa, jossa verkoston jäsenet eivät edes tiedä verkoston kaikista muista jäsenistä. Myös

UNODC:n tutkimuksessa havaituista ryhmärakenteista vakio- ja alueellisesti rakentuneet JR-ryhmittymät ovat vahvan hierarkkisia ryhmiä. Verkosto- ja ydinryhmä-tyyppiset yhteenliittymät puolestaan ovat hierarkkirakenteeltaan matalampia. Johtopäätöksenä todetaan, että kehitys näyttäisi vievän tunnuksellisista ja hierarkkisista ryhmistä kohti joustavampia ja näkymättömämmin toimivia verkostoja tai ydinryhmiin perustuvia ryhmittymiä.⁷⁴

Myös Europol jakaa rikollisryhmät vertikaalitasossa rakentuneisiin hierarkkisiin ryhmiin ja horisontaalisella tasolla rakentuneisiin verkostoihin. Vuoden 2012 uhka-arviossa 40 % JR-ryhmittymistä arvioitiin olevan verkostomallisia ryhmittymiä. Myös Europol uskoo rikollisryhmittymien toimivan tulevaisuudessa enenevässä määrin verkostomaisesti. Europol katsoo, että siirtymällä joustavammin hierarkkisiin organisaatioihin ryhmittymät pyrkivät piilottamaan toimintansa ja parantamaan rikollisten tavoitteiden saavuttamista.⁷⁵ Vuonna 2003 Michael Levi uskoi, kenties UNODC:n tutkimuksen tuloksien perusteella, suurimman osan rikollisista yhteenliittymistä olevan löyhän rakenteen omaavia rikollisten verkostoja perinteisten hierarkkisten organisaatioiden sijaan.⁷⁶ Löysien verkostojen ja JR-ryhmittymien allianssien yleistymiseen uskoo myös Rodgers.⁷⁷

von Lampe katsoo rikollisverkoston muodostuvan rikollisten toimijoiden välisistä *rikollisessa mielessä hyödynnettävissä olevista suhteista (criminally exploitable ties)* eli henkilöiden välisistä yhteyksistä. von Lampe katsoo, että nuo rikollisessa mielessä hyödynnettävissä olevat suhteet eivät ole aktiivisia jatkuvasti, vaan niitä hyödynnetään tarpeen ja tilanteen mukaan.⁷⁸ von Lampen kuvailema verkosto vastaa UNODC:n ryhmäluokituksen mukaista yhteenliittymää.

von Lampe erottaa rikolliset organisaatiot kolmeen eri kategoriaan sen mukaan, mitä tarkoitustaan ne palvelevat: taloudelliset, sosiaaliset ja valtiovalta-tyyppiset. Taloudellisten organisaatiot palvelevat taloudellisen hyödyn saavuttamista. Sosiaaliset organisaatiot toimivat kontaktien ja yhteisöllisyyden luomisessa, mutta voivat epäsuorasti edistää taloudellisen hyödyn tavoittelusta. Valtiovalta-tyyppiset organisaatiot toimivat taloudellisen hyödyn saavuttamiseksi mutta ne myös laativat ja valvovat sääntöjä toiminta-alueellaan ja toimivat riitojen sovittelussa. Harding puolestaan jakaa rikolliset organisaatiot neljään luokkaan: epämuodolliset kumppanuudet, verkostot, kartellien kaltaiset yhteenliittymät ja yhtiöiden kaltaiset organisaatiot.⁷⁹

Suomen järjestäytyneessä rikollisuudessa näistä ryhmistä ovat havaittavissa ainakin vakio- ja alueellisesti rakentuneet JR-ryhmittymät sekä rikolliset verkostot.⁸⁰ KRP

⁷⁴ ”väliaikainen liittoutuminen” ei täytä esimerkiksi Suomen rikoslain 17 luvun 1a pykälän määritelmän, koventamisperusteen soveltamisen tai Palermon sopimuksen vaatimusta riittävästä koossaoloajasta.

⁷⁴ UNODC 2002 s. 45.

⁷⁵ Europol SOCTA 2013 s. 33-34.

⁷⁶ Levi 2003 s. 117.

⁷⁷ Rodgers 2012 s. 85 85-87.

⁷⁸ von Lampe 2003 s. 10-12.

⁷⁹ von Lampe 2003 s. 16, Harding 2007 s. 192.

⁸⁰ Lohi 27.11.2012. Ks. Suomen JR-tilannekuvaa käsittelevä kappale 3.

katsoo, että JR-ryhmittymät ja yksittäiset rikolliset toimijat – alamaailman pankkiirit ja näiden yritykset – muodostavat verkostoja.⁸¹

3. Järjestäytyneen rikollisuuden tilannekuva Suomessa

Järjestäytyneen rikollisuuden tilannekuva kuvastaa viranomaisten käsitystä Suomen järjestäytyneen rikollisuuden tilanteesta käytännön tasolla. Tässä kappaleessa tutustutaan tuohon tilannekuvaan. Tilannekuva ylläpitää Keskusrikospoliisin tiedusteluosaston PTR tieto- ja analyysikeskus. Poliisin tilannekuva on poliisin analyysityökalu. Rikollisuutta koskevasta tiedosta luotettavimpana poliisin tietoa pitää Justin Abold.⁸²

Suomen järjestäytynyt rikollisuus muodostuu ns. liivijengeistä, jossain määrin maassa toimivasta kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden edustajista sekä kansallisista tunnetuista, kovan luokan rikollisista kansallisine ja kansainvälisine rikollisjengityökaluineen.⁸³ Liivijengeillä tarkoitetaan rikollisia moottoripyöräjengejä ja muita liivijengejä.

Osana järjestäytyneen rikollisuuden tilannekuvan ylläpitämistä KRP seuraa JR-ryhminä pitamiensä ryhmien lukumäärää. Ryhmät jaotellaan EU-kriteerit täyttäviin (EU-kriteereistä ks. s. 47) ja muihin ryhmiin. Tilasto julkaistaan KRP:n toimintakertomuksessa.

JÄRJESTÄYTYNEIDEN RIKOLLISRYHMIEN MÄÄRÄ 2001–2012⁸⁴

Ryhmät lkm	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
EU-ryhmät	27	29	27	34	35	33	38	36	34	45	58	67
Muut ryhmät	43	44	43	38	44	50	51	52	32	26	23	14
Yhteensä	70	73	70	72	79	83	89	88	66	71	81	81

KRP:n mukaan tunnistettuja JR-ryhmiä Suomessa 11.3.2013 oli 83 kappaletta, joista 46 on moottoripyöräjengejä. 66 ryhmää käyttää ulkoisia tunnuksia.⁸⁵ JR-ryhmien määrä on noussut vuodesta 2001 (70 kpl) vuoteen 2012 (81 kpl). EU-kriteerit täyttävien rikollisryhmien määrä on noussut vuodesta 2001 (27 kpl) vuoteen 2012 (67 kpl). Myös EU-kriteerejä täyttämättömien ryhmien määrä on kasvanut vertailuajanjaksolla vuodesta 2001 (43 kpl) vuoteen 2008 (52 kpl) asti, mutta kääntynyt laskuun, ollen vuonna 2012 (14 kpl). Tähän voi vaikuttaa myös se, että EU-määritelmän täyttääkseen rikollisryhmän on oltava koossa vähintään kaksi vuotta⁸⁶, kun lainvalmisteluasiakirjojen kotimainen tulkinta riittävästä koossaoloajasta on jossain muutamien kuukausien ja yhden vuoden välillä. Näin ei-EU-kriteerit täyttävien JR-ryhmien määrä voi laskea ryhmien ”noustessa” EU-ryhmien joukkoon koossaoloajan vaatimuksen täytyessä.

⁸¹ KRP 2012 s. 9.

⁸² Abold 2012 s. 98.

⁸³ Lohi 27.11.2012. Lohen ilmausta ”kansalliset kovan luokan rikolliset kansallisine ja kansainvälisine kytkentöineen” kuvastaa hyvin UNODC:n tutkimuksessa huomattua verkostotyyppistä JR-rakennetta.

⁸⁴ KRP 2006 s.10, 2012 s. 11 1990-luvulla ryhmien määrä luvulla on Junnisen mukaan ollut seuraava: 1995 10, 1996 13, 1997 15, 1998 22, 1999 27 (Junninen 2006 s. 16).

⁸⁵ Kylmäkoski 11.3.2013.

⁸⁶ Metsäpelto 15.2.2013.

Järjestäytyneiden rikollisryhmien määrän seurannan lisäksi järjestäytyneen rikollisuuden tilannekuvan ylläpitoon kuuluu tunnistaa järjestäytyneisiin rikollisryhmiin kuuluvat henkilöt. Tätä kautta voidaan selvittää, kuinka monta henkilöä järjestäytyneisiin rikollisryhmiin kuuluu. Ryhmittymiin kuuluvien henkilöiden määrä julkaistaan KRP:n toimintakertomuksessa.

JÄRJESTÄYTYNEISIIN RIKOLLISRYHMIIN KUULUVAT HENKILÖT 2001–2012⁸⁷

Jäsenet lkm	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
EU-ryhmät	452	444	363	363	505	581	698	503	498			
Muut ryhmät	332	235	448	471	441	496	501	689	450			
Yhteensä	784	679	811	934	946	1077	1199	1192	948	926	922	966

Ryhmään kuulumisen indikaationa voi olla esimerkiksi se, että henkilö nähdään jengiliivit päällä. Toinen tapa päätellä jäsenyys on järjestöjen jäsenluettelot, jos poliisi sellaisen esim. kotietsinnässä löytää.⁸⁸ Vertailujaksolla järjestäytyneisiin rikollisryhmiin kuuluvien henkilöiden määrä on kasvanut.⁸⁹ JR-ryhmiin kuuluvat henkilöt ovat pääosin miehiä. Ryhmiin kuuluvista henkilöstä 94 % on Suomen kansalaisia.⁹⁰ Laskennallisesti tämä tarkoittaisi, että noin 60 henkeä

⁸⁷ KRP 2006 s. 10, 2009 s. 8, 2012 s. 11.

KRP:n toimintakertomukset vuodelta 2012 ei erottele JR-ryhmiin kuuluvien henkilöiden lukumäärän suhteen EU-kriteerit täyttäviä ja muita ryhmiä. Tästä syystä vuosilta 2010-2012 on ilmoitettu vain EU-kriteerit täyttäviin ja muihin ryhmittymiin kuuluvien henkilöiden yhteenlaskettu määrä.

On huomioitava, että KRP:n mukaan JR-ryhmiin kuuluvien henkilöiden määrä voidaan laskea kahdella eri tavalla: jäseniksi todettujen henkilöiden lukumäärän perusteella tai heidän lisäksi huomioimalla myös jäsenyysmäärittelyprosessissa olevat henkilöt (KRP 2012 s. 11). Tässä esitetyt luvut kuvaavat ryhmittymiin varmuudella kuuluvien henkilöiden määrää.

Mikäli ryhmiin kuuluvien henkilöiden määrässä huomioidaan myös ne henkilöt, joiden osalta jäsenyyden määrittely on vielä kesken, ovat vastaavat luvut vuoden 2011 osalta 1237 henkilöä ja vuoden 2012 osalta 1271 henkilöä (KRP 2012 s. 11).

KRP:n toimintakertomuksessa vuodelta 2011 JR-ryhmiin kuuluvien henkilöiden määrän ilmoitettiin olevan 1237 henkilöä, joka siis on ryhmittymiin varmuudella kuuluvien ja määrittelyprosessissa olevien henkilöiden yhteenlaskettu määrä. Vuoden 2012 toimintakertomuksessa vuoden 2011 ryhmittymiin kuuluvien henkilöiden määräksi on ilmoitettu 922, joka on varmuudella ryhmittymiin kuuluvien henkilöiden määrä. Vertailukelpoisen tiedon tuottamiseksi olisi jokaisena vuonna ilmoitettava sekä varmuudella ryhmittymiin kuuluvien henkilöiden että varmuudella kuuluvien ja jäsenyysmäärittelyprosessissa olevien yhteenlaskettu määrä, tai ilmoittaa jäsenmäärän vertailuluku käyttäen samaa luvun muodostamisperustetta.

KRP:n julkaisema tilasto, jossa eritellään EU-kriteerit täyttäviin ryhmiin ja ei EU-kriteerit täyttäviin ryhmiin kuuluvien henkilöiden lukumäärät sekä näiden yhteenlaskettu määrä eivät täsmää vuosien 2003, 2004, 2007 ja 2008 osalta. KRP:n toimintakertomuksen mukaiset yhteenlasketut määrät ovat 851, 534, 1185 ja 1135. Oletettavaa on, että virhe on tapahtunut yhteen laskettaessa ja että eri määritelmien mukaisiin ryhmiin kuuluvien henkilöiden lukumäärät ovat oikeat. Mahdollista on myös, että lukujen eriävyys johtuu edellä kuvatusta kahdesta erilaisesta tavasta määrittää järjestäytyneisiin rikollisryhmiin kuuluvien henkilöiden lukumäärä.

KRP:ssä on keväällä 2013 ollut toiminnassa työryhmä, jonka ensisijaisena tarkoituksena on käydä läpi järjestäytyneen rikollisuuden määrittelyprosessi ja tehdä siihen liittyvät kehittämissuhteet.

⁸⁸ Kylmäkoski 11.3.2013.

⁸⁹ Huomattavaa on, että järjestäytyneisiin rikollisryhmiin kuuluvien henkilöiden määrä on käynyt reilusti yli tuhannessa (n. 1200) vuosien 2006-2008 aikana mutta on sittemmin laskenut. Tähän mahdollisesti on syynä edellä kuvattujen kahden eri tavan laskea ryhmiin kuuluvien henkilöiden määrä käyttö.

⁹⁰ Kylmäkoski 11.3.2013. Kysymys on nimenomaan Suomen kansalaisista, ei syntyperäisistä suomalaisista. Luvussa voi siis olla maahanmuuttajataustaisia henkilöitä, jotka ovat saaneet Suomen kansalaisuuden. Euroopan alueen JR-ryhmittymistä 70 % ovat jäsentensä taustalta monikansallisia (Europol SOCTA 2013 s. 34). Tältä kannalta suomalainen järjestäytynyt rikollisuus vaikuttaisi olevan kansallisempaa kuin Euroopassa keskimääräisesti. Euroopan tasolla ”kansallisuusprosenttiin” voi

olisi muita kuin Suomen kansalaisia. Ulkomaalaisten määrä on pysytellyt suunnilleen samana, vuoden 2006 lopussa ryhmin arveltiin kuuluvan noin 60 Viron ja noin 10 Venäjän kansalaista.⁹¹

JR-rikollisuuden määrää voidaan arvioida myös JR-liitännäisten rikosten lukumäärää avulla.

POLIISIN JR-LIITÄNNÄISEKSI KATSOMIEN RIKOSTEN MÄÄRÄ 2006-2012:⁹²

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ilmoitetut rikokset	433	569	477	537	684	530	742

Myös poliisin JR-liitännäiseksi katsomien rikosten määrä on kasvanut vertailuajanjaksolla. Vaikka kasvuun on saattanut vaikuttaa ilmiön tunnistamisen kehittyminen, vaikuttaa ilmiö myös tällä mittarilla olevan kasvava.

Järjestäytyneiden rikollisryhmien, niihin kuuluvien henkilöiden sekä JR-liitännäisten rikosten määrän kasvusta voidaan todeta rikollisuuden järjestäytymisen olevan Suomessa kasvava ilmiö. Kesän 2012 aikana tiedotusvälineissä uutisoitiin rikollisryhmien laajentaneen toimintaansa uusille paikkakunnille, jotka eivät perinteisesti ole olleet JR-ryhmien mielenkiinnon kohteena. Tällaisia paikkakuntia ovat esimerkiksi Kuusamo ja Rovaniemi.⁹³ Toiminnan laajeneminen uusille paikkakunnille tukee havaintoa ryhmittymien laajenemisesta ja ilmiön kasvusta.

JR-ryhmittymät jakautuvat Suomessa rikollisiin moottoripyöräjengeihin, muihin liivijengeihin ja muihin ryhmiin. Liivijengeistä voidaan puhua tunnuksellisina rikollisryhminä. Muut liivijengit ovat eräiltä osiltaan samanlaisia moottoripyöräjengien kanssa, esimerkiksi ne jäljittelevät moottoripyöräjengien hierarkiarakennetta. Sekä moottoripyöräjengeille että liivijengeille on tyypillistä, että niiden jäsenet käyttävät liivejä, joissa on jengin yksilöllinen tunnus, jengin nimi, sijaintimaan tai -kaupungin nimi.⁹⁴ Muilla liivijengeillä ei ole mitään tekemistä moottoripyöräharrastuksen kanssa. Moottoripyöräjengeillä toimintaan vaikuttaisi liittyvän myös moottoripyöräharrastus ja niiden edustajat väittävät yhteenliittymien olevan vain moottoripyöräharrastajakerhoja⁹⁵.

Moottoripyöräjengien ja muiden rikollisten liivijengien jengiliiveihin tyypillisesti kuuluu ns. 1%-merkki. Merkin tausta on Yhdysvalloissa, jossa vuonna 1947 Kalifornian Hollisterissa moottoripyöräilijöiden kokoontuminen muuttui eräiden osallistujien osalta yleiseksi epäjärjestykseksi. Mitään erityisen vakavaa ei tapahtunut, mutta tapahtuma toi moottoripyöräharrastukselle negatiivista julkisuutta. Tapahtuman jälkipyykin yhteydessä American Motorcyclist Association, Yhdysvaltain moottoripyöräyhdistys julkaisi lausunnon,

vaikuttaa eräissä Euroopan maissa toimivat maahanmuuttajataustaiset katujengit. Suomessa tällaista ilmiötä ei ole tunnistettu.

⁹¹ SM 2008 s. 52.

⁹² Poliisin vuosikertomus 2010 s. 11, poliisin vuosikertomus 2012 s. 11.

⁹³ http://yle.fi/uutiset/poliisi_helvetin_enkeleita_rovaniemella/6365439, viitattu 7.11.2012.

http://yle.fi/uutiset/rikollisliigat_levittaytymassa_koko_suomeen/6270704, viitattu 12.10.2012.

Ks. kuitenkin s. 22-23.

⁹⁴ Kylmäkoski 11.3.2013.

⁹⁵ YLE 22.2.2013: Haapanen, Tranberg.

jonka mukaan 99 prosenttia moottoripyöräilijöistä on lakia noudattavia kunnan kansalaisia. Mainitulla prosenttimerkillä jengit julistautuvat kuuluvansa tuon 99 prosentin ulkopuoliseen yhden prosentin joukkoon moottoripyöräilijöistä.⁹⁶ Merkkiin viitaten rikolliseksi katsottavista moottoripyöräjengeistä ja rikollisista liivijengeistä käytetään nimitystä prosenttijengit. Ryhmät itse väittävät merkin symboloivan vapautta ja veljeyttä, sitä että ”*ollaan viljejä ihmisiä tai tällästä*”⁹⁷. Poliisin mukaan prosenttimerkillä kantaja haluaa ilmaista olevansa rikollinen.⁹⁸

3.1 Neljä suurta järjestäytyntä rikollisryhmää

Suomessa neljä suurinta järjestäytyntä rikollisryhmää ovat moottoripyöräjengeiksi laskettavat Bandidos MC, Cannonball MC, Hells Angels MC eli Helvetin enkelit⁹⁹ ja muuksi liivijengiksi laskettava United Brotherhood.¹⁰⁰ Näistä ryhmistä United Brotherhood on muodostunut kolmen liivijengin, Rogues galleryn, M.O.R.E:n ja Natural Born Killersin, yhdistyessä.¹⁰¹ Kaikki neljä suurinta ryhmittymää kuuluvat ns. tunnuksellisiin jengeihin. Mainittuihin neljään ryhmittymään laskettiin 11.3.2013 kuuluvan noin 570 henkilöä. Suomeen järjestäytyneisiin rikollisryhmittymiin 11.3.2013 kuului noin 1000 henkilöä. Yli puolet JR-ryhmiin kuuluvista henkilöistä kuuluu siis johonkin neljästä suuresta ryhmittymästä.¹⁰²

Kansainvälisiin organisaatioihin näistä kuuluvat Bandidos MC ja Hells Angels MC. Cannonball MC ja United Brotherhood eivät edusta Suomessa mitään kansainvälistä, ulkomailta johdettua ryhmittymää, vaikka niilläkin on kansainväliset kontaktinsa. Näiden lisäksi kansainvälisesti ja Skandinaviassa toimivat Mongols MC ja Outlaws MC, jotka ovat hiljattain onnistuneet laajentamaan toimintaansa ainakin jossain määrin myös Suomeen. Kaksi viimeksi mainittua ovat kuitenkin Suomessa vielä pieniä verrattuna Suomessa jo 1990- ja 2000-luvuilta vaikuttaneisiin ryhmittymiin. Uusien tulokkaiden saapuminen herättää jossain määrin levottomuutta Suomessa pidemmän aikaa toimineissa ryhmittymissä.¹⁰³

Skandinaviaan kansainväliset, alkujaan Yhdysvalloista lähtöisin olevat moottoripyöräjengit ovat levinneet Euroopan kautta. Ensimmäisenä vanhalle mantereelle Atlantin yli toimintaansa laajensivat Helvetin enkelit, joka avasi ensimmäisenä osastonsa Euroopassa, Lontoossa vuonna 1969. Euroopan ensimmäinen Bandidos-osasto avattiin Ranskan Rivieralle vuonna 1989.¹⁰⁴

⁹⁶ Brienza 2012 s. 27.

⁹⁷ YLE 8.1.2008: Haapanen.

⁹⁸ Kylmäkoski 11.3.2013.

⁹⁹ Moottoripyöräjengeistä Hells Angels MC, Bandidos MC ja Cannonball MC käytetään usein nimitystä ABC-jengit. Kirjaimet tulevat sanoista Angels, Bandidos, Cannonball.

¹⁰⁰ Kylmäkoski 11.3.2013, Lohi 27.11.2012.

¹⁰¹ Kylmäkoski 11.3.2013, <http://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/175945/>, viitattu 2.10.2012.

¹⁰² Kylmäkoski 11.3.2013.

¹⁰³ Kylmäkoski 11.3.2013. Outlaws MC:n Internet-sivuilla oleva osastolistaus ei sisällä Suomen osastoa. (<http://ww.outlawsmcworld.com>, viitattu 1.4.2014) Myöskään Mongols MC ei sisällä Suomen osastoa (<http://mongolsmc.com>, viitattu 1.4.2014). Voi olla, että Suomen osastot eivät ole yltäneet vielä organisaatioissa täysjäsenyyteen tai muuten tarpeeksi korkealle tullakseen listatuiksi internet-sivuille.

¹⁰⁴ Mölsä 2009 s. 40, 72.

Leviäminen Pohjoismaihin tapahtui Tanskan kautta. Pohjoismaiden ensimmäinen kosketus kansainvälisiin moottoripyöräjengeihin saatiin vuonna 1978, kun neljän tanskalaisen moottoripyöräjengin yhteenliittymä tuli valituksi Helvetin enkeleiden hangaround-osastoksi. Täysjäsenyydet nämä osastot Tanskassa saivat; Hells Angels MC vuodenvaihteessa 1980-1981 ja Bandidos MC 1993. Juutinrauman ylitse Ruotsin Malmöön Hells Angels levittäytyi maaliskuussa 1990, kun sikäläinen kerho sai hangaround-aseman Hells Angels organisaatiossa ja täysjäsenyyden helmikuussa 1993. Bandidos seurasi perässä naapurikaupunkiin Helsingborgiin, kun sikäläinen kerho tammikuussa 1994 hyväksyttiin Bandidos MC:n hangaround-kerhoksi ja sai täysjäsenyyden alkukesällä 1995.¹⁰⁵

3.2 Maantieteellinen jakaantuminen

Suomessa järjestäytyneet rikollisryhmät ovat perinteisesti toimineet suurissa kaupunkikeskuksissa tai niiden läheisyydessä. Keskusrikospoliisin JR-tilannekuvan 6.2.2013 mukaan neljä suurta ryhmittymää toimivat seuraavissa kaupungeissa¹⁰⁶ (tähdellä merkityissä kaupungeissa toimintaa on ollut jo vuonna 2000):

Bandidos MC: Helsinki*, Vantaa, Tampere, Nokia, Harjavalta, Hyvinkää, Tuusula, Lohja, Hanko, Varkaus, Oulu, Ulvila, Vaasa, Kuopio, Mikkeli¹⁰⁷.

Cannonball MC: Helsinki*, Turku*, Kouvola*, Hämeenlinna, Turku, Pori, Jyväskylä, Joensuu, Lohja, Seinäjoki.

Hells Angels MC: Helsinki*, Espoo*¹⁰⁸, Lappeenranta*, Oulu*¹⁰⁹, Vantaa, Tuusula, Tampere, Jämsä, Tornio¹¹⁰.

United Brotherhood¹¹¹: Helsinki*, Lahti*, Turku, Tampere, Lappeenranta, Jyväskylä, Joensuu, Seinäjoki, Oulu.

Vertailemalla kevään 2013 tilannetta vuoden 2000 tilanteeseen voidaan havaita, että ryhmät ovat laajentuneet maantieteellisesti siten, että niiden verkosto kattaa lähes koko Suomen. Ryhmittymiin kuuluvien ryhmien määrä on myös noussut. Laajentuminen on osittain tapahtunut rekrytoimalla osaksi ryhmittymiä jo olemassa olevia ryhmiä, eikä uusia perustamalla.¹¹²

¹⁰⁵ Wierup & Larsson 2008 s. 22, 30, 104, 110, Mölsä 2009 s. 73.

¹⁰⁶ Kylmäkoski 11.3.2013. Tähän KRP:n tilannekuvaan on laskettu jokaiseen ryhmittymään kuuluvat kaikki eriasteiset osastot. Paikkakunnalla voi toimia useampia saman ryhmittymän eriasteisia osastoja.

¹⁰⁷ Kuopiossa ja Mikkeliissä Bandidos MC:n ystävyyskerhot.

¹⁰⁸ Helsingissä toimiva Hells Angels tunnetaan Nomad-osastona ja Espoossa toimiva Hells Angels MC tunnetaan Helsinki-osastona.

¹⁰⁹ Oulun osasto perustettiin Kajaanissa josta se muutti Ouluun (Kylmäkoski 11.3.2013).

¹¹⁰ 12.4.2013 Hells Angels MC:n Internet-sivuilla (<http://www.hells-angels.com>) uutisena on julkaistu Hells Angels MC Chrome city Finland -osaston, joka ilmeisesti on sijoittunut Kemiin, avaamisesta. Tämä osasto ei esiinny KRP:n tilannekuvassa 6.2.2013.

¹¹¹ 2000-luvulta asti olleet ryhmät eivät vielä olleet United Brotherhood -nimisiä, vaan sen edeltäjiä.

¹¹² Kylmäkoski 11.3.2013.

Tanskan yleisradion julkaiseman Tanskan Bandidos MC:n ja Hells Angels MC:n välisen sopimuksen kohta viisi kieltää uusien osastojen avaamista alueelle tai kaupunkeihin, joissa on jo jommankumman osasto.¹¹³ Mikäli sopimuksella on vaikutusta myös mainittujen ryhmittymien toimintaan Suomessa, odotettavissa on, että kyseiset ryhmittymät eivät voi laajentaa toimintaansa ainakaan suurimpien kaupunkien osalta.

Järjestäytyneiden rikollisryhmien pääintressi on taloudellisen edun saavuttaminen. Taloudellisen edun tai vallan tavoittelu on EU:n järjestäytyneen rikollisuuden määritelmän pakollinen ehto. Taloudellisen edun tavoittelun vuoksi järjestäytyneet rikollisryhmät toimivat perinteisesti siellä missä on varallisuutta. Raha ja varallisuus ymmärrettävästi ovat siellä, missä ovat ihmisetkin. Tämän on tutkimuksensa johtopäätöksissä todennut myös Junninen.¹¹⁴

Järjestäytyneen rikollisuuden kaltainen marginaalitoiminta on helpompi pitää salassa suurten väestökeskittymien sisällä ja siten kiinnijäämisriski on pienempi. Suurissa väestökeskittymissä on myös kysyntää pimeiden markkinoiden tuotteille ja palveluille. Pienemmillä paikkakunnilla näitä markkinoita ei välttämättä ole tai ne ovat marginaaliset. Toiminta voi siis olla laajempaa ja tuottavampaa isommissa kaupungeissa. Lisäksi suurista kaupungeista on helpompi löytää henkilöitä mukaan mihin tahansa toimintaan, olipa toiminta laillista tai laitonta.

Näistä syistä JR-ryhmät ovat perinteisesti toimineet Etelä-Suomen suurissa kaupungeissa (vuoden 2000 tilanne) tai ainakin niiden välittömässä läheisyydessä. Muutaman viime vuoden aikana ne ovat aloittaneet laajentamisen myös suurten kaupunkien ulkopuolelle keskisuuriin ja pieniin kaupunkeihin.¹¹⁵ Syksyllä 2012 uutisoitiin, että Rovaniemellä oli havaittu Helvetin enkeleitä ja että ryhmittymä olisi laajentamassa toimintaansa Rovaniemelle. Helvetin enkeleitä oli havaittu myös Levillä. Toiminnan laajentumisen Rovaniemelle KRP:n Oulun toimipisteen päällikkö Ari Soronen katsoo mahdollisesti liittyvän kiinnostukseen Rovaniemen lähellä sijaitsevia rinnekeskuksia, niiden yöelämää ja pimeitä markkinoita kohtaan.¹¹⁶ Hells Angels ryhmittymän kerhot toimivat myös Norjan, Ruotsin ja Venäjän pohjoisosissa, mikä huomioiden Pohjois-Suomi on jäänyt ”tyhjäksi” näiden alueiden ympärillä. Tässä valossa Hells Angels -ryhmittymän toiminnan laajentuminen Pohjois-Suomeen ei tule yllätyksenä viranomaisille.¹¹⁷ Tässäkin Suomi seuraa pohjoismaista trendiä: Ruotsissa rikollisjengien laajentuminen suurten asutuskeskusten ulkopuolelle huomattiin jo 2000-luvun puolella välissä, Suomessa siitä uutisoi esimerkiksi MTV3 vuonna 2005.¹¹⁸

Suuret rinnekeskukset Suomessa sijaitsevat pienillä paikkakunnilla: Levi Kittilässä, Ruka Kuusamossa, Ylläs Kolarissa, Saariselkä Inarissa. Matkailusektorilla rinnekeskuksissa liikkuu

¹¹³ <http://www.dr.dk/Nyheder/Indland/2013/05/02/120027.htm>, viitattu 8.5.2013.

¹¹⁴ Junninen 2006 s. 180.

¹¹⁵ Kylmäkoski 11.3.2013.

¹¹⁶ http://yle.fi/uutiset/poliisi_helvetin_enkeleita_rovaniemella/6365439, viitattu 7.11.2012.

¹¹⁷ Lohi 27.11.2012, Kylmäkoski 11.3.2013.

¹¹⁸ <http://www.mtv.fi/uutiset/ulkomaat.shtml/jarjestaytynyt-rikollisuus-leviaa-ruotsissa/2005/05/366972>, viitattu 9.11.2012.

suuret määrät rahaa. Rinnekeskuksissa osa kävijäkunnasta voi olla kiinnostunut myös laittomien palveluiden, kuten laittomien päihteiden tai seksipalveluiden ostamisesta ja käyttämisestä. Ryhmittymien toiminnan laajentuminen pohjoiseen voi kertoa kiinnostuksesta mainittuja matkailukeskuksia, esimerkiksi Kuusamon kohdalla Rukan rinnekeskusta, kohtaan. Kyse voi olla myös kiinnostuksesta alueen rakennustoimintaa kohtaan. Kuusamon tapauksessa mielenkiintoa voi herättää myös Venäjän rajan läheisyys. Lisäksi pienillä paikkakunnilla viranomaisia on vähäisempi määrä, eikä näillä välttämättä ole kokemusta kaikkien vakavien ja laajojen rikosten, jollaisia JR-ryhmittymien rikokset usein ovat, tutkimisesta.

Keskusrikospoliisin tilannekuvan 6.2.2013 mukaan Kuusamossa tai Rovaniemellä ei kuitenkaan toimisi mitään JR-ryhmittymiä. Ryhmiä koskevia uutisointeja paikkakunnilta ei ole julkaistu. On mahdollista, että paikkakunnilla toimii henkilöitä, jotka kuuluvat muilla paikkakunnilla, esimerkiksi Oulussa, pääasiallisesti toimiviin ryhmittymiin, tai toiminta ei ole alkanut tai se on loppunut alkuunsa. Tämä on saattanut liittyä Tanskassa tehtyyn sopimukseen, joka kieltää ryhmien laajentumisen.¹¹⁹ Myös tieto ryhmien toiminnan aloittamisesta on voinut olla väärä.

Kun huomioidaan ryhmien alueellinen jakaantuminen, vaikuttaisivat moottoripyöräjengit noudattavan UNODC:n alueellisesti rakentuneiden ryhmien typologiaa.

3.3 Jengiorganisaatio

Kansainväliset moottoripyöräjengit (Bandidos MC, Hells Angels MC) toimivat monilla tavoin kuten franchising-yritykset. Mölsän mukaan kerhojen I. *chaptereiden* joukossa kansallisella tasolla on emo-osasto, joka käytännössä on ensimmäisenä maassa täysjäsenyyden yhteenliittymässä edustamaan hyväksytty kerho, tätä kutsutaan *mother chapteriksi*. Tällä emokerholla on merkitystä, mikäli joku osastoista tarvitsee apua.¹²⁰

Kansainvälisillä yhteenliittymillä on kattojärjestöt. Helvetin enkeleiden kansallisten kerhojen yläpuolella olevat kattojärjestöt ulkomailla ovat Hells Angels MC Europe ja Hells Angeles MC World ja Bandidos MC:llä eurooppalainen kattojärjestö on Bandidos National Europe.¹²¹ Mölsän mukaan Bandidos MC:n Yhdysvalloissa perustanut Donald Eugene Chambers halusi kontrolloida kaikkia osastoja ja Bandidokselle perustettiin keskushallinto, Bandidos Nation.¹²²

KRP:n näkemyksen mukaan kansainvälisiä moottoripyöräjengejä johdetaan jossain määrin ulkomailta. Ryhmittymiin kuuluvilla kerhoilla on jonkin verran valtaa, mutta suuret strategiset päätökset tehdään KRP:n mukaan Suomen ulkopuolella katto-organisaatioissa. Bandidos MC:llä ryhmähierarkiassa paikallisten kerhojen ja Euroopan organisaation välillä on kansallinen emo-osasto, Downtown chapter. Jonkinlainen asema on myös ulkomaisilla emo-osastoilla, Suomen tapauksessa nämä osastot löytyvät Tanskasta. Hierarkian huippu ja sen auktoriteetin määrä

¹¹⁹ <http://www.dr.dk/Nyheder/Indland/2013/05/02/120027.htm>, viitattu 2.4.2014.

¹²⁰ Mölsä 2009 s. 42, Kylmäkoski 11.3.2013

¹²¹ Kylmäkoski 11.3.2013.

¹²² Mölsä 2009 s. 71.

riippuu myös ryhmittymän sisäisistä väleistä. Molempien kansainvälisten ryhmittymien hierarkiaan kuuluu myös kansallinen presidentti, joka on osastojen oman johdon yläpuolella.¹²³ Bandidos MC:llä tämä kansallinen presidentti on käytännössä Downtown chapter -osaston presidentti. Epäselvää on, onko Suomen Hells Angels MC:llä käytössä tällainen tehtävä.

Europol katsoo, että Hells Angels MC:n organisaatioon kuuluvat osastot eivät ole itsenäisiä vaan organisaation säännöt sitovat niiden toimintaa.¹²⁴ Mölsän mukaan Helvetin enkelien osastot ovat itsenäisiä, mutta vastaavat päätöksistensä eurooppalaiselle ja yhdysvaltalaiselle johdolle. Yhdysvaltalaisella kattojärjestö Bandidos Nationilla taas Mölsän mukaan on huomattava valta yksittäisten osastojen toimintaan.¹²⁵

Osastot tilittävät kotimaiselle emäkerholleen ja Euroopan ”franchising-lisenssinhaltijalle” jäsenmäärään perustuvaa kannatusmaksua, joka vuorostaan tilittää kyseistä maksua eteenpäin Yhdysvaltalaiselle ”päälisenssinhaltijalle”.¹²⁶ Rahaa ryhmät saavat jäsenmaksuina ja jäseniltä kerättävinä tilavuokrina.¹²⁷ Lisäksi ryhmillä on esimerkiksi tuotemyyntiä. Esimerkiksi Helvetin enkelien logo, pääkallo ja siivet, on rekisteröity tuotemerkki. Ryhmittymät myyvät esimerkiksi erilaisia kuvilla ja teksteillä varustettuja vaatteita. Osa niistä on selkeästi myyjensä kannatustavaraa ”Support your local”-teksteineen, osassa taas on erottuvia, mutta ei yleisesti myyjäänsä assosioituja sanoja tai lauseita, esimerkiksi ”rosvo” tai ”dream son-in-law”.

Poliisi uskoo, että ryhmien jäsenet tilittävät tekemistään rikoksista saamastaan hyödystä jengille tietyn prosenttiosuuden, jengin ”kymmenykset” eli kerhoprosentin.¹²⁸ Mölsän kirjassaan haastatteleman ”Nyksyn” mukaan tuo osuus on 25 %, erällä rikollisuudenaloilla enemmän.¹²⁹

Jäsenkerhoksi pääsemiseen liittyy kokelasvaiheita. Ensin mukaan haluavasta ryhmästä tulee *hangaround*-osasto, josta se nousee *prospect*-osastoksi. Ennen täysjäsenyyttä voi vielä seurata kolmas kokelasvaihe, *probationary*-vaihe.¹³⁰

Varsinaisten jäsenosastojen lisäksi moottoripyöräjengien organisaatioon liittyy kannattaja- eli niin sanottuja *support*-osastoja.¹³¹ Toisistaan on erotettava organisaatioon kuuluvat ja sen ulkopuoliset support-osastot. Organisaatioon kuuluvat osastot ovat organisaatioon sisään rakennettuja osastoja. Tällaisia ovat esimerkiksi Bandidos MC:llä Diablos MC, Cannonball MC:llä Yellow Outfit¹³² ja Hells Angels MC:llä Red Devils MC ja Bad Machine 81¹³³. Support-

¹²³ Kylmäkoski 11.3.2013.

¹²⁴ Europol 2012 s. 11.

¹²⁵ Mölsä 2009 s. 41, 71.

¹²⁶ Kylmäkoski 11.3.2013, Mölsä 2009 s. 41.

¹²⁷ Kylmäkoski 11.3.2013, Espoon KO 24.7.20130 nro 107791.

¹²⁸ Kylmäkoski 11.3.2013. Kylmäkoski puhuu ”kymmenyksistä” tarkoittaen tiettyä prosenttiosaa.

¹²⁹ Mölsä 2009 s. 209.

¹³⁰ Mölsä 2009 s. 84.

¹³¹ Lohi 27.11.2012. Ylen mukaan kerho-organisaatioon liittyy support-osastojen lisäksi kannattajaosastoja, jotka toimivat varsinaisten jäsenkerhojen yhteydessä (YLE 8.1.2008).

¹³² Kylmäkoski 11.3.2013.

¹³³ Kylmäkoski 11.3.2013, Mölsä 2009 s. 42, Europol 2012 s. 42.

osastoksi kutsutaan myös varsinaisen organisaation ulkopuolista osastoa, joka ilmoittaa julkisesti tukevansa tiettyä ryhmittymää kuitenkin kuulumatta sen organisaatioon. Julkinen tukeminen liittyy suurten kansainvälisten ryhmittymien keskinäiseen kilpailuun. Tukeminen osoitetaan yleensä ”Support”- kyltein tai merkein. Tällainen ryhmä ei kuitenkaan poliisin tilannekuvan mukaan kuulu varsinaiseen organisaatioon.¹³⁴ Poliisin mukaan *Support*-osastot ja niiden jäsenet usein ovat likaisen työn tekijöitä emo-osaston ja sen jäsenten hyväksi.¹³⁵

Myös jengiorganisaatiolla on hierarkiarakenne, jonka yläpäässä on täysosastot. Näiden alapuolella ovat eri vaiheessa täysjäsenosastoksi matkalla olevat osastot sekä *support*-osastot.¹³⁶

Osastot tyypillisesti käyttävät varallisuuden kierrättämiseen erilaisia oikeushenkilöitä. Mölsän mukaan esimerkiksi Suomessa Cockroach MC eli Cockroach ry on rekisteröity yhdistys, jota kautta Bandidos MC:n virallinen rahaliikenne kulkee. Helvetin enkelien tehdessä tuloaan Suomeen Overkill MC:n kerhotilojen virallisena vuokralaisena oli Custompyöräklubi RY, jota käytettiin kun asioitiin viranomaisten kanssa ja jota myös Helsingin kaupungin nuorisotoimi tuki.¹³⁷ Syyttäjän mukaan esimerkiksi Asunto oy Espoon Nöykkiöntie 7 on käytännössä Hells Angels MC Hellsinki-alaosasto. Oikeudessa todistaneen henkilön mukaan mainitun asunto-osakeyhtiön osakkeet omistaa Etelä-Suomen Harrastekulkuneuvoklubi ry.¹³⁸

Huomioiden osastojen alueellinen olemassaolo, osittainen itsenäinen mutta suuremmissa asioissa johdettu päätöksenteko sekä ”lisenssimaksujen” suorittaminen nimen ja tunnuksen käytöstä, sopii organisaatio yhteen UNODC:n tutkimuksessa havaitun *alueellisesti rakentuneet ryhmittymät* ryhmätyypin kanssa.

3.4 Prosentti- ja liivijengin rakenne

Suomalaisilla ryhmittymillä on selkeät käskyvaltasuhteet. Esimerkiksi moottoripyöräjengeillä tämä hierarkiarakenne on omaksuttu ulkomailta, kunkin ryhmittymän sisäinen organisaatio noudattaa tuon ryhmittymän ulkomaisten esikuvien mukaista rakennetta. Ylimpänä hierarkiassa on osaston ”president”, presidentti. Hänen alapuolellaan ovat tyypillisesti ”vice president” eli varapresidentti, osaston sihteeri tai ”treasurer”, ”road captain”, ”sergeant of arms” eli asekersantti tai ”security officer”.¹³⁹ Mainitut kuuluvat ”upseeristoon”. Upseeriston rakenne sekä hierarkia ja upseerien nimitykset voivat vaihdella. Upseeriston alapuolella ovat varsinaiset täysjäsenet, jäsenkokelaat eli ”probationary”-jäsenet sekä jäsenehdokkaat eli ”prospect”-jäsenet.

¹³⁴ Kylmäkoski 11.3.2013.

¹³⁵ Lohi 27.11.2012.

¹³⁶ Kylmäkoski 11.3.2013, Wierup & Larsson 2008 s. 42-44 (41-44).

¹³⁷ Mölsä 2009 s. 35, 105.

¹³⁸ Espoon KO 24.7.2013 nro 107791. Käräjäoikeus ei tuomiossaan ottanut kantaa esitettyihin väitteisiin.

¹³⁹ Mölsä 2009 s. 43-46, Kylmäkoski 11.3.2013, Europol 2012 s. 38-41, http://www.iltalehti.fi/uutiset/2011110214650471_uu.shtml, viitattu 9.10.2012.

Mölsän mukaan Bandidos MC:n upseerien nimitykset ovat espanjankielisiä, esim. El Presidente (Mölsä 2009 s. 70). Kylmäkosken esityksessään käyttämässä hierarkiataulukossa nimitykset ovat kuitenkin Hells Angels MC:n tavoin englanninkielisiä (Kylmäkoski 11.3.2013).

Jäsen ehdokkaiden alapuolella ovat hangaround-jäsenet.¹⁴⁰ Ainakin Hells Angels MC:llä osastoissa on oltava vähintään kuusi jäsentä.¹⁴¹

United Brotherhoodin muodostaneet NBK, Rogues Gallery ja MORE ovat ainakin osittain kopioineet myös ryhmärakenteensa moottoripyöräjengeiltä.¹⁴² United Brotherhoodissa ylintä päätösvaltaa tosin käyttää neuvosto, jossa on edustus jokaisesta ryhmittymän muodostaneista kolmesta ryhmästä. Lisäksi ryhmittymässä on kokelas- I. puoli- ja täysjäseniä, joista täysjäsenet ovat hierarkiassa kokelasasemassa olevien yläpuolella.¹⁴³

KRP:n mukaan käskyvaltasuhteet ryhmittymissä ovat sellaiset, että organisaation kaikki ylempiarvoiset jäsenet ovat käskyvaltasuhteessa alempiarvoisiin jäseniin nähden. Henkilön asemaan koko organisaatiossa vaikuttaa paitsi tämän aseman osaston sisällä, myös osaston, johon tämä kuuluu, asema organisaatiossa. Esimerkiksi täysjäsenosaston jäsenillä on käskyvalta oman osastonsa jäseniin ja myös organisaation hierarkiassa alempana olevien osastojen jäseniin.¹⁴⁴ Kuvatunkaltainen ryhmärakenne vaikuttaisi muistuttavan UNODC:n tutkimuksen perushierarkian omaavien ryhmien ja alueellisesti rakentuneiden ryhmien typologiaa.

KRP:n Risto Lohen mukaan rikokset jengeissä tyypillisesti teetetään sellaisilla jäsenillä tai jengisiin kytköksillä olevilla henkilöillä, jotka eivät ole saavuttaneet täysjäsenyyttä ja ovat siten tai muusta syystä ”uhrattavissa” ja joiden vangitseminen ei liiaksi haittaa ryhmän toimintaa.¹⁴⁵

Edellä on esitetty JR-ryhmien ja näihin kuuluvien henkilöiden lukumäärät. Jakamalla ryhmien kuuluvien henkilöiden määrä ryhmien lukumäärällä saadaan ryhmän keskimääräinen koko.¹⁴⁶

KESKIMÄÄRÄINEN RYHMÄKOKO:

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
EU-ryhmät	16,7	15,3	13,4	10,7	14,4	17,6	18,4	14	14,6			
Muut ryhmät	7,72	5,34	10,4	12,4	10	9,92	9,82	13,3	14,1			
Yhteensä	11,2	9,3	11,6	13	12	13	13,5	13,5	14,4	13	15,3	11,9

Keskimääräinen ryhmäkoko on siis 10–15 henkeä. EU-määritelmät täyttävien ryhmien keskimääräinen ryhmäkoko näyttäisi pysyneen suunnilleen samana, noin 15 henkeä. Muiden kuin EU-ryhmien keskimääräinen ryhmäkoko on kasvanut 5-7 jäsenestä noin kymmeneen.

3.5 JR-ryhmittymien toiminta ja rikostyytit Suomessa

JR-ryhmien pääintressinä on taloudellisen edun saavuttaminen.¹⁴⁷ Hallituksen esitys rikoslain 6 luvun ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta, jolla teon tekeminen osana JR-ryhmää

¹⁴⁰ Mölsä 2009 s. 213-214, 273-274, Kylmäkoski 11.3.2013.

¹⁴¹ Europol 2012 s. 11.

¹⁴² Kylmäkoski 11.3.2013, Mölsä s. 281.

¹⁴³ <http://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/175945/>, viitattu 3.3.2014.

¹⁴⁴ Kylmäkoski 11.3.2013, Wierup & Larsson 2008 s. 42-44.

¹⁴⁵ Lohi 27.11.2013.

¹⁴⁶ Ks. s. 17 ja 18. Nämä JR-ryhmittymät sisältävät sekä tunnukselliset että tunnuksettomat ryhmittymät.

alun perin säädettiin rangaistuksen koventamisperusteeksi, totesi, että järjestäytyneeseen rikollisuuteen *ei kuulu erikoistuminen [...]liigat suuntaavat toimintansa kaikille laittomille aloille, joista voidaan saada taloudellista voittoa.*¹⁴⁸ Margaret Beare katsoo rikollisten voivan hyödyntää mitä tahansa markkinaa voitontavoittelutarkoituksessa.¹⁴⁹

Kansainvälinen rikollisuus on usein vähintäänkin löyhästi järjestäytyntä. YK on eritellyt 18 kansainvälisen rikollisuuden tyyppiä, joista yksi oli huumausaineiden salakuljetus.¹⁵⁰ KRP:n Europol-yhteistyössä aktiivisimmaksi rikoslajityypiksi on vuonna 2012 noussut ryöstö- ja omaisuusrikollisuus. Aiemmin kärkisijaa on pitänyt huumausainerikollisuus. Kuitenkaan Euroopan alueen huumausainerikollisuus tai siihen liittyvät viranomaisoperaatiot eivät ole vähentyneet, vaan nousu on tapahtunut hit and run -rikollisuuden kasvun vuoksi. Europol katsoo huumausainerikollisuuden olevan JR-ryhmittymien laajimmin levinnyt rikollisuudenala.¹⁵¹

Yhteiskunta, sen jäsenten vuorovaikutustilanteet ja varallisuus ovat entistä merkittävämmässä määrin verkossa. Nousevana trendinä alla lueteltujen rikollisuudenalojen joukossa lienee tietoverkkorikollisuus. Tähän uhkaan varaudutaan: esimerkiksi KRP:n rikostorjuntaosastossa on tietotekniikkarikosjaos ja useat EU:n rikosoikeudelliset säädökset koskevat tietotekniikkarikollisuutta.

Mölsän mukaan prosenttijengeihin liittyvä rikollisuus on monipuolista, mutta niihin liittyviä tyypillisiä ja yleisiä rikoksia voidaan tarkastella viitenä eri rikollisuudenlajina, jotka ovat huumausainerikollisuus, väkivalta, velanperintä, salakuljetus sekä omaisuus- ja talousrikokset. KRP katsoo suomalaisten JR-ryhmittymien päätoimialan, tai ainakin näkyvimmän toimialan koskevan huumausainerikoksia ja väkivaltarikoksia.¹⁵²

JR-ryhmien tyypillisten rikosten määrittäminen on tärkeätä, jotta ilmiötä voidaan torjua myös yksittäisen rikoksen tasolla. Seuraavassa käydään läpi rikostyyppinä, jotka on katsottu merkittäväksi järjestäytyneiden rikollisryhmien rikostyypeiksi.

HUUMAUSAINERIKOLLISUUS

Suomessa JR-ryhmien perinteinen toimintamuoto on ollut huumausainerikollisuus. Huumausainerikollisuutta pidetäänkin järjestäytyneen rikollisuuden päätoimialana. Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaan huumausaineiden maahantuonti on ulkomaisten rikollisryhmien käsissä, mutta suomalaiset ryhmät ovat merkittäviä huumeiden välittäjiä ja

¹⁴⁷ Mölsä 2009 s. 244.

¹⁴⁸ HE 125/1975 II vp s. 11.

¹⁴⁹ Beare 2012 s. XIX.

¹⁵⁰ UN 1995 s. 6-14. Muut rikostyyppit olivat rahanpesu, terrorismi, taide- ja kulttuuriesineiden varkaus, immateriaalioikeuksien varkaus, aseiden salakuljetus, lentokonekaappaus, merirosvous, maakuljetusvälineiden kaappaus, vakuutuspetos, tietotekniikkarikokset, ympäristörikokset, henkilöiden salakuljetus, elinkauppa, petollinen konkurssimenettely, soluttautuminen liike-elämään, viranomaisten sekä poliitikkojen lahjonta ja korruptointi sekä muut JR-ryhmien tekemät rikokset.

¹⁵¹ KRP 2012 s.40, Europol SOCTA 2013 s. 33.

¹⁵² Mölsä 2009 s. 237, 239, 241, 244 ja 246, Lohi 27.11.2012.

jakelijoita.¹⁵³ Huumausainerikollisuudella järjestäytyneen rikollisuuden tasolla tarkoitetaan huumausaineiden maahantuontia sekä laajamittaista levittämistä maassa.

Huumausaine-rikoksista tuomittavat rikosoikeudelliset rangaistukset ovat Suomen mittakaavassa varsin ankaria. Huumausainerikollisuuteen liittyy myös väkivalan uhka. Suomalaiset JR-ryhmittymät ovatkin laajentaneet toimintasektoriaan uusille rikollisuudenaloille, erityisesti kiristys- ja perintätoimintaan sekä ravintola- ja rakennusaloille.¹⁵⁴

Myös Palon väitöskirjassaan läpikäymät JR-tuomiot painottuvat huumausainerikoksiin. Koventamisperusteen soveltamista koskevista oikeustapauksista törkeitä huumausainerikoksia koskee 9 tapausta 16:sta. Oikeustapauksista, joissa kysymys oli rikokset törkeyskvalifikaatiosta, huumausainerikoksia koskee 7 tapausta 23:sta.¹⁵⁵ Liitteen 1 tapauksista huumausainerikos liittyi jossain muodossa joka kolmanteen rikosasiaan. Huumausainerikostutkintaa on 2000-luvulla kohdistettu järjestäytyneen rikollisuuden ennalta estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen.¹⁵⁶

Europol arvioi EU:n alueen järjestäytyneistä rikollisryhmistä kolmanneksen olevan sekaantunut huumausaineiden valmistamiseen ja jakelemiseen ja että huumausainerikollisuus näyttelee suurinta osaa järjestäytyneiden rikollisryhmien rikostyypeistä.¹⁵⁷ Europolin ylläpitämien Secure Information Exchange Network Application eli SIENA -tietojärjestelmään syötetyistä uusista rikostapauksista 29 % ja Europol Information System eli EIS -tietojärjestelmään syötetyistä tiedoista 34 % koski huumausainerikoksia.¹⁵⁸ EIS on tarkoitettu jäsenmaiden tukemiseen järjestäytyneen ja muun vakavan rikollisuuden sekä terrorismin torjumiseen.

Esitetyn valossa huumausainerikollisuus vaikuttaisi näyttelevän suurta osaa järjestäytyneiden rikollisryhmien rikollisuudesta Euroopassa ja Suomessa.

VÄKIVALTA

Ryhmän sisällä väkivallan ja sen uhan avulla varmistetaan ryhmän sääntöjen noudattamista, esim. rangaistaan yhteistyöstä poliisiin kanssa.¹⁵⁹ Mölsän haastatteleman ”Nyksyn” mukaan väkivaltaa käytetään ryhmään pyrkivää kohtaan kokelasvaiheessa, mikäli tämä esimerkiksi on eri mieltä ylempiarvoisen jäsenen kanssa. Väkivalta vaikuttaisi siis olevan keino ylläpitää ryhmän sisäistä kuria ja vahvistaa ryhmän auktoriteettia jäsenensä. Väkivallan avulla voidaan

¹⁵³ Kylmäkoski 11.3.2013, VN JR-strategia 2013 s. 5, havainnot liitteestä 1.

¹⁵⁴ VN JR-strategia 2013 s. 6, Lohi 27.11.2012.

¹⁵⁵ Palo 2010 s. 429-433. Törkeä huumausainerikos voi täytyä myös sillä perusteella, että kyseessä on suuri määrä erittäin vaarallista ainetta, johon vetoaminen on ”turvallisempaa” kuin JR-perusteeseen.

¹⁵⁶ Huumetilanne Suomessa 2006 s. 5, 58.

¹⁵⁷ Europol SOCTA 2013 s. 19,

¹⁵⁸ Europol review 2013 s. 15, 16. Tätä huomiota tukee myös edellä esitetty liitteen 1 tiedot.

¹⁵⁹ KRP 2012 s. 8, Kekki 2009 s. 57. Kekki on tutkimuksessaan tutkinut huumausainerikoksia yleensä. Tutkimuksen sovellettavuutta järjestäytyneen rikollisuuden tutkinnassa heikentää se, että tutkimuksen aineistossa ei ole mukana törkeät huumausainerikokset. Tutkimusta ei tästä syystä kuitenkaan voi pitää täysin soveltumattomana myös järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevien huumausaine- ja väkivaltarikosten tarkastelussa. Samankaltaisia taustoja löytynee myös JR-ryhmittymiä koskevien huumausaine- ja väkivaltarikosten tapauksissa.

ryhmän sisällä mutta erityisesti sen ulkopuolella luoda ryhmän tavoittelemaa pelon ilmapiiriä, johon esimerkiksi KRP:n mukaan JR-ryhmittymien toiminta suurilta osin perustuu. Ryhmän ulkopuolella ryhmää kohtaan koettu pelko varmistaa ryhmän toimintaedellytyksiä. Toisaalta ”Nyksyn” mukaan väkivallassa on usein kyse mustasukkaisuus parisuhdekumppanista.¹⁶⁰ Reviiri- ja mainejatteluun kautta myös tämä motiivi palautuu toimintaedellytysten luomiseen.

KRP:n mukaan väkivalta voi myös liittyä velkojen perintään. Tuula Kekki listaa väkivallalle myös syyn huumausaineiden toimituksissa koetuissa ongelmissa.¹⁶¹ Tällaisessa tapauksessa väkivaltarikollisuuden motiivi löytyisi pohjimmiltaan muusta rikollisuudesta.

VELANPERINTÄ

Velanperintä on JR-ryhmien uusi toimintamuoto. Toiminta voi liittyä huumausainevelkoihin, mutta myös muihin saataviin. Nämä saatavat voivat olla laillisia, liioiteltuja tai olemattomia saatavia. Liitteen 1 olevista tuomioista kiristys tai sen yritys liittyi 13 tapaukseen.

Velanperintään voi liittyä väkivallan käyttöä tai sen käytöllä uhkaamista. Kaikissa tapauksissa uhkauksia ei ole esitetty, mutta asianomistajat ovat tunteneet olonsa uhatuksi JR-ryhmittymiin kuuluvien henkilöiden soitellessa ja käydessä kotioven takana. Perintäkulut voivat olla huomattavat, ne peritään velalliselta tai osuutena velasta. Jr-ryhmät myös ostavat velkoja, joita sitten perivät. Velanperintään liittyy koronkiskonta, joka on KRP:n mukaan rahanpesukeino.¹⁶²

SALAKULJETUS

Salakuljetuksella tarkoitetaan tavaroiden tai käyttöhyödykkeiden, joiden tuonti tai vienti on kiellettyä tai edellyttää lupaa, viranomaistarkastusta tai tullimaksun suorittamista, tuomista maahan tai viemistä maasta tai tällaisen toimen tekemistä ilman asianmukaisia toimenpiteitä. Huumausaineiden salakuljetus tulee rangaistavaksi rikoslain 50 luvun mukaisesti. Salakuljetuksesta säädetään rikoslain 46 luvun 4 pykälässä ja 5 pykälässä. Liitteessä 1 olevista tuomioista yksikään ei koske salakuljetusta (pl. huumausainerikokset), joskin eräissä tuomioissa on kysymys ulkomailta tuodusta alkoholista, jota on epäilty myydyn Suomessa. Salakuljetus ei siis vaikuttaisi olevan merkittävä JR-toimiala. Ryhmien tiloista on takavarikoitu suuria määriä alkoholia ja nuuskaa, joiden on epäilty tuodun maahan myymistarkoituksessa.

Rikollisessa mielessä voidaan salakuljettaa jotain laitonta kulutustuotetta (esim. huumeet), katsottavaa tai asennettavaa tuotetta (esim. elokuvien piraattikopiot ja piraattiohjelmistot) tai laillista mutta korkeasti verotettua tuotetta (esim. alkoholi) tarkoituksena välttää verotusta. Salakuljetetut lailliset kulutushyödykkeet voidaan yhdistää lailliseen liiketoimintaan.¹⁶³

¹⁶⁰ Kylmäkoski 11.3.2013, Mölsä 2009 s. 215.

¹⁶¹ KRP 2012 s. 9, Kekki 2009 s. 57.

¹⁶² KRP 2012 s. 9.

¹⁶³ Levi 2003 s. 118.

Myös ihmisiä salakuljetetaan, tällöin on rikosoikeudellisesti kyse laittoman maahantulon järjestämisestä (RL 17:8 ja RL 17:8a). Salakuljetetut ihmiset voivat olla salakuljetuksen kohdevaltion alueelle laittomasti pyrkiviä, jolloin puhutaan laittomasta maahantulosta tai sen järjestämisestä, tai ihmiskaupan uhreja. Suomalaiset JR-ryhmittymät eivät ole aktiivisia ihmissalakuljetuksessa, mutta Suomen kautta toimivaan ihmisten salakuljetukseen uskotaan olevan kytköksissä ulkomaisia JR-ryhmittymiä.¹⁶⁴ Liitteen 1 tapauksista yksi koski laittoman maahantulon järjestämistä. Tässä tapauksessa ei ollut kysymys suomalaisesta ryhmästä. Palon kokoamista tuomioista peräti 16 koski laittoman maahantulon järjestämistä.¹⁶⁵

OMAISUUS- JA TALOUSRIKOKSET

Kekin mukaan huumausaineisiin liittyviä velkoja voidaan joskus periä omaisuusrikoksilla.¹⁶⁶ Liitteen 1 tuomioissa omaisuusrikokset eivät näyttele erityisen suurta roolia. Talousrikoksista tyypillinen JR-ryhmittymille on pimeän työvoiman käyttö ja kuittikauppa. Näiden selvittämiseen esimerkiksi KRP erityisesti keskittyy.¹⁶⁷ Talousrikollisuuden tutkiminen kuuluu KRP:n tutkintaosaston talousrikoslinjalle muun muassa silloin, kun rikoksella on JR-kytkentä. Talousrikosten merkitys JR-ryhmittymien rikostyyppinä on nousussa. 2010-luvun trendi on ollut siirtyminen huumausainerikoksista talousrikoksiin.¹⁶⁸ JR-ryhmät ovat tuoneet talousrikollisuuteen väkivallan ja sillä uhkaamisen.¹⁶⁹

Järjestäytyneen rikollisuuden ja harmaan talouden on epäilty pesiytyneen jossain määrin myös rakennusalalle. Talonrakennusteollisuus ry:n toimitusjohtaja Kim Kaskiaro sanoo, että harmaata taloutta ja kytköksiä JR-ryhmittymiin on havaittu myös heidän omassa tarkastustoiminnassaan. Myös KRP on huomannut järjestäytyneen rikollisuuden olevan kiinnostunut rakennusalasta.¹⁷⁰ Myös Kankaanranta ja Muttilainen katsovat rakennusteollisuuden olevan eräs järjestäytyneen rikollisuuden kiinnostuksen kohteita. He arvioivat tekemänsä tutkimuksen perusteella ilmiön tulleen enenevässä määrin mukaan rakennusteollisuuden toimintaan ja että järjestäytyneen rikollisuuden rooli talousrikollisuudessa on kasvanut. Tosin eräs tutkimukseen haastateltu talousrikostutkinnanjohtaja katsoi, että rakennusalan rikollisuus voidaan katsoa järjestäytyneeksi, vaikka mukana ei olekaan välttämättä perinteiset JR-toimijat.¹⁷¹

¹⁶⁴ Härmä 12.3.2013.

¹⁶⁵ Palo 2010 s. 429-433. Näiden tuomioiden osalta on epäselvää, koskevatko tuomiot suomalaisia vai ulkomaalaisia järjestäytyneitä rikollisryhmiä. Enemmistössä tapauksista tuomiot ovat Vantaan käräjäoikeuden antamia. Tämä viittaisi, että kyseessä on Helsinki-Vantaan lentoasemalla kiinni jääneitä ryhmittymiä, jotka tyypillisesti ovat ulkomaalaistaustaisia (Härmä 12.3.2013).

¹⁶⁶ Kekki 2009 s. 57.

¹⁶⁷ <http://www.poliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/pages/D81B1533F4EC971FC2256C8B00437911>, viitattu 29.5.2013.

¹⁶⁸ VN JR-strategia 2013 s. 6.

¹⁶⁹ KRP 2012 s. 9.

¹⁷⁰ Kaskiaro 1.2.2013, KRP 2012 s. 8-9.

¹⁷¹ Kankaanranta & Muttilainen 2010 s. 15, 62-63. Kyseinen tutkinnanjohtaja katsoo, että JR-talousrikollisuus toimii samalla tavoin kuin perinteisetkin JR-toimijat, mutta väkivallalla uhkaaminen ei kuulu heidän toimintaansa (Kankaanranta & Muttilainen 2010 s. 62-63).

Eija Virta katsoo, että talousrikoskäsite lähestyy ammattirikollisuutta ja järjestäytyntä rikollisuutta. Hän luokittelee talousrikokset kuuteen hierarkiatasoon, joista yksi on ammattimainen talousrikollisuus. Virta katsoo ammattimaisen talousrikollisuuden olevan organisoitunutta, harkittua ja laskelmoivaa, toimintaan osallistuvan useita henkilöitä ja ryhmään kuuluvan ammattimaista rikollisuutta talousrikollisuuden usealta osa-alueelta.¹⁷²

Palon JR-ryhmiä koskevista tuomioista tekemässä yhteenvedossa ei esiinny talousrikoksia.¹⁷³ Tähän syynä voi olla, että talousrikoksia tekevät JR-ryhmiin kuuluvat henkilöt eivät jää kiinni ja joudu syytteeseen rikoksistaan tai näiden JR-liitännä ei tule esiin tai ainakaan toteennäytetyksi oikeudenkäynnin aikana. Talousrikokset ovat monesti melko näkymättömiä ja tapahtuvat monesti laillisen toiminnan varjossa. Rikoksista ei välttämättä ole paljoa näyttöä. Uhrin ja tekijän välillä ei välttämättä ole suoraa yhteyttä.¹⁷⁴ Näin talousrikollisuus jää helposti piilorikollisuudeksi tai tekijä selvittämättä.

KORRUPTIO

Eräs järjestäytyneen rikollisuuden rikostyypeistä on korruptio. UNODC luonnehtii korruptiota JR-ryhmittymien työkaluksi.¹⁷⁵ Rikostyyppi ei ole toiminnan itsetarkoitus, vaan sillä pyritään luomaan toimintaedellytyksiä ryhmän varsinaiselle toiminnalle tai suojelemaan ryhmää. UNODC:n tutkimuksessa kyselyyn vastanneet viranomaiset arvioivat, että 10 ryhmää 40:stä käyttää vähän tai ei ollenkaan ja 12 ryhmää 40:stä käyttää satunnaisesti korruptiota tavoitteidensa saavuttamiseen. 18 ryhmälle 40:stä korruptio on olennainen osa toimintaa.¹⁷⁶

Transparency Internationalin tutkimuksen mukaan korruptio Suomessa on harvinaista.¹⁷⁷ Korruptio ei Suomessa ole JR-ryhmittymiin tyypillisesti yhdistettävissä oleva rikollisuustyyppi, oikeuskäytännössä tapauksia ei tunneta. Talven 2013-2014 aikana julkisuuteen on kuitenkin noussut Helsingin huume poliisin päällikön läheinen suhde erääseen poliisiin JR-ryhmänä pitämän yhteenliittymän edustajaan. Aarnio on tätä kirjoitettaessa ollut vangittuna lähes puoli vuotta, epäilyinä rikoksina ollessa muun muassa törkeitä huumausainerikoksia sekä lahjusrikoksia lahjuksia vastaanottamalla.¹⁷⁸

IHMISKAUPPA JA PARITUS

Ihmiskauppa ja paritus ovat perinteisiä rikollisuudenaloja, jotka toiminnan luonteen johdosta vaativat laajempaa organisaatiota ja verkostoa. Nuo verkostot muodostavat järjestäytyneen rikollisuuden määritelmän mukaisia ryhmittymiä, vaikka taustalla ei olisikaan perinteisiä JR-

¹⁷² Virta 2002 s. 24, 135.

¹⁷³ Palo 2010 s. 429-433.

¹⁷⁴ Virta 2002 s. 186.

¹⁷⁵ UNODC 2002 s. 25.

¹⁷⁶ UNODC 2002 s. 26. Huomattava on kuitenkin, että korruption käytön arviointi on perustunut vastaajien näkemykseen.

¹⁷⁷ <http://www.transparency.org/country#FIN>, viitattu 4.4.2014.

¹⁷⁸ http://yle.fi/uutiset/huumeepoliisin_paallikkoon_kohdistuvat_rikosepailyt_tarkentuneet/7059496, viitattu 20.3.2014.

ryhmiä. Jo Goodey katsoo ihmisten salakuljetuksen paritustarkoituksiin olevan rikollisryhmien liiketoimintaa.¹⁷⁹ Tämä todetaan myös Palermon sopimuksen yhteyteen laaditussa ihmiskauppaa sääntelevässä lisäpöytäkirjassa. Myös Marjut Jyrkinen katsoo parituksen olevan tyypillistä paikallisten, kansallisten ja kansainvälisten JR-ryhmien toimintaa. Suomen osalta Jyrkinen katsoo, että paritus olisi virolaisten sekä venäläisten rikollisryhmien käsissä ja sillanpäälliketoiminnan muoto ulkomaisille rikollisryhmittymille. Jyrkinen katsoo, että parituksen taustalla ei välttämättä ole voitontavoittelutarkoitus, vaan tarkoituksena on soluttautua yhteiskunnan valtarakenteisiin korrupcion ja kiristyksen kautta.¹⁸⁰ Myös Minna Viuhko ja Anniina Jokinen katsovat, että paritusrikollisuuden yhteydessä monesti ilmenee myös muuta rikollisuutta.¹⁸¹ Bäckman taas katsoo, että Suomen paritusta ei johdeta laajamittaisesti ulkomailta. Bäckmanin mukaan merkittävimmissä rikostapauksissa päätekijät ja organisaattorit ovat suomalaisia, joiden yhteistyö virolaisten kanssa oli aktiivista.¹⁸²

Viuhko ja Jokinen huomauttavat, että ihmiskauppaan liittyviä oikeuskäsittelyitä ei Suomessa ole ollut kuin muutamia ja esitutkintojakin vain parisenkymmentä. Organisaatiot parituksen taustalla eivät ole kovin yhtenäisiä ja olisikin osuvampaa puhua rikollisesta verkostosta, jotka koostuvat suomalaisista ja ulkomaalaisista, tyypillisesti venäläisistä tai virolaisista, toimijoista. Toiminta on kuitenkin suunnitelmallista ja järjestäytynyttä. Ihmiskaupassa toimii rikollisia, joilla voidaan havaita olevan hierarkia ja oma tehtävänsä organisaatiossa. Viuhko ja Jokinen toteavat johtopäätöksensä, että suomalaiset JR-ryhmät eivät vaikuttaisi olevan laajamittaisesti mukana paritusrikollisuudessa. Viuhko ja Jokinen katsovat, että myöskään ihmisalakuljetuksessa ryhmät eivät ole erityisen aktiivisia.¹⁸³

KRP:n tutkija Jari Leskinen katsoi vuonna 2002 parituksen olevan virolaisten ja venäläisten JR-ryhmien käsissä. Leskinen mukaan suomalaiset toimivat näissä ”parittajarekeinä”, eli päällikkötasolla ”maajohtajina” tai kenttätasolla rahankeruussa tai suojelemiehinä. Myös Mölsä toteaa, että Suomessa tapahtuvassa paritusrikollisuudessa tekijöinä ovat yleensä virolais-

¹⁷⁹ Goodey 2003 s. 158.

¹⁸⁰ Jyrkinen 2005 s. 43-44.

¹⁸¹ Viuhko & Jokinen 2009 s. 70ss.

¹⁸² Bäckman 2006 s. 270-271, 284-285.

¹⁸³ Viuhko & Jokinen 2009 s. 3, 76, 126-130. Viuhko ja Jokinen mainitsevat, että joidenkin haastattelemiensa lähteiden mukaan suomalaiset JR-ryhmät ovat mukana paritusrikollisuudessa yhteistyössä virolaisten ja venäläisten ryhmittymien kanssa. He kuitenkin huomattavat – viitaten esimerkiksi Mölsään (Mölsä), että näkemykset suomalaisten JR-ryhmien itsenäisyydestä paritusrikollisuudessa vaihtelevat (Viuhko & Jokinen 2009 s. 66). Lisäksi he toteavat, että vaikka paritusrikollisuuden taustalla olisi järjestäytymistä, ei tuota ryhmää välttämättä pidetä JR-ryhmänä asian oikeuskäsittelyssä (Viuhko & Jokinen 2009 s. 65).

Viuhkon ja Jokisen esille nostamat paritustoimintaa harjoittavat yhteenliittymät muistuttavat YK:n tutkimuksen verkostotyyppistä yhteenliittymää, jotka tosin yleensä omaavat matalan hierarkiarakenteen. Rikollisista toimijoista he mainitsevat esimerkiksi ”main organiser”, pääjärjestelijä ja ”regional leader”, aluepäällikkö. Joissakin organisaatiossa ryhmän jäsenet ovat vastuussa useasta tehtävästä. Toiminnasta saadun voiton jako-osuuksiin vaikuttaa asema organisaatiossa (Viuhko & Jokinen 2009 s. 76, 128). Huomattavaa on, että ihmiskaupan torjuntaan on alettu kiinnittää huomiota 2000-luvulla, esimerkiksi Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta ovat annettu vuonna 2011 ja Neuvoston puitepäätös ihmiskaupan torjunnasta vuonna 2002. Ihmiskauppaa koskeva rikollisuustilanne Suomessa voi muuttua nopeastikin.

venäläis-suomalaiset yhteenliittymät, joissa suomalaiset ovat hierarkian pohjalla. Prostituoituidut rekrytoidaan perinteisesti entisen itäblokin maista, tämän hoitavat muut kuin suomalaiset. Rekrytointi entisen itäblokin maista voisikin olla haasteellista suomalaisille toimijoille, joka myös voi vaikuttaa suomalaisten ryhmien aktiivisuuteen paritusrikollisuudessa. Mölsän mukaan on mahdollista, että paritusrikollisuus on liian työlästä tai jopa mahdotonta hoitaa suomalaisin voimin, joten suomalaisten JR-ryhmien osuus parituksesta jäisi vähäiseksi.¹⁸⁴ Helsingin KO katsoi tuomiossaan 12.7.2002 nro 7749 paritusverkostoa johdetun ulkomailta.

Järjestäytyneelle rikollisuudelle on leimallista vaikeneminen rikostutkinnan ja -prosessin eri vaiheissa. Vaikenemisen lakiin törmättiin edellä mainitussa tapauksessa Helsingin KO 12.7.2002 nro 7749. Vaikeneminen vaikeuttaa ilmiön tutkimista.

Viuhko ja Jokinen toteavat paritustoiminnan kestoajan vaihtelevan huomattavasti muutamasta kuukaudesta useaan vuoteen.¹⁸⁵ JR-ryhmän määritelmän täyttyminen lain valmisteluasiakirjojen perusteella edellyttää useamman kuukauden koossaoloaikaa. Paritustoiminta lyhyimmillään ei siis välttämättä täyttäisi JR-ryhmän määritelmän vaatimusta riittävästä koossaoloajasta.

Palon tutkimukseensa kuuluneisiin tuomioihin kuuluu yksi tuomio, joka koskee paritusta eikä yhtään sellaista tapausta, joka olisi koskenut ihmiskauppaa.¹⁸⁶ Liitteen 1 tapauksista yksikään ei koske paritusta tai ihmiskauppaa. Tältä kannalta paritus ja erityisesti ihmiskauppa vaikuttaisivat olevan suhteellisen merkityksettömiä suomalaisten JR-ryhmien toiminnassa.

3.6 Moottoripyöräjengit: Rikollisuutta vai ei?

Moottoripyöräjengit pitävät kiinni tiukasti väitteestään, että ne ovat vain moottoripyöräkerhoja, joiden ainoa intressi on moottoripyöräharrastus.¹⁸⁷ Toista mieltä ovat useat poliisi- ja syyttäjäviranomaiset, mukaan lukien Suomen ja Saksan poliisit sekä Europol.¹⁸⁸ Mölsän kirjaansa varten haastatteleva JR-ryhmään kuuluva ”Nyksy” katsoo, että esimerkiksi Bandidos MC on ryhmä, jonka toimista suurin osa ei kestä päivänvaloa.¹⁸⁹ KRP:n mukaan rikoksen tuotosta maksetaan jengille osuus, ”kymmenykset”. Myös ”Nyksyn” mukaan rikosten tuotosta tulee maksaa osuus ryhmälle.¹⁹⁰ Samaa kertoo Lasse Wierupin ja Matti Larssonin kirjaansa haastatteleva Ruotsin Hells Angels MC:stä eronnut henkilö, jota he kutsuvat Tonyksi.¹⁹¹ Ryhmän hyötyminen taloudellisesti jäsentensä rikollisuudesta on selvä indikaatio ryhmän rikollisesta luonteesta. Korkein oikeus totesi ratkaisussaan 2011:41, että ei ole näytetty rikoshiödyn tulleen ao. ryhmän hyväksi. Mikäli tällainen olisi voitu näyttää, olisi seikka tukenut koventamisperusteen soveltamista. Osuuden maksamisen näyttäminen on haasteellista.

¹⁸⁴ Leskinen 2003 s. 9-10, 16, 26, Mölsä 2009 s. 245.

¹⁸⁵ Viuhko & Jokinen 2009 s. 70.

¹⁸⁶ Palo 2010 s. 429-433.

¹⁸⁷ Yle 22.2.2013: Haapanen, Tranberg.

¹⁸⁸ Lohi 27.10.2012, Kylmäkoski 11.3.2013, BKA 2011 s. 21, Europol 2012 s. 4.

¹⁸⁹ Mölsä 2009 s. 209.

¹⁹⁰ Kylmäkoski 11.3.2013, Mölsä 2009 s. 209.

¹⁹¹ Wierup & Larsson 2008 s. 52-58.

Liivijengien hallusta on 2010-luvulla takavarikoitu huomattava määrä ampuma-aseita, noin 400 kappaletta kevääseen 2013 mennessä, joukossa sotilas- ja sarjatuliaseita.¹⁹² Lisäksi kesällä 2013 takavarikoitiin erääseen yhteenliittymään kuuluvan henkilön asevarasto, 47 laitonta asetta,¹⁹³ tosin mainittu yhteenliittymä ei ollut moottoripyöräjengi. Siltä osin kun aseita on takavarikoitu moottoripyöräjengeiltä, on tämä ristiriidassa väitteen normaalista moottoripyöräharrastuksesta kanssa. Keväällä 2013 julkisuuteen vuoti myös Hells Angelsin ja Bandidosin Tanskassa tekemä sopimus. Yksi sopimusehdoista on, että edellä mainitut estävät yhteistoimin muiden kansainvälisten 1%-kerhojen laajentamisen Tanskaan.¹⁹⁴ Normaaliin harrastetoimintaan ei yleensä liitetä muiden saman alan harrastejärjestöjen perustamisen estämistä.

KRP:n Lohen mielestä moottoripyöräjengeissä huomiota herättää ryhmissä havaittavissa oleva hierarkia, vahva rikostausta ja viitteitä jatkuvasta rikosten tekemisestä eri kokoonpanoissa.¹⁹⁵ KRP on toimintakertomuksessaan julkaissut esitutinnan osallisena olevien JR-ryhmien jäsenten lukumäärän suhteessa tiedossa oleviin ryhmien jäseniin.¹⁹⁶ Tämä suhdeluku on ollut noin 50% vuosien 2009-2011 aikana. Vuonna 2008 suhdeluku oli 68% ja vuonna 2012 34%. Esitutkinnassa epäiltynä vaikuttaisi olevan JR-henkilöitä suhteessa enemmän kuin ns. maallikoita. Junninen on ammattirikollisia ja heidän organisaatioita koskevan tutkimuksensa ulkopuolelle jättänyt moottoripyöräjengit, koska katsoo, että kriminologisissa piireissä niitä pidettävän ennemmin vaihtoehtoisena elämäntapana kuin järjestäytyneenä rikollisuutena.¹⁹⁷

Oikeuskäytännössä asia on jakanut eri tuomioistuimia ja oikeusasteita. Jokaisen poliisin JR-ryhmäksi luokittelemasta ryhmittymästä on todettu eri rikosasioiden yhteydessä täyttävän järjestäytyneen rikollisuuden määritelmän. Toisaalta jokaisen ryhmän osalta löytyy myös tuomioistuinratkaisuja, joissa ryhmän ei ole katsottu olevan JR-ryhmä.

3.7 Rikollisuuden järjestäytyneisyyden asteesta Suomessa

Junninen katsoo, että Suomen järjestäytyneen rikollisuus on enemmänkin puolijärjestäytyntä rikollisuutta tai ryhmärikollisuutta.¹⁹⁸ UNODC:n tutkimuksessa on mainittu, että erilaisten hierarkiatyyppien määrittämisen eräänä funktiona on juuri haastaa perinteinen kuva järjestäytyneestä rikollisuudesta vain mafia-tyyppisinä laajoina organisaatioina. Tutkimuksen mukaan viranomaiset ovat vähätelleet pienempiä ryhmiä ja niiden aiheuttamaa vahinkoa. Pienemmille ryhmille on tyypillistä muuntautumiskyky ja mukautumiskyky sekä matalan profiilin pitäminen, joka aiheuttaa vaikeuksia ryhmien ja niiden toiminnan havaitsemisessa.¹⁹⁹

¹⁹² http://yle.fi/uutiset/poliisi_teki_ennatysmaaran_asetakavarikoiteja_liivijengeilta_krp_erittain_huolisaan/6590521, viitattu 3.5.2013.

¹⁹³ <http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-1288586088938.html>, viitattu 20.3.2014.

¹⁹⁴ <http://www.dr.dk/Nyheder/Indland/2013/05/02/120027.htm>, viitattu 3.5.2013.

¹⁹⁵ Yle 8.1.2008.

¹⁹⁶ KRP 2012 s. 12.

¹⁹⁷ Junninen 2006 s. 3.

¹⁹⁸ Junninen 2006 s. 180.

¹⁹⁹ UNODC 2002 s. 33.

Viuhko ja Jokinen katsovat, että suomalaiset rikollisryhmät eivät ole erityisen suuria, he pitävät niitä jopa pieninä, eikä niillä heidän mielestään ole kovin hierarkkinen rakenne. Esimerkiksi Italian mafiaa he pitävät perinteisenä ja erittäin järjestäytyneenä kansainvälisenä järjestäytyneenä rikollisuutena (traditional and highly organised international organised crime) ja huomattavat, että ehkä suomalaista järjestäytyntä rikollisuutta ei tulisikaan verrata siihen.²⁰⁰

Olen taipuvainen yhtymään Viuhkon ja Jokisen näkemykseen. Suomen järjestäytyneiden rikollisryhmien metodit ja toiminta tai ainakaan soluttautuminen yhteiskuntaan eivät ole samalla tasolla kuin mafia-tyyppisten organisaatioiden. Järjestäytyneessä rikollisuudessa voi kuitenkin olla useita eri tasoja. JR-ryhmien kutsumista puolijärjestäytyneeksi pidän aliarvioimisena. Ryhmien rikosten haitallisuutta ja yleisvaarallista luonnetta ei kuitenkaan voida kiistää. On myös havaittavissa ryhmien yhteyksiä toimintaan, joka muistuttaa ulkomaiden erittäin järjestäytyneen rikollisuuden toimintaa. Eräs esimerkki on italialainen Camorra, joka on hävittänyt erilaisia ongelmajätteitä Napolin seudulle maaperään.²⁰¹ Suomessa poliisi epäili Lokapojat oy:n oikeudenkäynnissä todistajan toiminutta henkilöä hänen vanhempiensa kotiin tunkeutumalla etsineiden henkilöiden toimineen mainitun oikeudenkäynnin syytettyjen aloitteesta. Poliisi kykeni esitutkinnassa löytämään yhteyden Lokapojat oy:n ja ko. JR-ryhmän välillä, mutta ei pystytty näyttämään, että aloite vierailuun olisi tullut Lokapojat oy:stä.²⁰² Tapaus kuitenkin antaa aiheen epäillä, että myös Suomessa jätehuollolla voi olla yhteyksiä järjestäytyneeseen rikollisuuteen.

3.8 Suomessa toimiva ulkomainen järjestäytynyt rikollisuus

KRP:n mukaan Suomessa toimivat ulkomaiset ryhmät ovat olleet yksittäistapauksia.²⁰³ Tätä mieltä on myös Optula, joka katsoo, että Suomen kaltainen, syrjäinen ja harvaanasuttu maa ei kiinnosta kansainvälisiä rikollisliigoja. Optulan mukaan kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden merkitys esimerkiksi huumausaine- ja paritusrikollisuuden aloilla on kasvanut.²⁰⁴ KRP:n mukaan Suomessa toimii suomalaisten, pysyvästi maassa olevien ja toimivien suomalaisten ryhmien lisäksi kuitenkin jonkin verran ulkomaisten järjestäytyneiden rikollisryhmien edustajia. Lisäksi kansainvälisyyttä Suomen järjestäytyneeseen rikollisuuteen tuo suomalaisten rikollisten kansainvälinen verkostoituminen.²⁰⁵ Huumausaineiden salakuljetuksessa virolaisten rikollisten rooli Suomen kannalta on merkittävä.²⁰⁶ Valtioneuvoston järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategiaa koskevan periaatepäätöksen mukaan huumausaineiden maahantuonti on pääosin ulkomaisten JR-ryhmien hallinnassa.²⁰⁷

²⁰⁰ Viuhko & Jokinen 2009 s. 65.

²⁰¹ YLE 30.8.2012.

²⁰² Päijät-Hämeen poliisilaitos 8210/R/3710/11, Salpausselän syyttäjänvirasto 12/503, 12/499. Ks. s. 41.

²⁰³ KRP 2012 s. 8.

²⁰⁴ Rikollisuustilanne 2012 s. 268-269.

²⁰⁵ Lohi 27.10.2012.

²⁰⁶ KRP 2012 s. 9, SM 2008 s. 11.

²⁰⁷ VN JR-strategia 2013 s. 5.

Suomessa toimivat kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden ulkomaiset edustajat voidaan jakaa kahteen ryhmään, joista suomalaisesta näkökulmasta näkyvämpiä ja yleisen turvallisuuden ja järjestyksen kannalta haitallisempia ovat ns. hit and run -rikosryhmät eli liikkuvat rikollisryhmät. Hit and run tarkoittaa rikollisuutta, jossa tekijät tulevat Suomeen tehdäkseen tietyn, yleensä ennalta tiedossa olevaan kohteeseen kohdistuvan rikoksen tai sarjan rikoksia ja poistuvat ulkomaille. Nämä rikokset ovat tyypillisesti omaisuusrikoksia. Esimerkkejä tällaisista rikoksista ovat liikeyritykseen, esimerkiksi kultasepäntuotantoon, kohdistuva aseellinen ryöstö, tai murto vapaa-ajan asuntoon. Myös maksukorttien kopiointi eli skimmaus kuuluu näiden rikollisryhmien toimintaan.²⁰⁸

Hit and run rikollisuudessa tekijät poistuvat maasta mahdollisimman nopeasti teon tekemisen jälkeen. Rikossaalis joko kätetään Suomessa toimivien yhteyshenkilöiden toimesta ja kuljetetaan myöhemmin ulos maasta tai tekijät vievät sen mukanaan. Ilmiöön liittyy, että rikoskohdetta tiedustellaan ennen rikoksen tekemistä. Tiedustelijoina toimivat eri henkilöt kuin varsinaiset teon tekijät, tyypillisesti Suomessa olevat yhteyshenkilöt. Mainitut syyt vaikeuttavat tekijöiden kiinnisaamista ja rikoshyödyn takaisinsaantia. Hit and run -rikoksia tekevät yleensä ulkomaisen järjestäytyneen rikollisuuden edustajat.²⁰⁹ Rajat ylittävän omaisuusrikollisuuden tekijät tulevat tyypillisesti Romaniasta ja Bulgariasta sekä Baltian maista. 2010-luvulla hit and run -rikollisuus on ollut kasvussa.²¹⁰ Tähän lienee vaikuttanut EU:n laajentuminen ja uusien jäsenmaiden liittyminen Schengen-sopimukseen.

Keskusrikospoliisilla on Europolissa kaksi yhteyshenkilöä, joista toinen vuonna 2012 keskittyi liikkuvan rikollisuuden tapauksiin. Suomessa toimivat kansainväliset omaisuusrikolliset toimivat myös muissa pohjoismaissa.²¹¹ Tämä havainto tukee kansainvälisen, erityisesti pohjoismaisen viranomaisyhteistyön merkitystä.

Hit and run -tyyppisiin rikoksiin erikoistuneiden liikkuvien järjestäytyneiden rikollisryhmien edustajien lisäksi Suomessa oleskelee kansainväliseen laittoman maahantulon järjestämiseen sekaantuneiden kansainvälisten järjestäytyneiden rikollisryhmien edustajia. Tyypillisessä tapauksessa Suomea käytetään läpikulkuksena Euroopan maihin ja Yhdysvaltoihin kohdistuvan laittoman maahantulon järjestämisessä. Näiden ryhmien edustajat oleskelevat maassa ikään kuin ryhmittymänsä ”asiamiehenä”. He varmistavat oman organisaationsa toimintaa Suomessa, esimerkiksi tarvittaessa avustavat ryhmänsä salakuljettamien henkilöiden, mikäli nämä tulevat Suomessa viranomaisten pysäyttämäksi, jatkokuljettamisessa näiden vapautuessa viranomaisten hallusta.²¹² He myös todennäköisesti seuraavat viranomaisten toimintaa. Tällaiset Suomessa toimivat ”asiamiehet” eivät vedä huomiota itseensä muulla rikollisuudella.

²⁰⁸ KRP 2011 s. 7.

²⁰⁹ KRP 2011 s.7, SM 2012 s. 26.

²¹⁰ KRP 2012 s. 10, 40, SM 2012 s. 26.

²¹¹ KRP 2012 s. 9, 40.

²¹² Härmä 12.3.2013.

3.9 Uhkakuvia

Järjestäytyneisiin rikollisryhmittymiin kuten yhteiskuntatodellisuuteen yleensäkin liittyy erilaisia uhkakuvia. On muistettava, että uhkakuvat ovat nimenomaan vain uhkakuvia. Palon mukaan ne edustavat laatijansa näkemystä mahdollisesta uhkaavasta tilanteesta, Paul Larson pitää uhkakuvaa *enemmän tai vähemmän valistuneena* arvauksena.²¹³ Uhkakuvan ei tarvitse olla edes todennäköinen voidakseen olla uhkakuva. Tosiasiallista ajankohtaista tilannetta kuvataan tilannekuvalla ja toteutunutta tilannetta jälkikäteisillä yhteiskunta-analyysillä.²¹⁴

Seuraavassa käydään lävitse eräitä uhkakuvia, jotka liittyvät järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan Suomessa. Uhkakuvat on kerätty eri lähteistä. Jotkut niistä ovat poliisin, jotkut syyttävävirkamiesten esittämiä ja jotkut puhtaasti kirjoittajan itsensä muodostamia uhkakuvia. Kunkin uhkakuvan toteutumisen todennäköisyyteen ei oteta kantaa. Lainsäädännöllä ja viranomaistoimilla pyritään torjumaan järjestäytyntä rikollisuutta koskevia uhkakuvia. Tältä kannalta uhkakuvien määrittäminen on tärkeää mahdollisia lainsäädäntötarpeita määritettäessä.

Europol arvioi järjestäytyneen rikollisuuden muuttuvan ja tulevan entistä monimuotoisemmaksi metodeiltaan, ryhmärakenteeltaan ja yhteiskunnalliselta vaikutukseltaan.²¹⁵ On selvää, että rikollisuus ja järjestäytynt rikollisuus kehittyvät yhteiskunnan mukana. Tätä ei mainita omana uhkakuvanaan, vaikka lainsäädäntötarpeita miettiessä asia on syytä muistaa.

VÄKIVALLAN LAAJENTUMINEN / JENGISOTA

Valtionsyyttäjä Leena Metsäpelto pitää eräänä JR-ryhmiin liittyvänä uhkakuvana väkivallan raaistumista ja yleistymistä sellaiseksi, että se vaarantaisi henkilöitä julkisilla paikoilla. Metsäpelto viittaa Tanskassa viime vuosina tapahtuneeseen kehitykseen.²¹⁶

Junninen kirjoittaa, että vaikka poliisin mukaan Suomen järjestäytynt rikollisuus on 1990-luvulla tullut järjestäytyneemmäksi ja väkivaltaisemmaksi, ovat tutkijat ja oikeuslaitos olleet asiasta kuitenkin eri mieltä kuin poliisi.²¹⁷ Vaikka ”kirkkaassa päivänvalossa” tapahtuneet yleisvaaralliset rikokset ovat edelleen Suomessa harvinaisia, ei voida sanoa, että sellaisia ei olisi. Vuosituhannen taitteessa tapahtui Suomen mittakaavassa poikkeuksellisia yleisvaarallisia rikoksia, kuten Lahden pitseriasurmat ja autopommin räjäytys Helsingin keskustassa. Tuoreempana esimerkkinä voidaan pitää kevään 2012 tapahtumasarjaa, jossa erään prosenttijengin jäsenet ja entiset jäsenet ampuivat toisiaan ensin asuinkerrostalon pihamaalla ja

²¹³ Larsson 2009 s. 22.

²¹⁴ Palo 2010 s. 50-51.

²¹⁵ Europol 2011 s.8.

²¹⁶ Metsäpelto 15.2.2013.

²¹⁷ Junninen 2006 s. 180-181.

sen jälkeen kahden ajoneuvon välillä Itä-Helsingissä. Rikoskokonaisuus on yleistä järjestystä ja turvallisuutta vaarantava, mutta Suomen mittakaavassa harvinainen.²¹⁸

Kansainvälisesti Hells Angels MC:n väleissä Bandidos MC:n, Outlaws MC:n ja Mongols MC:n kanssa on jännitteitä. 2010-luvulla Suomeen ovat toimintaansa laajentaneet Outlaws MC ja Mongols MC. Ryhmien saapuminen Suomeen on ollut omiaan luomaan ryhmien välisiä jännitteitä myös Suomessa.²¹⁹ Sittemmin Mongols MC:n toiminta Suomessa on lakannut.

Mölsän haastattelema tuntemattomaan JR-ryhmään kuuluva ”Nyksy” pitää jengisodan syttymistä erittäin todennäköisenä.²²⁰ Jengitilannetta rauhallisena pitää kuitenkin rikosylikomisario Jari Aarnio.²²¹ Myös Bandidos MC:n ja Cannonball MC:n edustajat katsovat, että ryhmittymien väliset suhteet ovat hyvät. Bandidos MC:n Haapanen katsoo, että kysymys on enemmänkin tilanteesta, jossa ”kahden eri kylän pojat kinastelee keskenään”.²²²

Europolin mukaan rikollisten moottoripyöräjengien on havaittu kuljettavan raskaita aseita Kaakkois-Euroopasta Skandinaviaan.²²³ Varustautuminen konfliktiin kielii kiristyneestä tilanteesta tai ainakin mikäli tilanne eskaloituisi, kykenisivät aseistautuneet jengit yleistä turvallisuutta vaarantaviin, vakaviin yleisvaarallisiin rikoksiin. Myös Suomessa on uutistietojen mukaan takavarikoitu huomattavia määriä ampuma-aseita JR-ryhmittymiin kuuluvilta henkilöiltä. Ryhmittymiltä takavarikoitujen aseiden määrä on ollut nousussa viime vuosien ajan.²²⁴ Vaikka jengitilanne olisikin rauhallinen, sen kiristyessä olisi vakavan väkivallan käyttö mahdollista, kun esimerkiksi ampuma-aseita on saatavilla. Toisaalta erimielisyyksien kiristäessä tilannetta, aseiden puuttuminen voisi estää tilanteen kärjistymisen avoimeksi konfliktiksi.

Myös Saksan poliisi pelkää Outlawsin ja Hells Angelsin välistä sotaa Saksassa.²²⁵ Jengien välisiä jännitteitä lienee kuitenkin omiaan lieventämään keväällä 2013 Tanskassa Bandidos MC:n ja Hells Angels MC:n välillä saavutettu sopimus.

JR-RYHMIEN TOIMIALAN LAAJENTUMINEN

Rikollisuudella on perinteisesti yritetty tuottaa oikeudetonta etua tekijälleen. Koska yhteiskunta ja talouselämä kehittyvät, on luonnollista, että rikollisuus kehittyy sen mukana. Esimerkiksi karjavarkaiden ammattikunta on mennyttä aikaa. Evoluutio koskee myös järjestäytyntä

²¹⁸ Tapauksessa ei ollut kysymys eri ryhmien välisestä, vaan erään ryhmittymän sisäisistä kiistoista. Tapaus käsiteltiin korkeimmassa oikeudessa, joka antoi asiassa ennakkopäätöksen KKO 2013:90.

²¹⁹ Kylmäkoski 11.3.2013.

²²⁰ Mölsä 2009 s. 218. Mölsä on haastatellut ”Nyksyä” elokuussa 2008, josta on kulunut yli viisi vuotta. ”Nyksyn” mukaan jengien välisten jännitteiden taustalla olisi jengien alueellinen laajentuminen. Jengit ovat jatkaneet laajentumistaan, eikä merkittäviä väkivallantekoja jengien välillä ole ilmentynyt.

²²¹ Yle 22.2.2013: Aarnio. Marraskuussa 2013 Aarnio pidätettiin virasta, epäilyt koskevat muun muassa useita törkeitä huumausainerikoksia. Lisäksi Aarnion lausumaa arvioitaessa on muistettava, että jengitilanne Helsingissä ei ole muuttunut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Tämä ei voi olla vaikuttamatta Helsingin poliisin näkemykseen JR-tilannekuvasta.

²²² Yle 22.2.2013: Haapanen, Tranberg. Yle 8.1.2008.

²²³ Europol 2011 s. 38.

²²⁴ <http://www.hs.fi/kotimaa/a1372217142009>, viitattu 25.10.2013.

²²⁵ <http://abcnews.go.com/International/police-fear-biker-war-germany/story?id=11935618>, viit. 1.4.2014.

rikollisuutta. Sikäli ei voida pitää edes uhkakuvana, vaan selvänä asiana, että järjestäytyneet rikollisuus tulee laajentamaan toimintaansa uusille sektoreille ja toisaalta mahdollisesti hylkäämään tuottamattomia sektoreita. Ennakoimalla näitä tulevia toimialoja voidaan kuitenkin lainsäädäntöä ja viranomaisten resursseja panostaa oikealle alueelle rikollisuuden torjumiseksi.

Poliisin tiedustelutiedon mukaan eräiden järjestysmiestaustaisten henkilöiden on havaittu omaavan yhteyksiä jengeihin.²²⁶ Myös Valtioneuvoston järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategiaa koskeva periaatepäätös näkee eräänä uhkakuvana JR-toimijoiden soluttautumisen järjestyksenvallontaa-alalle. Periaatepäätöksen toimenpidelistan 9 kohdan mukaan järjestäytyneen rikollisuuden vaikutukset ravintolatoiminnassa estetään.²²⁷

Yhteiskunnan ja varallisuuden siirtyessä verkkoon on luonnollinen kehityskulku, että sinne siirtyvät myös rikolliset. Vielä vuonna 1983 Donn Parker piti tietotekniikkaa liian kompleksisena järjestäytyneen rikollisuuden toimijoille.²²⁸ Nykyään tietokonetta tai internetiä voidaan käyttää rikoksen tekemisen edistämiseksi esimerkiksi kommunikaatiovälineenä tai suoranaisena rikoksentekovälineenä, kuten esimerkiksi internet-petosten tekemiseen. Glennyn mukaan suurin osa tietokoneiden haittaohjelmista toimii näkymättömästi tietoa varastaen, kun vielä vuosituhannen alussa näkyvästi vahinkoa tekevät virukset olivat tyypillisimpiä haittaohjelmia. Varastettua tietoa pyritään käyttämään taloudellisen edun saavuttamiseen.²²⁹

Suomessa järjestäytyneen rikollisuuden tietotekniikkarikoksiin siirtymiseen varaudutaan esimerkiksi Valtioneuvoston JR-strategiassa, jossa toimenpidelistan 17 kohdan mukaan JR-torjunnan osana panostetaan tietoverkkoja hyödyntävän rikollisuuden torjuntaan.²³⁰

JR-RYHMIEN ALUEELLINEN LAAJENTUMINEN SUOMESSA

Eräänä uhkakuvana on ollut ryhmittymien laajentuminen ympäri Suomea. Viime vuosien tiedon valossa tämän uhkakuvan voi sanoa ainakin osittain toteutuneen. Ryhmittymät ovat laajentaneet toimintaansa laajasti Suomessa, vaikkakaan koko maata kattavasta ”verkostosta” ei voitane vielä puhua. Ryhmittymiin kuuluvien henkilöiden määrä on myös kasvussa. Toisaalta tämä on ymmärrettävää huomioiden ryhmien toiminnan laajentumisen uusille alueille. Laajentuminen on tapahtunut ainakin osittain rekrytoimalla alueilla jo vaikuttaneita henkilöitä.²³¹

Uhkakuvana voidaan pitää paitsi ryhmittymiin kuuluvien ryhmien määrän, myös ryhmittymiin kuuluvien henkilöiden määrän kasvua. Ryhmittymien toiminnan laajeneminen uusille paikkakunnille vaatii uusia henkilöitä, jotka ovat valmiita sitoutumaan ryhmään ja sen toimintaan. Alueellinen laajeneminen tarkoittaa siis sitä, että suurempi määrä henkilöitä tulee osaksi ryhmittymien toimintaa. Tämä vaikeuttaa torjuntatyötä, koska kohdehenkilöiden määrä

²²⁶ Lohi 27.11.2012, Kylmäkoski 11.3.2013, KRP 2012 s. 8.

²²⁷ VN JR-strategia 2013 s. 9.

²²⁸ Parker 1983 s. 278.

²²⁹ Glenn 2008 s. 376.

²³⁰ VN JR-strategia 2013 s. 10.

²³¹ Kylmäkoski 11.3.2013.

kasvaa, jolloin yksittäisen kohdehenkilön merkitys ryhmän toiminnalle pienenee. Toisin sanoen yksittäisen kiinniotetun toimijan tilalle on helpommin saatavissa uusi toimija.

MAAHANMUUTTAJAJENGIEN SYNTYMINEN SUOMEEN, ULKOMAALAISTEN RIKOLLISRYHMIEN TOIMINNAN LAAJENTUMINEN SUOMEEN

Maahanmuuttajataustaisten nuoriso- ja katujengien olemassaoloa ei vielä ole ilmennyt Suomessa. Eräissä Euroopan maissa, esimerkiksi Ruotsissa ja Ranskassa, tällaiset jengit ovat aiheuttaneet paljon levottomuutta ja laajaa vahinkoa yleiselle ja yksityiselle omaisuudelle.²³² Helsingin sanomien mukaan esimerkiksi Göteborgissa oli vuonna 2013 lokakuuhun mennessä tapahtunut 50 maahanmuuttajataustaisiin katujengeihin liittyvää ampumavälikohtausta.²³³

Eräs uhkakuva onkin vastaavien väkivaltaisten katujengien syntyminen Suomeen. Tällaiset katujengit ovat tarkkoja omasta reviiiristään. Niiden rikollinen toiminta, väkivalta ja tuhotyöt voivat kohdistua myös täysin sivullisiin ja näiden omaisuuteen. Katujengien syntyminen olisi tästä syystä erityisen haitallista yleisen turvallisuuden ja järjestyksen kannalta.²³⁴

Katujengejä voi Suomeen syntyä ulkomailla jo olemassa olevien jengien toiminnan laajenemisella Suomeen. Esimerkiksi vuonna 2011 uhkakuvana pidettiin Black Cobras -jengin toiminnan laajentumista Suomeen. Tätä nimenomaista jengiä koskeva uhkakuva kuitenkin näyttäisi toistaiseksi jääneen toteutumatta.²³⁵

VAIKUTTAMINEN POLIITISEEN PÄÄTÖKSENTEKOON TAI OIKEUDENKÄYTTÖÖN

Järjestäytyneen rikollisuuden EU-määritelmän 11 kohdan ominaisuuden mukaan ”ryhmä pyrkii vaikuttamaan politiikkoihin, julkiseen hallintoon, tiedotusvälineisiin, oikeusviranomaisiin tai talouselämän edustajiin” ja 12 kohdan mukaan ”ryhmän toiminnassa taloudellisen hyödyn ja/tai vallan tavoittelu on määrävänä tekijänä”. Vaikuttamisena on pidettävä kaikenlaista vaikuttamista, tarjotaan siinä jotain etuisuutta tai uhataan negatiivisella seurauksella.

Mediassa on ollut esillä tapauksia, jossa järjestäytyneiksi rikollisryhmiksi määriteltyjen tahojen edustajat ovat olleet tekemisissä kansanedustajien kanssa. Kansanedustaja Teuvo Hakkaraisen uutisoitiin kevättalvella 2012 olleen baari-illan päätteeksi jatkoilla erään poliisin rikollisena pitämän ryhmän tiloissa. Hakkaraisen mukaan hänelle tarjottiin tiloissa maksullisia seksipalveluita, seurueessa olleen naisen mukaan Hakkarainen yritti itse ostaa seksiä häneltä ja hänen ystävältään.²³⁶ Keväällä 2013 on uutisoitu kansanedustaja Heidi Hautalan maksaneen verottajalta pimeästi kotonaan tehdystä remontista remonttimiehelle. Hautala kuitenkin vaihtoi remontin toteuttajaksi remonttiyhtiön. Iltalehden mukaan Hautalan remonttia jatkaneen

²³² Kylmäkoski 11.3.2013.

²³³ <http://www.hs.fi/ulkomaat/a1382421060822>, viitattu 15.11.2013.

²³⁴ Kylmäkoski 11.3.2013.

²³⁵ http://yle.fi/uutiset/a-studio_rikollisjengi_black_cobra_uhkaa_saapua_suomeen/5085879, <http://www.mtv.fi/uutiset/rikos/artikkeli/pelatty-black-cobra-nayttaa-pysytelleen-poissa-suomesta/2051896>, viitattu 15.11.2013.

²³⁶ <http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-1288451940189.html> viitattu 7.4.2013.

yrittäjien toimitusjohtaja olisi erään toisen poliisin rikollisena pitämän ryhmän jäsen.²³⁷ Kyseessä voi olla sattuma. On myös mahdollista, että kyseisiä poliitikkoja vastaan on yritetty rakentaa jotakin, jonka julkisuuteen vuotamisella uhkaamalla voitaisiin kiristää ko. henkilöitä.

Mika Junninen ja Kauko Aromaa ovat tutkineet syyttäjiin ja tuomareihin kohdistunutta epäasiallista vaikuttamista. Tutkimuksessaan he havaitsivat, että 4 % henkilöistä, jotka yrittivät häiritsemällä vaikuttaa tuomari- ja syyttäjävirkamiehiin, olivat sellaisia, että he vastaajien käsityksen mukaan kuuluivat järjestäytyneen rikollisuuden piiriin.²³⁸ Uhkailemalla vaikuttamaan pyrkineiden vastaava lukema oli 6 %.²³⁹ Johtopäätöksissään Junninen ja Aromaa toteavat, vertaillen mainittuja tuloksia vuoden 2000 lukemiin, että JR-ryhmittymien tuomioistuini- ja syyttäjäviranomaisiin kohdistama epäasiallinen vaikuttaminen tai sen yrittäminen on laajeneva ongelma. Positiivisena tulee kuitenkin pitää, että Junnisen ja Aromaan mukaan JR-ryhmittymiin kuuluvat henkilöt eivät ole syyllistyneet oikeusviranomaisiin kohdistuneisiin väkivaltaan, vahingontekoihin tai lahjontayrityksiin.²⁴⁰

UNODC:n järjestäytyntä rikollisuutta koskevassa tutkimuksessa yksi vastaajista uskoi tutkimukseen vastaamisen muodostavan hänelle fyysisen uhan. Muuten turvallisuusnäkökulmaa ei nostettu esiin tiedusteltaessa, miten tiedonkeräysprosessia voitaisiin parantaa.²⁴¹

Oikeudenkäynnin todistajiin on mahdollisesti yritetty vaikuttaa. Keväällä 2013 erään ikäihmispariskunnan omakotitaloon tunkeuduttiin murtautumalla pariskunnan ollessa kotona. Murtautajat ilmoittivat etsivänsä pariskunnan aikuista poikaa. Kuullessaan, ettei poika asu tuossa asunnossa, tunkeutajat poistuivat, mutta poliisi otti heidät kiinni talon ulkopuolelta. Tunkeutujien hallusta löytyi henkilön vahingoittamiseen soveltuvia esineitä, muun muassa katkaistu haulikko ja nyrkkirautapuukko. Tutkimuksissa selvisi, että molemmat tunkeutajat kuuluivat erääseen JR-ryhmään. Asianomistajien pojalta esitutkinnassa kysyttäessä tuleeko hänellä mieleen, kuka häntä voisi etsiskellä kuvatulla tavalla ja varustuksella ja mistä syystä, hän kertoi mieleensä tulevan ainoastaan, että syyn täytyy olla hänen asemansa todistajana ns. Lokapoikien oikeudenkäynnissä, jossa Lokapojat Oy:n johtoa tuomittiin törkeistä ympäristöririkoksista vankeuteen. Esitutkinnassa selvisi, että Lokapojat oy oli omistajana tiloille, joissa vuokralaisena epäiltiin olevan sen ryhmän, johon tunkeutajat kuuluivat. Tunkeutajat kiistivät, että kukaan olisi lähettänyt heidät etsimään asianomistajien poikaa, motiivia toiminnalleen he eivät kertoneet. Syy heidän toiminnalleen jäi pimeäksi.²⁴²

²³⁷ http://www.iltalehti.fi/uutiset/2013032616827547_uu.shtml viitattu 7.4.2013.

²³⁸ Junninen & Aromaa 2010 s. 17.

²³⁹ Junninen & Aromaa 2010 s. 21-22.

²⁴⁰ Junninen & Aromaa 2010 s. 32.

²⁴¹ UNODC 2002 s. 13. Tosin tutkimus itse toteaa, että tutkimuksessa kerätty tieto on siinä määrin yleismaailmallista ja julkista, että sen keräämiseen ei tulisi liittyä erityisiä riskejä (UNODC 2002 s. 7).

²⁴² Salpausselän syyttäjänvirasto 12/503, 12/499, Päijät-Hämeen poliisilaitos 8210/R/3710/11.

Todistajiin vaikuttamiseen myös varaudutaan. Valtioneuvoston JR-strategian 19 kohdan mukaan tutkitaan mahdollisuutta anonyymitodistamisen käyttöönottoon ja muutenkin asianosaiskuuleminen turvataan.²⁴³

4. Järjestäytyntä rikollisuutta koskevat kansainväliset normit

Järjestäytynt rikollisuus tunnistetaan kansainväliseksi ongelmaksi ja sen torjuntaan on kiinnitetty huomiota kansallisten toimijoiden lisäksi kansainvälisissä orgaaneissa. Suomi on Yhdistyneiden kansakuntien sekä Euroopan unionin jäsenenä sitoutunut eräisiin kansainvälisiin sopimuksiin sekä puitepäätöksiin, joista eräisiin luodaan seuraavassa silmäys. Käytännössä useat instrumentit koskettavat myös järjestäytyntä rikollisuutta, vaikka ne eivät sellaiseksi nimenomaisesti olekaan tarkoitettu. Kaikkia kansainvälisiä säädöksiä, joilla on vaikutusta järjestäytynt rikollisuuden torjunnassa, on tässä mahdotonta käydä lävitse.

4.1 Yhdistyneet kansakunnat

YK:n parissa on solmittu eräitä sopimuksia, jotka koskevat suoraan tai epäsuorasti järjestäytyntä rikollisuutta. Vuonna 2000 solmittu Kansainvälisen järjestäytynt rikollisuuden vastainen Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus, eli Palermon sopimus on yksinomaan järjestäytynt rikollisuuden vastainen ja alallaan ainoa maailmanlaajuinen sopimus. Palermon sopimus hyväksyttiin YK:n yleiskokouksen päätöksellä 55/25 15.11.2000. Sopimuksen allekirjoittaminen avattiin jäsenvaltioille Palermossa joulukuussa 2000.²⁴⁴ Sopimus on tullut voimaan 29.9.2003 ja Suomi ratifioi sen 10.2.2004 (sopimussarja 20/2004).

Palermon sopimuksen 2 artiklasta löytyy järjestäytynt rikollisuuden määritelmä (ks. s. 47). Sopimuksessa sovitaan myös yhteisistä kriminalisoinneista liittyen JR-ryhmän toimintaan osallistumisesta, 3 artiklan 1 kappaleen a-kohta velvoittaa säätämään rangaistavaksi joko molemmat tai toisen seuraavista: sopiminen vakavan rikoksen tekemisestä, kun tavoitteena on suoraan tai epäsuorasti saada taloudellista tai muuta aineellista hyötyä²⁴⁵; henkilön toiminta, tietoisena ryhmän yleisistä tavoitteista ja rikollisesta toiminnasta tai tarkoituksesta tehdä tietty rikos, rikokseen osallistumiseksi tai muulla tavoin rikoksen edistämiseksi. Jälkimmäisenä mainitun teon kriminalisointi oli jo Suomessa vireillä Palermon sopimuksen tullessa voimaan. Se sisältyi hallituksen esitykseen rikollisjärjestön toimintaan osallistumisen säätämisestä rangaistavaksi (HE 183/1999) ja lisättiin rikoslain 17 luvun 1a pykäläksi.

²⁴³ VN JR-strategia 2013 s. 11. Toimenpidettä pidettiin kiireisenä.

²⁴⁴ Palermo on tunnettu Sisilian Mafia Cosa Nostran kotikaupunkina. Sisilian mafiaa vastaan taistelleet tutkijatuomarit Giovanni Falcone ja Paolo Borsellino murhattiin autopommeilla vuonna 1992 Palermossa. Attentaateista sittemmin tuomittiin Sisilian mafian Cosa Nostran silloinen johtaja Totò Riina (Lunde 2004 s. 70). Allekirjoituspaikan valinnalla voi olla tekemistä noiden attentaattien kanssa, valinnan osumisella juuri Palermoon on symbolinen arvo taistelussa järjestäytyntä rikollisuutta vastaan.

²⁴⁵ Tämä on ns. salahankekriminalisointi. Se ei edellytä toimea rikoksen tekemiseksi, mutta kansallisessa lainsäädännössä voidaan edellyttää, että rikoksen tunnusmerkistöön kuuluu, että joku sopimusosapuolista ryhtyy toimiin sopimuksen edistämiseksi tai sopimuksen osapuolena on järjestäytynt rikollisryhmä.

Palermon sopimus sisältää lisäksi määräyksiä rahanpesun kriminalisoinnista ja toimenpiteistä sen torjumiseksi (6 ja 7 artikla), lahjonnan kriminalisoinnista (8 artikla) oikeushenkilön vastuusta (10 artikla), syytetoimista, tuomitsemisesta ja seuraamuksista (11 artikla), menettämiseseuraamuksista (12-14 artiklat), tuomiovallasta (15 artikla), henkilön luovuttamisesta ja siirtämisestä (16 ja 17 artiklat), oikeudenkäytön haittaamisen kriminalisoinnista (23 artikla) ja todistajien suojelusta (24 artikla). 26 artikla sisältää määräyksiä toimenpiteistä yhteistyön lisäämiseksi JR-ryhmittymiin osallistuvien ja viranomaisten välillä. Jäsenvaltioiden on artiklan mukaan rohkaistava JR-toimijoita antamaan viranomaisille tietoja ryhmästä. Artiklan 2 ja 3 kappaleiden mukaan jäsenvaltion on harkittava tällaisen henkilön syyttämättä jättämistä tai rangaistuksen lieventämistä. Tätä kruununtodistajajärjestelmän käyttöönottoa pohdittiin Suomessa rikoslain yleisten oppien uudistamisen yhteydessä. Tuolloin siihen katsottiin liittyvän erinäisiä ongelmia eikä sen käyttöönotolle nähty olevan aihetta.²⁴⁶

Palermon sopimukseen kuuluu kolme lisäpöytäkirjaa. Niistä kaksi, lisäpöytäkirja ihmiskaupan, erityisesti naisten ja lasten kaupan ehkäisemisestä, torjumisesta ja rankaisemisesta ja lisäpöytäkirja maitse, meritse ja ilmaitse tapahtuvan maahanmuuttajien salakuljetuksen kieltämisestä, hyväksyttiin YK:n yleiskokouksen päätöksellä 15.11.2000 (55/25) yhdessä yleissopimuksen itsensä kanssa. Lisäpöytäkirja ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja kaupan torjumisesta hyväksyttiin YK:n yleiskokouksen päätöksellä 31.5.2001 (55/255).²⁴⁷ Lisäpöytäkirjoista on pääteltävissä, että Yhdistyneiden kansakuntien tasolla erityisesti ihmiskauppaa sekä ihmisten ja aseiden salakuljettamista pidetään järjestäytyneiden rikollisryhmien toimialaan kuuluvina rikostyyppinä. Toisaalta ihmiskauppaa ja ihmissalakuljetusta koskevien lisäpöytäkirjojen laatimiseen lienee vaikuttanut myös kyseisten rikosten ihmisoikeuksia rikkova luonne.

Palermon sopimuksen lisäksi järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa koskee Wienin 1988 solmittu YK:n yleissopimus laitonta huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden kauppaa vastaan (sopimussarja 44/1994). Sopimus ei sinänsä ole järjestäytyneen rikollisuuden vastainen, vaan kansainvälisen huumausainekaupan vastainen yleissopimus. Koska kansainvälinen laitton huumausainekauppa ja salakuljetus ovat vahvasti järjestäytyneiden rikollisryhmien käsissä, on sopimuksella käytännössä merkitystä järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa. Sopimuksessa on määräyksiä esimerkiksi takavarikosta (5 artikla), oikeusavusta (7 artikla) ja valvotusta läpilaskusta (11 artikla). Sopimuksen 3 artiklan 5 kohta sisältää veloitteen jäsenvaltiolle sen varmistamiseksi, että ko. artiklan 1 kohdassa tarkoitetun rikoksen oikeuskäsittelyssä rikos voidaan arvioida erityisen vakavaksi.

²⁴⁶ HE 44/2002 vp s. 182, OM 2002:27.

²⁴⁷ Lisäpöytäkirjojen englanninkieliset nimet ovat Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children; Protocol against the Smuggling of Migrants by Land, Air and Sea ja Protocol against the Illicit Manufacturing of and Trafficking in Firearms, Their Parts and Components and Ammunition. Käännökset: OM 2002:27 s. 11.

Palo luokittelee myös eräät muut YK:n rikoslajikohtaiset sopimukset JR-torjunnan kannalta merkittäväksi: terrorististen pommi-iskujen torjumista koskeva kansainvälinen yleissopimus (sopimussarja 59/2002), kansainvälinen terrorismin rahoituksen vastainen yleissopimus (sopimussarja 73-74/2002) sekä korruption vastainen yleissopimus (sopimussarja 56/2006).²⁴⁸

4.2 Euroopan unioni

Euroopan unionin alueella henkilöiden ja tavaroiden liikkuvuus ilman raja- tai muita viranomaistarkastuksia perustuu Schengenin sopimukseen vuodelta 1985 ja Schengenin yleissopimukseen vuodelta 1990. Kun tavara ja henkilöt pääsevät vapaasti maasta toiseen, tämä mahdollistaa myös rikollisten, ihmiskaupan uhrien tai muuten rikolliseen toimintaan osallistuvien henkilöiden matkustamisen ja helpottaa suuresti laittomien tai ei-tullivapaiden aineiden tai tavaroiden sekä varastetun omaisuuden kuljettamista maasta toiseen.

Torjuakseen vapaan liikkuvuuden edesauttamaa kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden uhkaa on myös Euroopan Unioni alkanut toimiin. Ensisijainen toiminnan muoto on ollut viranomaisyhteistyön kehittäminen ja rikoslainsäädäntöjen lähentäminen. Voimassa olevan sopimuksen Euroopan Union toiminnasta 83 artiklan mukaan Euroopan parlamentti voikin normaalissa lainsäätämisyksessä säätää direktiivein erityisen vakavan rikollisuuden aloilla rikoksien ja seuraamusten määrittelyn vähimmäissäännöistä. Eräs näistä rikollisuuden aloista on järjestäytyneet rikollisuus.²⁴⁹ Kansallisten rikoslainsäädäntöjen lähentäminen mahdollistettiin Amsterdamin sopimuksen artikloilla 29 ja 31 vuonna 1997.

Rikollisryhmän toimintaan osallistumisen kriminalisointiin velvoitti Euroopan unionin yhteinen toiminta 98/733/YOS rikollisjärjestön toimintaan osallistumisen kriminalisoinnista, jonka 2 artiklan 1 kohdan a-alakohdan mukaan jäsenvaltioiden on kriminalisoitava JR-ryhmän toimintaan aktiivisin toimin esimerkiksi tietoja, välineitä tai jäseniä hankkimalla tai toimintaa rahoittamalla osallistuminen. B-alakohdan mukaan edellä mainitun lisäksi tai sijaan on lisäksi kriminalisoitava sopimuksen, jolla kaksi tai useampi sopivat tekevänsä rikoksen, josta voidaan tuomita vähintään neljä vuotta vankeutta, tekeminen. Tämä tunnetaan salahankeoppina, sen kriminalisointiin ei Suomessa nähty olevan kriminaalipoliittista tarvetta.²⁵⁰

Euroopan Unionin neuvoston puitepäätös 2008/841/YOS järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta kumosi yhteisen toiminnan 98/733/YOS. Puitepäätöksen 2 artikla vastaa yhteisen toiminnan 2 artiklan 1 kohtaa, se velvoittaa jäsenvaltiot kriminalisoimaan joko toisen tai molemmat seuraavista: JR-ryhmittymän toimintaan rikoksien tekemistä edistävän

²⁴⁸ Palo 2010 s. 78.

²⁴⁹ Muita kysymykseen tulevia rikollisuuden aloja ovat terrorismi, ihmiskauppa sekä naisten ja lasten seksuaalinen hyväksikäyttö, laiton huumausaine- ja asekauppa, rahanpesu, lahjonta, maksuvälineiden väärentäminen ja tietokonerikollisuus. Huomiota herättävää on, että muut ovat spesifejä rikollisuuden aloja, järjestäytyneen rikollisuuden ollessa rikosten tekemisen muoto, rikosilmiö.

²⁵⁰ HE 183/1999 vp. s. 3. Salahankekriminalisoinnit, eli valmistelun kriminalisoinnit ovat Suomessa harvinaisia, vaikkakin. 2000-luvulla ne ovat yleistyneet Suomen lainsäädännössä. Ks s. 59.

osallistumisen; sopimisen sellaisten rikosten, joista voidaan määrätä neljä vuotta vankeutta, tekemisestä. 3 artiklan mukaan osallistumisesta toimintaan tulee voida tuomita rangaistuksia, joiden enimmäiskesto on kahdesta viiteen vuotta vankeutta ja rikoksen tekemisestä sopimisesta kuten siitä rikoksesta, jonka tekemistä sopimus koskee, tuomittaisiin. Lisäksi 3 artiklan 2 kohta velvoittaa jäsenvaltiot säätämään rikoksen tekemisen osana järjestäytynyttä rikollisryhmittymää rangaistuksen koventamisperusteeksi. 4 artiklan mukaan jäsenvaltio voi toteuttaa sen, että JR-ryhmän rikollisesta toiminnasta irtisanoutuvan henkilön, joka antaa tietoja ryhmästä ja sen toiminnasta oikeusviranomaisille, rangaistusta voidaan lieventää tai henkilö voidaan jättää rangaistukseen tuomitsematta. Lisäksi sopimus sisältää määräyksiä oikeushenkilön vastuusta 2 artiklan rikoksista (5 artikla), oikeushenkilöihin kohdistuvista seuraamuksista (6 artikla), tuomiovallasta ja syytetoimien yhteensovittamisesta (7 artikla) sekä syyteoikeudesta (8 artikla).

Suomen lainsäädäntö vastaa puitepäätöksen kriminalisointivelvoitteita. Oikeusministeriössä 28.5.2009 laaditun arviomuistion mukaan puitepäätös ei vaadi Suomen lainsäädännön muuttamista.²⁵¹ Kruununtodistajajärjestelmän siis jälleen katsottiin olevan tarpeeton Suomessa.

Euroopan parlamentti kehotti päätöslauselmansa 25.10.2011 2010/2309(INI) järjestäytyneestä rikollisuudesta Euroopan unionissa kohdassa 7 neuvostoa antamaan ehdotuksensa direktiiviksi, joka sisältäisi konkreettisemmän järjestäytyneen rikollisuuden määritelmän, jossa *ilmiön avainpiirteet eritellään tarkemmin keskittyen erityisesti organisaation pääasialliseen toimintatapaan*. Lisäksi parlamentti katsoi, että tulisi tutkia kaksitahoisesta lähestymistavasta luopumista ja mahdollisuutta kriminalisoida kaiken tuen antaminen rikollisjärjestöille.

Parlamentti kehotti päätöslauselmansa 2013/2107(INI) *järjestäytyneestä rikollisuudesta, korruptiosta ja rahanpesusta: suositukset toteutettaviksi toimenpiteiksi ja aloitteiksi* kohdassa 6 uudelleen tarkastelemaan järjestäytyneen rikollisuuden määritelmää.

Myös oikeuskirjallisuudessa puitepäätös 2008/841/YOS järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta on kohdannut kritiikkiä. Esimerkiksi Francesco Calderoni on puuttunut samoihin seikkoihin kuin parlamentti päätöslauselmassaan 2010/2309(INI). Calderoni kritisoi sitä, että järjestäytynyt rikollisuus on määritelty puitepäätöksessä hyvin epämääräisesti. Calderoni kaipaisi määritelmään mainintaa JR-ryhmien tyypillisistä toimintatavoista. Toinen ongelma Calderonin mukaan liittyy päärikoksen määritelmään, jonka hän näkee epämääräisenä. Calderonin mielestä tyhjentävä luettelo rikoksista, joiden tekeminen täyttäisi päärikoksen vaatimuksen, olisi toimivampi ratkaisu. Kolmas ongelma Calderonin mukaan on puitepäätöksen kahden kriminalisoinnin malli, jonka mukaan jäsenvaltiot voivat valita, kriminalisoivatko JR-ryhmän toimintaan osallistumisen vai salahankeopin mukaisen teon. Tämä ei Calderonin mukaan edistä rikoslainsäädäntöjen lähentämistä, kuten puitepäätöksen tarkoituksena on.²⁵²

²⁵¹ OM 23/2010 s.101.

²⁵² Calderoni 2012 s. 1374-1376.

Eräitä rikoksia, kun ne on tehty osana järjestäytyneitä rikollisryhmiä, koskevat omat teon törkeysarviointiin eli kvalifiointiin liittyvät Euroopan unionin yhteisöainsäädännön velvoitteet. Tällaisina voidaan mainita esimerkiksi Euroopan Neuvoston puitepäätös 2002/946/YOS rikosoikeudellisten puitteiden vahvistamisesta laittomassa maahantulossa, kauttakulussa ja maassa oleskelussa avustamisen ehkäisemistä varten sekä direktiivi 2002/90/EC laittomassa maahantulossa, kauttakulussa ja maassa oleskelussa avustamisen määrittelystä.

Järjestäytyneen rikollisuuden vastaiseen sääntelyyn on myös vaikuttanut Euroopan unionin neuvoston puitepäätös 2005/222/YOS tietojärjestelmiin kohdistuvista hyökkäyksistä. Puitepäätös on korvattu Euroopan Parlamentin ja Neuvoston direktiivillä 2013/40/EU tietojärjestelmiin kohdistuvista hyökkäyksistä ja neuvoston puitepäätöksen 2002/222/YOS korvaamisesta. Direktiivi on hyväksytty 12.8.2013 ja tullut voimaan 3.9.2013. Direktiivi tulee saattaa kansallisessa lainsäädännössä voimaan jäsenmaissa 4.9.2015 mennessä. Puitepäätösten 2002/946/YOS, 2005/222/YOS ja direktiivin 2013/40/EU vaikutuksesta Suomen lainsäädäntöön kerron tarkemmin kansallisen rikoslain sisältöä käsittelevässä kappaleessa 7.

4.3 Euroopan neuvosto

Euroopan neuvoston piirissä on laadittu rikoksen tuottaman hyödyn rahanpesua, etsintää, takavarikkoa ja menetetyksi tuomitsemista koskeva yleissopimus, johon myös Suomi on sitoutunut. Sopimus laadittiin 8.11.1990 ja tuli Suomessa voimaan 1.7.1994 asetuksella. Tämä yleissopimus ei ole järjestäytyneitä rikollisuutta suoranaisesti koskeva, mutta koska se käsittelee rajat ylittävän rikollisuuden torjuntaa, sillä on merkitystä järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa. 16.5.2005 laadittiin uusi Euroopan neuvoston rikoksen tuottaman hyödyn rahanpesua, etsintää, takavarikkoa sekä terrorismin rahoitusta koskeva yleissopimus. Suomi on allekirjoittanut sopimuksen 16.12.2005, mutta ei ole ratifioinut tai saattanut sopimusta voimaan.

5. Järjestäytyneen rikollisuuden määritelmä

Järjestäytyneen rikollisuuden oikeudellisen sääntelyn toteuttaminen rakentuu ilmiön määritelmän pohjalta. Tästä syystä ilmiön määritelmällä ilmiön ja sen oikeudellisen sääntelyn tutkimisessa on suurta merkitystä. Viuhko ja Jokinen katsovat, että ilmiö on kompleksinen ja sitä on vaikea määrittää.²⁵³ von Lampen mukaan yleisesti hyväksyttyä järjestäytyneen rikollisuuden määritelmää ei ole ja onkin epäselvää, mitä järjestäytynyt rikollisuus täsmälleen on.²⁵⁴ Michael Woodiwiss näkee järjestäytyneen rikollisuuden järjestelmällisenä rikollisena toimintana vallan ja taloudellisen voiton saamiseksi.²⁵⁵ Juridiseen määritelmään on kiinnitetty huomiota ylikansallisissa konventioissa ja toimitelmissä sekä kotimaisessa lainsäädännössä.

²⁵³ Viuhko & Jokinen 2009 s. 12.

²⁵⁴ von Lampe 2003 s. 14.

²⁵⁵ Woodiwiss 2003 s. 3.

5.1 Yhdistyneet kansakunnat: Palermon sopimus

Palermon sopimuksen 2 artiklan a-kohdan järjestäytyneen rikollisuuden määritelmä on:

(a) Organised criminal group shall mean a structured group of three or more persons, existing for a period of time and acting in concert with the aim of committing one or more serious crimes or offences established in accordance with this Convention, in order to obtain, directly or indirectly, a financial or other material benefit;

Järjestäytyneellä rikollisryhmällä tarkoitetaan vähintään kolmen muodostamaa jäsentynyttä ryhmää, joka on koossa riittävän ajanjakson ja jonka tarkoituksena on tehdä yleissopimuksen tarkoittamia vakavia rikoksia saavuttaakseen suorasti tai epäsuorasti taloudellista tai materiaalista hyötyä. Järjestäytyneen rikosryhmän määritelmässä esiintyvät käsitteet Palermon yleissopimuksen 2 artiklassa "serious crime" b-kohdassa ja "structured group" c-kohdassa.

(b) "serious crime" shall mean conduct constituting an offence punishable by a maximum deprivation of liberty of at least four years or a more serious penalty;

(c) "structured group" shall mean a group that is not randomly formed for the immediate commission of an offence and that does not need to have formally defined roles for its members, continuity of its membership or a developed structure;

Vakavalla rikoksella siis tarkoitetaan sellaista rikosta, josta seuraamukseksi säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Jäsentyneellä ryhmällä tarkoitetaan ryhmää, joka ei ole satunnaisesti muodostettu rikoksen välittömästi tekemiseksi. Huomattavaa on kuitenkin, että jäsentyneen ryhmän määritelmä ei edellytä, että ryhmän jäsenillä olisi määrätty roolit, jäsenyys olisi jatkuvaa tai että ryhmän rakenne olisi kehittynyt.

5.2 Euroopan unioni

EU:n yhteisen toiminnan rikollisjärjestöön osallistumisen kriminalisoinnista Euroopan unionin jäsenvaltioissa (98/733/YOS) 1 artiklassa määritetään järjestäytyneen rikollisuuden tarkoittavan:

"useamman kuin kahden henkilön muodostamaa tietyn ajan kestävästä järjestäytyneestä yhteenliittymästä, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen sellaisia rikoksia, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljän vuoden pituinen vankeusrangaistus tai vapaudenriiston käsittävä turvaamistoimenpide tai sitä ankarampi rangaistus, olivatpa nämä rikokset itsessään tavoitteena tai keino saada aineellista hyötyä ja tarpeen mukaan vaikuttaa aiheuttomasti viranomaisten toimintaan."

Yhteisen toiminnan korvanneen Puitepäättöksen (2008/841/YOS) järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta 1 artikla sisältää järjestäytyneen rikollisuuden määritelmän:

"rakenteeltaan jäsentynyttä yhteenliittymää, joka on ollut olemassa jonkin aikaa ja joka koostuu useammasta kuin kahdesta henkilöstä, jotka toimivat yhdessä tehdäkseen rikoksia, joista voi enimmillään seurata vähintään neljän vuoden pituinen tai sitä ankarampi vankeusrangaistus tai vapaudenriiston käsittävä turvaamistoimenpide, saadakseen niistä suoraan tai välillisesti taloudellista tai muuta aineellista hyötyä;"

Artiklassa määritellään myös "rakenteeltaan jäsentynyt yhteenliittymä", jolla tarkoitetaan:

"yhteenliittymää, jota ei ole satunnaisesti muodostettu rikoksen välitöntä tekemistä varten, jonka jäsenillä ei tarvitse olla nimenomaisesti määriteltyjä tehtäviä, jonka jäsenyyden ei tarvitse olla jatkuvaa ja jolla ei tarvitse olla kehittynyttä rakennetta."

Puitepäätöksessä tarkoitettu rakenteeltaan jäsenytyneen yhteenliittymän määritelmä on yhtenevä edellä olevan Palermon sopimuksen ”structured group” määritelmän kanssa.

Europol käyttää järjestäytyneen rikollisuuden uhka-arviota laatiessaan puitepäätöksen määritelmää. Määritelmään on kuitenkin lisätty vaatimus toiminnasta kansainvälisellä tasolla.²⁵⁶

“In accordance with the definition provided by the Framework Decision, the following list of qualifying criteria was applied in the data collection process on organised crime groups for the SOCTA:

- collaboration of more than two persons;
- active for a prolonged or indefinite period of time;
- suspected or convicted of committing serious criminal offences (intended as punishable by deprivation of liberty or a detention order of a maximum of at least four years or a more serious penalty - for organised crime);
- with the objective of pursuing profit and or other material benefit;
- operating/working on an international level in and/or outside the EU MS.”

Puitepäätöksen lisäksi unionin alueen viranomaisilla on käytössä Euroopan neuvoston päätöksen 6204/2/97 Enfopol 35 Rev 2 mukainen järjestäytyneen rikollisuuden määritelmä.²⁵⁷

Järjestäytyneeksi rikollisryhmäksi luokiteltavan ryhmittymän tulee täyttää seuraavasta luettelosta kohdat 1,3, 5 ja 11 (lihavoitu) sekä näiden lisäksi kaksi muuta kohtaa:

1. Ryhmään kuuluu enemmän kuin kaksi henkilöä.

2. Kullakin ryhmän jäsenellä on ryhmässä oma, määrätty tehtävä.

3. Ryhmä toimii pitkän tai rajoittamattoman ajan.

4. Ryhmässä on sisäinen kuri ja kontrolli.

5. Ryhmää epäillään törkeistä rikoksista.

6. Ryhmä toimii kansainvälisellä tasolla.

7. Ryhmä käyttää väkivaltaa tai muita uhkailukeinoja.

8. Ryhmä käyttää peiteyhtiöitä.

9. Ryhmä harjoittaa rahanpesua.

10. Ryhmä pyrkii vaikuttamaan poliitikkoihin, julkiseen hallintoon, tiedotusvälineisiin, oikeusviranomaisiin tai talouselämän edustajiin.

11. Ryhmän toiminnassa on taloudellisen hyödyn ja/tai vallan tavoittelu määrävänä tekijänä.²⁵⁸

Suomen rikoslainsäädännössä ei viitata järjestäytyneen rikollisuuden Enfopol-määritelmiin. Rikoslain soveltamisessa tulkitaan rikoslain omia säännöksiä. Korkein oikeus kiinnitti tähän huomiota ratkaisussaan KKO 2011:41. Käräjä- ja hovioikeus katsoivat tuomioissaan, että ryhmä, johon syytetyt kuuluivat, täyttää Enfopol-määritelmän mukaisen JR-ryhmän määritelmän. KKO:n mukaan tälle ei voitu antaa merkitystä asian oikeudellisessa arvioinnissa.

Koska Enfopol-määritelmässä JR-ryhmittymälle asetetaan Suomen kansallisen määritelmän vaatimusten lisäksi vielä muita vaatimuksia, EU-määritelmän täyttävät ryhmät täyttävät väistämättä myös kansallisen JR-määritelmän. Huomioiden edellä sanottu KKO:n kanta EU-määritelmän soveltuvuudesta Suomen rikosoikeudellisia säännöksiä sovellettaessa, sen, täyttääkö jokin ryhmittymä EU-määritelmän, tutkiminen esitutkinnassa tai näyttäminen oikeudenkäyntivaiheessa, ei sinänsä ole välttämätöntä tai perusteltua.

²⁵⁶ Esim. Europol SOCTA 2013 s. 42.

²⁵⁷ Palon mukaan tästä määritelmästä käytetään nimeä Enfopol-määritelmä (Palo 2010 s. 156). Poliisi laskee EU-ryhmittymiin ne ryhmittymät, joiden poliisi katsoo täyttävän Enfopol-määritelmän (<http://www.poliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/pages/4EEBC45AA7678A6CC2256F89005C768C>, viitattu 4.2.2014).

²⁵⁸ Tällä kohdalla suljetaan pois terrorismirikokset ja muu aatteellinen toiminta (Palo 2010 s. 156).

KRP jakaa järjestäytyneen rikollisuuden tilannekuvassaan JR-ryhmät EU-kriteerit täyttäviin ryhmiin sekä muihin ryhmiin. Enfopol-määritelmä soveltuu tilastointiin, mutta ei esitutkinnan tarkoituksiin. Se on rikostorjuntaviranomaisten työkalu sen analysoimiseksi, mitkä JR-ryhmät vaativat viranomaisten erityistä huomiota ja aktiivisia toimenpiteitä.²⁵⁹ Myös Palo katsoo, että Enfopol-määritelmän pohjalta voidaan luoda viranomaisten prioriteettilistoja niistä rikollisryhmistä, mitkä vaativat viranomaisten erityisiä toimenpiteitä.²⁶⁰

5.3 Suomen kansallisen lainsäädännön määritelmä: Rikoslaki

Järjestäytyneelle rikollisuudelle löytyy Suomen rikoslainsäädännöstä kolme eri määritelmää. JR-ryhmän varsinainen määritelmä löytyy JR-ryhmän toimintaan osallistumista koskevan RL 17 luvun 1a pykälästä: *Järjestäytyneellä rikollisryhmällä tarkoitetaan vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsentynyttä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen 1 momentissa tarkoitettuja rikoksia.* 1 momentissa tarkoitettut rikokset ovat sellaiset rikokset, joista enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, sekä rikoslain 11 luvun 10 §:n *kiihottaminen kansanryhmää vastaan* ja 15 luvun 9 §:n *oikeudenkäytössä kuultavan uhkaaminen*. Rikoslain järjestäytyneen rikollisuuden määritelmä vastaa EU:n yhteisen toiminnan 98/733/YOS ja Palermon yleissopimuksen järjestäytyneen rikollisuuden määritelmiä. Tämä ei yllätä, koska kyseinen JR-ryhmän toimintaan osallistumisen kriminalisointi perustuu yhteiseen toimintaan, joten on ymmärrettävää, että kriminalisoinnin yhteydessä kirjattu määritelmä vastaa yhteisen toiminnan määritelmää.

Jäseniä ryhmässä on oltava siis kolme tai useampia. Ryhmän toiminnan tarkoitus on oltava rikosten tekeminen ja sen on oltava järjestäytynyt. Järjestäytyneisyyden vähimmäisvaatimuksena on, että jäsenten välillä on hierarkia. Ryhmällä on oltava johto, jolla on käskyvalta sen alaisuudessa toimiviin ryhmän jäseniin. Tämän lisäksi sen jäsenten välillä voi olla ja usein onkin selkeä tehtävänjako rikosten toteuttamisen suhteen.²⁶¹ Toiminnan on oltava yhteistuumaista. Ryhmän jäsenten on siis toimittava yksissä tuumin toiminnan rikollinen luonne ymmärtäen. Sanamuodon perusteella on katsottava, että yhteenliittymisen muodostumisen tai koossapysymisen syy ei tarvitse olla rikosten tekeminen.

Ryhmältä edellytetään, että se on koossa tietyn aikaa (RL 17:1a). Hallituksen esityksen rikollisjärjestön toimintaan osallistumisen säätämisestä rangaistavaksi (HE 183/1999) esitöiden mukaan ainakaan ryhmä, jonka toiminta mitataan viikoissa, ei täytä tietyn aikaa koossa olemisen vaatimusta. Toisaalta taas yli vuoden kestänyt koossaolo täyttäisi vaatimuksen selkeästi. Riittävä koossaoloaika siis osuu välille kuukausissa mittava – vuoden kestävä koossaoloaika. Koossaoloajan osuessa tälle välille harkinta tapahtuu tapauskohtaisesti.²⁶²

²⁵⁹ Kylmäkoski 11.3.2013.

²⁶⁰ Palo 2010 s. 158.

²⁶¹ HE 183/1999 vp s. 10.

²⁶² HE 183/1999 vp s. 10.

Toinen määritelmä, joka esiintyy Suomen rikosoikeudessa, on rangaistuksen mittaamista koskevan koventamisperusteen *osana järjestäytynyttä rikollisryhmää* (RL 6:5) -määritelmä. Teon tekeminen osana järjestäytynyttä ryhmää tuotiin rangaistuksen koventamisperusteeksi hallituksen esityksellä (HE 175/1975 II) eduskunnalle rikoslain 6 luvun ja siihen liittyvien säännösten muuttamisesta. Esitys ei määritellyt järjestäytynyttä ryhmää. Järjestäytyneeksi rikollisryhmäksi sen mukaan kuitenkin ei voida katsoa tilapäistä ryhmää tai rikollissakkia, joten ainakin RL 17:1a:ssa esitetyn määritelmän vaatimus riittävästä koossaoloajasta koskee myös koventamisperustetta. Tämän lisäksi edellytetään niin tiivistä järjestäytymistä, *että voidaan päätellä käskyvaltasuhteiden olemassaolo ja toimiminen tietyn suunnitelman mukaan*. Tämä vaatimus toistettiin rikoslain yleisten oppien uudistusten yhteydessä, jolloin liigautuminen koventamisperusteena säädettiin nykyiselle paikalleen. Esityksissä poissulkevana esimerkkinä mainitaan näpistelevä ja ilkivaltaa tekevä poikajoukko, johon säännös ei sovellu, koska *työnjako ei ole eriytynyt eikä siinä ole käskyvaltasuhteita*. Täten RL 17:1a:ssa tarkoitettu rakenteeltaan jäsentyneen yhteenliittymän vaatimus koskee myös koventamisperustetta.²⁶³

Kolmantena tapana määritellä JR-ryhmä voidaan pitää eräissä rikostunnusmerkistöissä kvalifiointiperusteena käytetty kyseisen rikoksen *tekemiseen erityisesti järjestäytynyt ryhmä*. Tällaisia ryhmiä ovat huumausaine-, doping- ja alkoholirikosten tekemiseksi järjestäytyneet ryhmät, jotka ovat muodostuneet erityisesti kyseisen rikoksen tai rikosten tekemiseksi. Näitä ryhmiä ei lainsäädännössä tai lakien esitöissä erityisemmin määritellä. Lähinnä edellytyksenä on, että tekijät ovat etukäteen järjestäytyneet ryhmäksi. Tämä erottaa tällaisen JR-ryhmän tavallisesta ryhmärikollisuudesta. Lisäksi ryhmän työnjaon on oltava jossain määrin eriytynyt ja sillä on oltava suunnitelma laajamittaisesta rikollisesta toiminnasta.²⁶⁴

Valtioneuvoston periaatepäätöksen järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategiasta toimenpidelistan kohdan 10 mukaan järjestäytynyttä rikollisuutta koskevaa käsitteistöä yhtenäistetään. Oikeusministeriön työryhmä on 17.3.2014 tehnyt luonnoksen hallituksen esitykseksi rikoslain muuttamisesta. Luonnoksen mukaan rangaistuksen koventamisperusteita koskevaan rikoslain 6 luvun 5 §:än ehdotetaan tehtäväksi uusi 2 momentti, johon järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmä sijoitettaisiin. Määritelmän mukaan *järjestäytyneellä rikollisryhmällä tarkoitettaisiin vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsentynyttä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen rikoksia, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka 11 luvun 10 §:ssä tai 15 luvun 9 §:ssä tarkoitettuja rikoksia*.²⁶⁵ Määritelmä siis vaikuttaisi olevan sama kuin rikoslain 17 luvun 1a pykälässä nykyisin esiintyvä.

²⁶³ HE 175/1975 II vp. s. 11. HE 34/2002 vp. s. 191.

²⁶⁴ Esim. HE 180/1992 s. 22-23.

²⁶⁵ OM 2014 s. 63-64. Määritelmä vastaa sanatarkasti rikoslain 17 luvun 1a pykälässä olevaa.

5.4 Yhteenveto

Järjestäytyneen rikollisuuden kansalliset määritelmät keskenään sekä verrattuna kansainvälisiin määritelmiin ovat varsin samanlaisia. Määritelmät näyttäisivät ainakin vaativan vähintään kolmen hengen yhteenliittymää, joka on ollut koossa riittävän aikaa ja on edes löyhästi järjestäytynyt tai sen jäsenten välillä on työnjakoa ja käskyvaltasuhteita. Määritelmässä myös yhteisenä tekijänä on vaatimus yhteenliittymän tarkoituksesta, joka on vakavien rikosten tekeminen. Tästä poikkeuksen muodostaa rikoslain koventamisperusteiden liigoittumisperuste, joka ei edellytä, että tarkoituksena on tehdä vakavia rikoksia, vaan vain, että tehdyt rikokset ovat vakavia. Mainittuja samankaltaisuuksia selittää se, että kansainväliset konventiot ovat ohjanneet kotimaista lainsäädäntöä, myös järjestäytyneen rikollisuuden määritelmän osalta.

Mielessä on pidettävä, että osa määritelmistä liittyy rikollisuuden tutkimukseen ja osa käytännön rikollisuuden torjuntatyöhön ja rikosvastuun toteuttamistyöhön sekä rikosprosessiin. Vaikka tutkimuksen ja tilastoinnin kannalta myös määritelmät, joille rikosprosessissa ei voida antaa arvoa, ovat tärkeitä, ei kuitenkaan tulisi kuluttaa liikaa resursseja niiden täyttymisen selvittämiseen siitä syystä, että niillä ei ole arvoa rikosoikeudenkäynnissä. Palo huomauttaakin, että erityisesti eräiden määritelmien tarkoitus on mahdollistaa viranomaisten toimintatapojen yhtenäistäminen, rikostilastointi ja yhteisten rikollisuustilannekuvan muodostaminen.²⁶⁶

Juridisten määritelmien kanssa hyvin samanlainen on ammattirikollisten käsitys järjestäytyneestä rikollisuudesta, jonka Junninen on muodostanut haastatteluiden kautta. Tämän käsityksen mukaan järjestäytynyt rikollisuus on kansainvälisesti verkostoitunut ryhmä, jolla on työnjako, yksi johtaja, yhteiset päämäärät, säännöt, voitonjako jäsenten kesken ja se operoi kaikille tuottoisilla rikollisuuden aloilla. Rikokset ovat säännöllisiä, väkivaltaa käytetään sekä rikosten teon yhteydessä, että sisäisen kurin säilyttämiseksi ja rikollinen toiminta on tarpeeksi tuottoisaa, jotta ryhmään kuuluvat voivat elää rikoksista saadulla tulolla.²⁶⁷

6. Järjestäytynyt rikollisuus ja rikosoikeuden yleiset opit

Järjestäytynyt rikollisuus on oikeudellinen ja yhteiskunnallinen ilmiö. Oikeudellisena ilmiönä on syytä tarkastella sen suhdetta rikosoikeuden yleisiin oppeihin ja oikeusteoriaan. Tätä suhdetta voisi tarkastella erittäin syvällisesti, mutta koska tämän tutkielman tarkoituksena on tarkastella ilmiötä myös muita kannoilta, jää esitys tältä osalta väistämättä pintapuoleiseksi.

6.1 Osallisuusoppi

Rikoksen tekemiseen on voinut myötävaikuttaa useita henkilötahoja. Tyypillisesti rikoksella on vain sen varsinainen tekijä tai tekijät. Ryhmärikollisuudessa rikoksella on oltava useampi tekijä, joiden lisäksi rikoksen tekemiseen ovat saattaneet myötävaikuttaa muut tahot.

²⁶⁶ Palo 2010 s. 158.

²⁶⁷ Junninen 2006 s. 17.

Tekijän tai tekijöiden lisäksi rikosseurauksen syntymiseen ovat voineet myötävaikuttaa avunantaja ja yllyttäjä. Rikokseen voi siis osallistua antamalla apua toiselle rikoksen tekemiseksi, yllyttämällä toista rikoksen tekemiseen tai osallistumalla itse rikoksen tekemiseen. Rikoksen tekemisessä voi olla kyse tekijäntoimen itse täyttämisestä tai toisen henkilön käyttämistä varsinaiseen rikosteon täyttämiseen. Jälkimmäisenä mainittu on välillistä tekemistä.

Rikosvastuu voidaan jakaa eri tavoin rikokseen osallisten kesken. Yhtenäisvastuun järjestelmissä kaikki rikoksen osalliset tuomitaan rikoksen tekijöinä, kun taas erillisvastuun järjestelmissä erotellaan tekijä ja osallisena yllytykseen ja/tai avunantoon syyllistyneet.²⁶⁸ Suomen rikosoikeudessa noudatetaan erillisvastuun järjestelmää; tekijäntoimesta, avunannosta ja yllytyksestä rangaistaan erikseen.

Järjestäytynyt rikollisryhmä on vähintään kolmen henkilön muodostama yhteenliittymä, joka toimii yksituumaisesti rikosten tekemiseksi. Järjestäytyneen rikollisryhmän toiminnassa tehdyt rikokset arvioidaan omina rikoksinaan ja arvioitavaksi tulee henkilöiden osallistuminen yksittäisen rikoksen tekemiseen. Järjestäytyneessä rikollisuudessa yksittäisen rikoksen tekemiseen osallistuu tyypillisesti useampia henkilöitä, vaikkakin mahdollista on, että yksittäisiä rikoksia tekevät eriytyvät omiin rikoksiinsa eivätkä osallistu muiden tekemiin rikoksiin.

6.1.1 Tekijäntoimi, rikoskumppanuus

Rikoksen tekijä on se, joka tekee tekijäntoimen, eli teon tai laiminlyönnin, joka täyttää rikostunnusmerkistön tai saa aikaan tunnusmerkistössä olevan seuraamuksen. Rikoksen tekijänä siis rangaistaan sitä, joka täyttää tekijäntoimen. Dan Fränden mukaan ”tekijä on se, joka toteuttaa yhtä tai useampaa rikostunnusmerkistöä vastaavan teon”²⁶⁹.

Jos rikoksen tekijöitä on useampia, heistä puhutaan rikos- eli tekijäkumppaneina. Rikoslain 5 luvun 3 pykälän mukaan, *jos kaksi tai useammat ovat yhdessä tehneet tahallisen rikoksen, rangaistaan kutakin rikoksen tekijänä*. Yhdessä toimiminen perustaa jokaiselle toimijalle tekijävastuun rikoksesta ja on myös tekijävastuun syntymisen edellytys. Rikoskumppaneiden välillä täytyy vallita yhteisymmärrys teosta. Tekijän on oltava tietoinen siitä, että oma toiminta yhdessä muiden tekijöiden toiminnan kanssa täyttää rikoksen tunnusmerkistön.

Yhteisymmärrys tarkoittaa myös, että rikoskumppanit eivät vastaa teosta vain omien toimiensa seurausten osalta vaan myös omien rikoskumppaneidensa toimista, sikäli kuin yhteisymmärrys näistä toimista on olemassa. Yhteisymmärrys teosta muodostaa yhdessä tekemisen subjektiivisen suhteen. Objektiivisessa suhteessa rikoskumppanuus edellyttää, että molemmat/kaikki osallistuvat varsinaisen rikosteon toteuttamiseen.²⁷⁰

²⁶⁸ Tapani & Tolvanen 2013 s. 413.

²⁶⁹ Frände 2012 s. 242.

²⁷⁰ HE 44/2002 vp s. 152.

Katson, että osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa tehtyjen rikosten osalta voidaan katsoa, että tietty rikos tehdään rikoskumppaneina, vaikka rikokseen osallistuvat voivat olla hyvinkin itsenäisiä omissa tehtävissään. Itsenäisyyden määrä rikosten osakokonaisuuksien toteuttamisessa tietysti riippuu toteuttavasta rikoksesta.

6.1.2 Avunanto

Avunannon määritelmä Suomen rikosoikeudessa löytyy rikoslain 5 luvun 6 pykälästä, jonka mukaa se, *joka ennen rikosta tai sen aikana neuvoin, toimin tai muilla tavoin tahallaan auttaa toista tahallisen rikoksen tai sen rangaistavan yrityksen tekemisessä, tuomitaan avunannosta rikokseen saman lainkohdan mukaan kuin tekijä*. Avunantotoimi yleensä on aktiivinen toimi toisen rikoksen edistämiseksi, mutta avunantaminen on mahdollista myös laiminlyönnillä, kun laiminlyönti edistää rikoksen tekemistä.²⁷¹ Avunantotoimen tulee tapahtua ennen rikosta tai sen aikana. Frände katsoo, että avunanto on tapahtunut teon aikana, kun se tapahtuu ennen kuin rikos koko tunnusmerkistöltään on täyttynyt.²⁷²

Avunantoja on mahdollista ns. ketjuttaa, eli antaa apua avunantajalle avunannossa rikokseen. Tämä tulee Fränden mukaan tuomita avunantona päätekoon.²⁷³ Tämä on ymmärrettävää. Auttamalla auttajaa antaa apua pääteon täyttymiselle.

Rangaistusvastuu koskee rikoksen sitä osaa, mihin apua on annettu. Mikäli päätekijä tekee enemmän kuin mihin avunantaja on apua antanut, syntyy vastuu avunannosta avunantajan tarkoituksen ylittävältä osalta vain, mikäli se sisältyy tahallisuuteen. Avunantotoimi ei myöskään voi olla hyödytön rikoksen tunnusmerkistön täyttymisen kannalta ja sen tulee olla tahallinen. Avunantajan on ymmärrettävä, että hänen suorittamansa toimi avustaa rikoksen tekemisessä.²⁷⁴ Frände katsoo, että pelkkä epäily avunannon suuntautumisesta rikoksen tekemiseen ei perusta rangaistusvastuuta avunannosta.²⁷⁵

Rikoskumppanuuden edellytyksenä on yhteisymmärrys teosta ja sen täyttämisestä. Avunannossa ei vastaavaa molemminpuolista yhteisymmärrystä vaadita. Riittää, että avunantaja on selvillä teon luonteesta.²⁷⁶ Tyypillisesti varsinainen tekijä on selvillä avunantajan roolista.

Avunantotoimella toisen rikokseen osallistuminen on tyypillinen järjestäytyneille rikollisryhmille. Rikoksia yhdessä tehtäessä voi osallisen toiminta rikoksen hyväksi tulla tuomittavaksi avunantona, mikäli toimen ei katsota riittävän täyttämään tekijävastuuta.

²⁷¹ HE 44/2002 vp. s. 157.

²⁷² Frände 2012 s. 255.

²⁷³ Frände 2012 s. 254.

²⁷⁴ HE 44/2002 vp s. 157.

²⁷⁵ Frände 2012 s. 259-260.

²⁷⁶ HE 44/2002 vp s. 156.

6.1.3 Avunannon ja tekijäntoimen välisestä rajanvedosta

Avunanto ja varsinaisena rikoskumppanina toimiminen voivat olla joskus todella lähellä toisiaan. Erillisvastuuseen perustuvassa järjestelmissä voi joskus olla vaikeaa määritellä, onko teko jo niin olennainen osa rikosta, että sen antaja tulee jo katsoa tekijäkumppaniksi. Kysymys avunannon ja tekijäkumppanuuden välisestä rajanvedosta on mielenkiintoinen myös JR-ryhmän, jonka yhteinen tavoite on rikosten tekeminen, tapauksessa.

Tekijävastuun täytyminen edellyttää, että ”*osallisen työnjaon mukainen osuus on olennainen ja että hänen osuutensa täyttymistä on pidettävä kokonaisuuden täyttymisen kannalta merkityksellisenä*”.²⁷⁷ Näin rajanveto on aina tapauskohtaista harkintaa. Oikeuskäytännön²⁷⁸ mukaan yksittäinen toimi, varsinkin kun se ei ole merkittävä rikoksen edistämiseksi, tuottaa avunantovastuun. Rikokseen osallistuminen useammalla tai merkittävällä toimella on merkki rikoskumppanuudesta, vaikka tekijä ei olisi osallistunut teon varsinaiseen täyttämiseen.

Frände käyttää termiä teonherruus, jota pidän osuvana. Hän katsoo, että rikoskumppanuuden edellyttämä yhteisymmärrys teosta perustaa teonherruuden rikoskumppaneille. Avunantajalla tätä teonherruutta ei ole.²⁷⁹ Rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan uudistuksen valmisteluasiakirjoissa mainitaan tekijätoimeksi varkauden yhteydessä saattavan ylittää ainakin teon suunnittelu, anastetun omaisuuden kuljettaminen pois ja osallistuminen saaliin jakoon.²⁸⁰

Ari-Matti Nuutilan mukaan täytäntöönpanotoimen suorittaminen, siihen osallistuminen tai riittävän suuri kokonaispanos rikossuunnitelman toteuttamisessa perustavat tekijävastuun. Tekijäkumppanit suorittavat kukin rikoksen osan, joista muodostuu kokonaisuutena rikos. Teemu Vanhanen asettaa vaatimukseksi osallistumisen täytäntöönpanotoimeen ja yhteisymmärryksen teosta. Sanna Repo katsoo, että täytäntöönpanotoimen suorittaminen tai siihen osallistuminen perustaa tekijävastuun. Avunantovastuun synnyttää täytäntöönpanotoimen mahdollistaminen tai edistäminen. Mikäli osallisuus on kokonaisuuden kannalta vähäinen, on kyse avunantovastuusta.²⁸¹

Tekijäkumppanuus vaikuttaa korostetusti edellyttävän yhteisymmärrystä rikoksesta. JR-ryhmän tavoitteena on yhdessä tehdä rikoksia (RL 17:1a). Ryhmän jäsenten vähäinkin osallistuminen rikoksen tekemiseen voi päätekijälle olla merkittävää avunantoa erityisesti psyykkisellä tasolla. Sanotuilla perusteilla katson, että JR-ryhmien tapauksessa tulisi sellaista lievempää osallistumista, joka tavallisesti arvioitaisiin avunannoksi, voida pitää tekijäkumppanuutena.

Avunannon ja tekijäkumppanuuden välisestä rajanvedosta on useampia oikeusteorioita. Ne on tapana jakaa subjektiivisiin ja objektiivisiin teorioihin.²⁸² Subjektiivisiin teorioihin kuuluu

²⁷⁷ HE 44/2002 vp s. 152.

²⁷⁸ KKO 1975 II 40, KKO 1974 II 82, Itä-Suomen HO 22.4.1980 nro 351.

²⁷⁹ Frände 2012 s. 245.

²⁸⁰ HE 4/2002 vp s. 153.

²⁸¹ Nuutila 1997 s. 339, Vanhanen 2004 s. 19-20, 2004 s. 3-4, Repo 2004 s. 3-4.

²⁸² Vanhanen 2004 s. 27, Repo 2004 s. 1.

dolus-teoria ja intressiteoria. Dolus-teorian esitellyt Bruno Sundström katsoo, että ero avunannon ja rikoskumppanuuden välillä on tekijöiden tahdoissa. Dolus-teorian mukaan tekijä kokee tekevänsä omaa tekoansa, kun avunantaja kokee antavansa apua toisen teolle.²⁸³ Kun kyseessä on JR-ryhmän tekemä rikos ja mikäli ryhmän jäsenet saavat ryhmän kautta teosta hyötyä, voivat tekoon osalliset helpommin tuntee osallistuvansa omaan tekoon.

Toinen subjektiivinen osallisuusteoria on intressiteoria. Tämän teorian mukaan tekijä on se, jonka intresseissä teon täytyminen on. Avunantaja taas on se, joka toimii toisen, siis tekijän, hyväksi.²⁸⁴ Järjestäytyneiden rikollisryhmien tapauksissa tämä teoria on mielenkiintoinen, erityisesti kun on esitetty, että hyöty rikoksesta tulee yhteenliittymän kautta sen jäsenille. Toisaalta kaikki teot voivat olla sellaisia, että ne rakentavat ryhmän toimintaedellytyksiä, jolloin niiden täytyminen on ryhmän kaikkien jäsenten intressissä. Näissä tapauksissa kaikkien tekoon osallistuvien ryhmän jäsenten osallisuus tulisi arvioida tekijäntoimena.

Objektiivisiin teorioihin kuuluvat Vanhasen mukaan muodollis-objektiiviset ja aineellis-objektiiviset teorit. Muodollis-objektiivisen teorian mukaan rikokseen osalliset jaetaan tekijöihin ja osallisiin sen mukaan, onko osallistunut valmistelu- vai täytäntöönpanotoimiin. Aineellis-objektiivisen teorian mukaan tulee osallisen myötävaikutuksen merkitystä teon täyttymiseen arvioida vertaamalla teon täytäntöönpanotoimen tyyppitapaukseen.²⁸⁵

6.1.4 Välillinen tekeminen

Välillisenä tekijänä tuomitaan rikoslain 5 luvun 4 pykälän mukaan *se, joka on tehnyt tahallisen rikoksen käyttäen välikappaleena toista, jota ei voida rangaista siitä rikoksesta syyntakeettomuuden tai tahallisuuden puuttumisen vuoksi taikka muusta rikosoikeudellisen vastuun edellytyksiin liittyvästä syystä*. Välillinen tekijä saa erehdyttämällä tai muulla tavoin rangaistusvastuusta vapaan tahon tekemään rikoksen. Varsinaisen tekijän vastuuedellytyksistä voi puuttua teon tunnusmerkistön mukaisuus, oikeudenvastaisuus tai syyksi luettavuus.

Välillisenä tekijänä tuomitaan myös taho, joka on pakottanut välittömän tekijän tekemään rikoksen. Tämä edellyttää sitä, että keneltäkään ei voisi kohtuudella vaatia tuosta pakottamisesta kieltäytymistä. Mikäli pakottaminen on ollut lievempää, tuomitaan pakottaja yllytyksestä.²⁸⁶

Järjestäytyneessä rikollisryhmässä, jossa on vahva hierarkia ja kova sisäinen kuri, voisi katsoa ylempänä hierarkiassa olevan antaman käskyn alempana olevalle henkilölle olevan sellaista pakottamista, josta alempana olevan ei voisi kieltäytyä. Tosin tämä edellyttää todella vahvaa pakottamista. Pakottamisen olisi oltava sellaista, että sitä voitaisiin pitää teon välittömän tekijän osalta rangaistuksen lieventämisperusteena (RL 6:6) tai jopa anteeksiantoperusteena (RL 6:12). Frände arvioi anteeksiantoperusteen edellyttävän, että uhattu intressi on suurempi kuin uhrattu

²⁸³ Vanhanen 2004 s. 28-29, Sundström 1926 s. 58.

²⁸⁴ Vanhanen 2004 s. 30.

²⁸⁵ Vanhanen 2004 s. 33-34 & 44, Honkasalo 1967 s. 196.

²⁸⁶ HE 44/2002 vp s. 154.

intressi. Fränden katsoo, että anteeksiantoperuste ei vallitse tilanteessa, missä henkilö syyllistyy henkirikokseen rikollisjärjestön tekijän henkeen kohdistuneen uhkauksen vuoksi.²⁸⁷

6.1.5 Yllytys

Yllyttäminen rangaistavaan rikokseen säädetään rangaistavaksi rikoslain 5 luvun 5 pykälässä, jonka mukaan se, *joka tahallaan taivuttaa toisen tahalliseen rikokseen tai sen rangaistavaan yritykseen, tuomitaan yllytyksestä rikokseen kuten tekijä*. Yllytys avunantoon tuomitaan avunantona (RL 5:6.2). Yllyttämällä tarkoitetaan kaikenlaista rikoksen tekijän rohkaisemista ja yllyttämistä rikoksen tekemiseen. Yllyttäjä antaa motiivin rikoksen tekijälle teon tekemiseksi. Yllyttäminen on tekijävastuuta, tätä on perusteltu esimerkiksi sillä, että yllytys on erittäin moitittavaa, koska se synnyttää sekä rikollisen teon että sen tekijän.²⁸⁸ Fränden mukaan selkein esimerkki yllyttämisestä on palkkion tarjoaminen.²⁸⁹

Rangaistusvastuu yllytyksestä edellyttää, että varsinainen rikos tai ainakin sen rangaistava yritys tehdään. Pelkkä yllytys, mikäli se ei saa yllytyksen kohdetta yrittämään rikoksen tekemistä, ei aiheuta rangaistusvastuuta yllytyksestä. Poikkeuksena tästä on yritetty yllytys perättömään lausumaan (RL 15:5), joka on oma rikoksensa. Mainitun lainkohdan nojalla pelkkä yritys yllyttää perättömään lausumaan johtaa rangaistusvastuuseen, vaikka yllytys olisikin tehoton.

Rangaistusvastuun täyttymisen edellytyksenä on lisäksi, että nimenomaan yllytys saa rikoksen tekijän täyttämään tekonsa. Vastuu yllytyksestä konkretisoituisi vain kun yllytys on teon lopullinen tai ainakin sen pääasiallinen syy. Mikäli yllytys vain vahvistaa tekijän tekemää päätöstä rikoksen tekemisestä, rangaistaan yllyttäjää avunannosta.²⁹⁰

Yllytystä arvioitaessa tulee huomioida, mikä on ollut yllytyksen intensiteetti eli kuinka voimakasta yllyttäminen on ollut ja kuinka suuri vastuu teon täyttämisen päättämisestä on yllyttäjällä ja kuinka suuri osa vastuusta on lopulta jäänyt varsinaisen tekijän osaksi. Erittäin viettelevä yllyttäminen on nähtävä moitittavampana kuin ohimenevä kehoitus rikoksen tekemiseen. Tietysti on huomioitava, että mikäli yllyttäminen on ollut varsinaisen tekijän pakottamista teon täyttämiseen, on yllyttäjällä luonnollisesti ankara tekijävastuu rikoksesta. Tällöin pakottaja voi edellä kerrotun mukaisesti tulla tuomituksi teon välillisenä tekijänä.²⁹¹

Pakottamista, erityisesti kun käytetään hyväksi toisen yllyttäjistä riippuvaista asemaa, voidaan esitöiden mukaan pitää rangaistuksen *koventamisperusteena* määrättäessä rangaistusta yllytyksestä.²⁹² Mainitunlaisessa pakottamistapauksessa varsinaiseen tekijään voidaan soveltaa rangaistusasteikon lieventämistä RL 6:6.1 1 kohdan nojalla.²⁹³ Äärimmäisessä tapauksessa

²⁸⁷ Frände 2012 s. 250.

²⁸⁸ HE 44/2002 vp s. 156.

²⁸⁹ Frände 2012 s. 260.

²⁹⁰ HE 44/2002 vp s. 154.

²⁹¹ HE 44/2002 vp s. 153.

²⁹² HE 44/2002 vp. s. 195. Lakiin asti tämä koventamisperuste ei tästä huolimatta päätynyt.

²⁹³ HE 44/2002 vp s. 195, Tapani & Tolvanen 2011 s. 95-96.

kyseeseen voisi tulla myös RL 4:5.2 mukainen pakkotila. Tästä Tapani ja Tolvanen käyttävät ilmaisuja ”*absoluuttinen pakko*”²⁹⁴. Tällöin yllyttäjä on teon välillinen tekijä.

Rikollisryhmien tapauksessa esimerkiksi ryhmän hierarkiassa olevan antaman käskyn muodossa tekemä yllyttäminen on haasteellinen näyttää toteen. KKO 2011:41 mukaan rikos on tehty ryhmän osana ryhmän toimintaa muun muassa, kun aloite rikokseen on tullut ryhmältä. Oikeuskäytännössä tätä ryhmältä tullutta aloitetta ei kuitenkaan ole pystytty näyttämään. Oikeuskirjallisuudessa esimerkiksi Tapani ja Tolvanen ovat todenneet olevan vaikeata toteennäyttää, että juuri yllytys on aiheuttanut rikoksen tekijässä lopullisen rikosentekopäätöksen.²⁹⁵ Ryhmän taholle tuleva yllytysvastuu lienee sanotun perusteella harvinaista. Oikeuskäytännössä tällaisia tapauksia ei tunneta.

6.2 Vastuuoppi

Suomen rikosoikeudessa lähdetään yksilövastuun periaatteesta. Henkilö, joka on tehnyt rikoksen, katsotaan syylliseksi tekoon. Tämän lisäksi rikosvastuu voi kohdentua heihin, jotka edellä kuvatuin tavoin ovat myötävaikuttaneet rikokseen. Yhteisövastuuopin perusteella juridisen vastuuaseman omaava voi joutua vastuuseen yhteisön toiminnassa tehdystä rikoksesta.

Harding katsoo vastuun ylipäätään voivan syntyä yksilövastuuna yksilön oman toiminnan tai yksilöllisen toiminnan kollektiivin osana perusteella tai organisatorisena vastuuna (yhteisövastuuna) yksilön toimiessa organisaation puolesta luodakseen organisatorinen identiteetti. Tämän organisaation identiteetin Harding katsoo korvaavan yksilön identiteetin.²⁹⁶

Ryhmittymien jäsenten rikosvastuun Harding rakentaa neljän askeleen kautta: conspiracy (salaliitto), membership as an offence (ryhmän jäsenyys), criminal enterprise (edistämistoimet) ja predicate offending (itse rikosteot). Harding katsoo rikollisen salaliiton aloittavan toimintakokonaisuuden ja perustavan rikosvastuun, tämä on ohjannut myös Palon ajattelua.²⁹⁷ Ongelmallista on kuitenkin näyttää yhteenliittymisen motiivin olleen rikosten tekeminen.

Korkein oikeus on ratkaisussaan 2011:41 katsonut, että aloitteen rikoksen tekemiseen tuleminen tai ryhmän hyötyminen rikoksesta ovat eräitä edellytyksiä sille, että rikos voidaan katsoa tehdyksi osana JR-ryhmän toimintakokonaisuutta ja koventamisperustetta voidaan soveltaa. Mölsän ja Kylmäkosken mukaan suomalaisten liivijengien tapauksessa rikoksista maksetaan ryhmittymälle kiinteä prosentti.²⁹⁸ Tämän todistaminen voi kuitenkin olla vaikeata, ellei käytännössä mahdotonta. Hyöty voi olla muuta hyötyä kuin suoraa taloudellista hyötyä,

²⁹⁴ Tapani & Tolvanen 2011 s. 95-96.

²⁹⁵ Tapani & Tolvanen 2013 s. 431.

²⁹⁶ Harding 2007 s. 81-83. Harding kuvaa vastuun rakentumisen perusteita urheilijaesimerkein, joissa yksilönvastuun syntymistä kuvaa yksittäisen tenniksenpelaajan toiminta, kollektiivista vastuuta yleisurheilujoukkueen jäsenten toiminta yksittäisinä joukon jäsenenä ja organisatorista vastuuta jalkapallojoukkueen toiminta (Harding 2007 s. 81-83).

²⁹⁷ Harding, s. 250-251, Palo 2010 s. 4. Käännökset kirjoittajan.

²⁹⁸ Mölsä 2009 s. 209, Kylmäkoski 11.3.2013.

Helsingin KO katsoi tuomiossaan 21.9.2012 nro 8442, että pahoinpitelyllä oli JR-liitântä, koska teko oli omiaan kasvattamaan ryhmän mainetta vaarallisena ryhmänä ja siten parantamaan sen toimintaedellytyksiä. Helsingin HO ei tuomiossaan 15.7.2013 2097 muuttanut KO:n ratkaisua.

Rikosten hyödyttäessä yhteisöä tai erityisesti järjestäytyneiden rikollisryhmien tapauksessa, jossa yhteisö velvoittaa yksilön tekemään rikoksia, joista myös yhteisö hyötyy, on kysyttävä, tulisiko oikeushenkilöä kohdata rangaistusvastuu. Mielenkiintoisen kysymyksen asettaa vahvasti hierarkkisen ryhmän johtajan asema ja vastuu. Rikollisryhmän yksittäisillä jäsenillä ei välttämättä ole mahdollisuutta kieltäytyä ryhmän ja sen johtajan antamista käskyistä. Palo katsoo, että rikosvastuun tulisi enemmän kohdistua niihin, jotka käyttävät määräysvaltaa tai saavat hyötyä ryhmän rikollisesta toiminnasta osallistumatta itse rikosten tekemiseen.²⁹⁹

6.3 Valmisteluoppi, salahankeoppi

JR-ryhmien tapauksessa mielenkiintoa herättää myös rikoksen valmisteluoppi. Suomen oikeusjärjestyksessä vastuu lähtee siitä, että rangaistusvastuu voi seurata, eräiden rikosten valmistelua lukuun ottamatta, vain teosta, joka on edennyt rangaistavan yrityksen asteelle.

Eräs valmistelun muoto on salahanke. Salahankkeella tarkoitetaan rikoksen teosta sopimista, salahankeopin mukaan rikoksen tekemisestä sopiminen eli rikollisen salaliiton tekeminen on kriminalisoitu. Salahanke on huomioitu esimerkiksi Palermon sopimuksen 5 artiklassa ja Euroopan unionin neuvoston puitepäättöksen (2008/788/YOS) järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta 2 artiklassa. Salahanke on common law -maissa sovellettu oppi, esimerkkinä salahankeopin mukaisesta kriminalisoinnista voidaan mainita Yhdysvaltain RICO-laki.³⁰⁰

Salahanketta koskevia kriminalisointeja on Suomessa muutamia. Näitä ovat joukkotuhonnan valmistelu (RL 11:2), törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu (RL 21:6a), panttivangin ottamisen valmistelu (RL 25:4a), törkeän ryöstön valmistelu (RL 31:2a), salahanke törkeän rahanpesun tekemiseksi (RL 32:8) ja terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu (RL 34a:2). Jokainen mainituista rikoksista voidaan täyttää kunkin rikoksen tunnusmerkistön mukaisilla valmistelutoimilla. Mainituista kriminalisoinneista neljä ovat vuodelta 2013. Salahankeoppi näyttäisi täten olevan Suomen lainsäädännössä yleistynyt oppi.

Järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan osallistumisen kriminalisointi ei lähde salahankeopista. Rikoslain 17 luvun 1a pykälän mukaista järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta voidaan pitää eräänlaisena valmistelukriminalisointina. Kyseisessä kriminalisoinnissa tarkoitetaan avunantoa aikaisempaa ja lievempää rikoksen edistämistä. Toisin kuin salahankeopissa, jossa teko täyttyy rikoksen tekemisestä sopimalla, rikoslain 17 luvun 1a pykälän mukaisen osallisuusrikoksen täytyminen edellyttää myös, että ryhmän toiminnassa tehdään rikos tai sen rangaistava yritys.

²⁹⁹ Palo 2010 s. 377.

³⁰⁰ Racketeer Influenced and Corrupt Organizations Act on tyyppiesimerkki salahankekriminalisoinnista.

Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen edellyttää, että toiminnassa on tavoitteena tehdä ainakin yksi vakava rikos. Myös koventamisperusteen soveltamisessa on lähdetty siitä, että ryhmän tavoitteena tulee olla rikosten tekeminen. Tämä nostaa kysymyksen siitä, miten rikoksentehtäviin näytetään toteutua? Rikoksen valmistelun tai rikoksesta sopimisen ainakin on katsottava täyttävän rikoksentehtävien vaatimuksen. Itse katson, että useiden ja toistuvien rikosten tekeminen on vahva indikaatio siitä, että tarkoituksena on tehdä rikoksia.

6.4 Oikeusvoimavaikutus

Eri oikeusasteet ovat ratkaisseet ja ratkaisevat useita rikosasioita, joissa syytettyinä on poliisin järjestäytyneiksi rikollisryhmiksi katsomiin ryhmittymiin kuuluvia henkilöitä. Tyypillisesti syyttäjä vaatii rangaistuksen koventamista liigoittumisperusteella (RL 6:5 2k).

Korkeimman oikeuden ennakkopäätöskäytännön perusteella koventamisperusteen soveltamisen kannalta olennaista on, onko kyseessä järjestäytynyt rikollisryhmittymä ja onko rikos, jonka johdosta rangaistusta vaaditaan, tehty osana ryhmän toimintakokonaisuutta.

Käytännössä koventamisperuste jää soveltamatta kun katsotaan, että yhteenliittymä, jonka jäsenyyden ja toimintaan liittymisen perusteella syyttäjä rangaistuksen koventamista vaatii, ei ole järjestäytynyt rikollisryhmittymä tai että ei ole esitetty näyttöä tehdyn rikoksen liittymisestä ryhmän toimintakokonaisuuteen. Tapauksissa, joissa ei katsota näytetyn rikoksella olleen liitännäistä ryhmän toimintakokonaisuuteen on voitu todeta, että yhteenliittymä on JR-ryhmä tai kysymykseen ryhmän luonteesta ei ole lausuttu mitään ja asia on jätetty avoimeksi.

Oikeusvoimavaikutuksen kannalta kysymykseksi nouseekin, millainen oikeusvoimavaikutus tulee antaa tuomioistuimen ratkaisulle, joissa kysymys tietyn ryhmän luonteesta ja yhteenliittymisen tarkoituksesta on ratkaistu. Tuleeko kysymys siitä, onko yhteenliittymä JR-ryhmä käsitellä aina uudelleen kun siihen kuuluvat henkilöt ovat syytettyinä tuomioistuimessa? Voidaanko tuomioille, joissa ryhmittymän ei katsota olevan JR-ryhmittymä, antaa sama arvo, kuin niille, joissa katsotaan, että ei ole näytetty sen olevan järjestäytynyt rikollisryhmittymä?

Koventamisperuste ei ole oma asiansa, vaan rangaistuksen mittaamiseen liittyvä olosuhde. Ryhmän luonne ja yhteenliittymisen tarkoitus tyypillisesti pysyvät samana, mutta tietysti myös ne voivat muuttua. Kysymys siitä, onko prosessissa oleva rikos tehty osana ryhmän toimintakokonaisuutta, tulee arvioida jokaisen rikoksen kohdalla erikseen.

Kysymykseen yhteenliittymien luonnetta ja tarkoitusta koskevien ratkaisujen oikeusvoimasta ottaa kantaa korkein oikeus ennakkopäätöksessään KKO 2013:90. Perusteluiden kohdan 21 mukaan aikaisempaan rikostuomioon liittyvällä johtopäätöksellä yhteenliittymisen tarkoituksesta ei ole sellaista positiivista oikeusvoimavaikutusta, että tuomioon sisältyvä järjestäytymisen arviointi voitaisiin ottaa järjestäytymiskysymyksen pohjaksi samaa ryhmittymää koskevassa toisessa rikosasiassa. Korkeimman oikeuden mukaan aikaisemmalla

tuomiolla on kuitenkin todistusvaikutus arvioitaessa koventamisperusteen soveltuvuutta.³⁰¹ Toisin sanoen päätös, jossa on arvioitu koventamisperusteen soveltuvuus tietyn ryhmittymän kohdalla, voi omata todistusarvoa toisessa saman ryhmittymän jäseniä koskevassa oikeudenkäynnissä arvioitaessa kysymystä yhteenliittymisen tarkoituksesta.

Tuomioistuimen ratkaistessa kysymystä yhteenliittymisen rikollisesta tarkoituksesta eli siitä, onko kyseessä JR-ryhmä, lähtökohdaksi tulee ottaa syyttömyysolettama ja in dubio pro reo -periaate. Oikeudenkäynnissä, jossa annettussa tuomioissa tuomioistuin toteaa, että asiassa ei ole näytetty tietyn ryhmittymän olevan JR-ryhmittymä, ei ole esitetty tarpeeksi todisteita kumoamaan syyttömyysolettamaa. Siitä, että syyttömyysolettama ei ole kumoutunut, ei voida päätellä asiassa esitetystä näytöstä juuri mitään. Syyttömyysolettama on oletuksena myös uudessa oikeudenkäynnissä arvioitaessa kysymystä järjestäytymisen tarkoituksessa. Näistä syistä katson, että ratkaisu, joka on saatu mainittujen oikeusperiaatteiden nojalla, ei voi omata samaa näyttöarvoa toisessa oikeudenkäynnissä, kuin ratkaisu, jossa on katsottu näytetyn toteen järjestäytymisen rikollinen tarkoitus. Jälkimmäisessä tapauksessa tuomioistuimelle on esitetty todisteet, joka riittää kumoamaan syyttömyysolettaman ja asia ei ole jäänyt epäselväksi.

Tietysti arvioitaessa aiemman tuomioistuinratkaisun todistusarvoa, tulee huomioon ottaa se, mitä näyttöä on esitetty. Arvoa tulee antaa myös sille, onko tuomioistuin katsonut, että väitettä yhteenliittymän rikollisesta tarkoituksesta ei ole näytetty vai katsonut tulleen näytetyksi, että ryhmän yhteenliittymisen tarkoitus ei ole rikollinen.

7. Järjestäytynyt rikollisuus Suomen lainsäädännössä

Järjestäytynyttä rikollisuutta koskevat Suomen lainsäädännön lainkohdat löytyvät rikoslaista. Ne ovat jakaantuneet sekä rikoslain yleiseen että erityiseen osaan. Yleisestä osasta löytyy rangaistuksen määräämiseen liittyvä koventamisperusteita koskeva pykälä, jonka mukaan eräs rangaistuksen koventamisperuste on teon tekeminen osana järjestäytynyttä rikollisryhmää. Erityisestä osasta löytyvät erityisesti järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskeva kriminalisointi. Näitä ovat järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen sekä eräät rikokset, joissa teon tekeminen osana järjestäytynyttä rikollisryhmää on säädetty teon kvalifiointiperusteeksi.

7.1 Koventamisperuste (RL 6:5)

Rikoslain 6 luvun 5 pykälässä luetellaan rangaistuksen koventamisperusteet. Tämän luettelon kohdan kaksi mukaan ”rikoksen tekeminen vakavien rikosten tekemistä varten järjestäytyneen ryhmän jäsenenä” on rangaistuksen koventamisperuste. Koventamisperuste rikoslaissa on nykyiselle paikalleen säädetty 1.1.2004 voimaan tulleella lailla rikoslain muuttamisesta

³⁰¹ Sanotusta huolimatta korkein oikeus ei katsonut, että sen harkittavana olevassa asiassa yksi lainvoimainen hovioikeuden antama tuomio olisi ollut riittävä osoittamaan yhteenliittymän olevan JR-ryhmä, vaikka tuomioissa syyksiluetut rikokset tukivat käsitystä ryhmän luonteesta järjestäytyneenä rikollisryhmänä. Syyttäjän tulee siis vedota kaikkiin niihin tuomioihin, joissa syyksiluetut rikokset ovat sellaisia, että ne tukevat käsitystä JR-ryhmästä ja koventamisperustetta on sovellettu.

(515/2003), joka sisältyi hallituksen esitykseen eduskunnalle rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi (HE 44/2002). Tämä ns. liigoittumisperuste³⁰² on alun perin otettu rikoslain rangaistuksen mittaamista koskevaan lainsäädäntöön lailla rikoslain muuttamisesta (466/1976), joka tuli voimaan 1.1.1977. Laki oli osa hallituksen esitystä eduskunnalle Rikoslain 6 luvun ja siihen liittyvien säännösten muuttamisesta (HE 125/1975II).

Koventamisperusteen soveltaminen vaatii, että teon on tehnyt järjestäytyneeseen rikollisryhmään kuuluva henkilö. Järjestäytyneen ryhmän määrittely on käsitelty edellä omassa kappaleessaan.³⁰³ Ryhmän jäsen on henkilö, joka on osa ryhmää. Palon mukaan henkilöä voidaan pitää koventamisperusteen näkökulmasta ryhmän jäsenenä, vaikka hän ei muodollisesti olisikaan ryhmän jäsen tai hänellä ei olisi tuon ryhmän ulkoisia tunnusmerkkejä. Hänen mukaansa tärkeintä ovat henkilön aktiivinen toiminta ja psyykkinen sitoutuminen ryhmään.³⁰⁴

Alkuperäisessä lainsäädäntöä koskeneessa hallituksen esityksessä Rikoslain 6 luvun ja siihen liittyvien säännösten muuttamisesta (HE 125/1975 II) edellytetään, että ryhmän tavoitteena olevat rikokset ovat laadultaan *suhteellisen* törkeitä³⁰⁵, uudempien lainvalmisteluasiakirjojen mukaan ryhmän on oltava järjestäytynyt vakavien rikosten tekemistä varten, joka on myös rikoslain 17 luvun 1a pykälän mukaisen järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisen soveltamisen edellytys. Esimerkkinä mainitaan huumausaineita salakuljettava tai myyvä ryhmittymä. Rikoksen, johon koventamisperustetta sovelletaan, ei tarvitse olla vakava, vaan se voi olla vähäinenkin, kunhan sillä on edistetty yhteistä toimintatavoitetta.³⁰⁶

Ennakkopäätöksensä KKO 2013:90 kohdassa 28 korkein oikeus totesi, että merkittävimpiä perusteita sen arvioimiseksi, onko yhteenliittymä järjestäytynyt vakavien rikosten tekemiseksi, ovat ryhmän toiminnassa tehdyt rikokset. Näitä rikoksia korkeimman oikeuden mukaan voivat olla ryhmän toiminnassa aiemmin tehdyt, tuomioistuimessa ratkaistavana olevassa asiassa syyksiluetut tai ryhmän toiminnassa suunnitellut rikokset.³⁰⁷ Syyttäjän ja poliisin näkökulmasta lainvoimaiset tuomiot ovat yksinkertaisin ja varmin tapa osoittaa, että ryhmä on järjestäytynyt vakavien rikosten tekemistä varten. Esitutinnan, syyteharkinnan ja syytteen ajamisen aikana on vaikea ennustaa, tuleeko tuomioistuin lukemaan teot vastaajille syyksi. Ryhmän mahdollisesti suunnittelemissa rikoksista taas voi olla vaikeata kerätä näyttöä.

³⁰² Liigoittumisperuste-ilmiasua käyttää esim. Palo (s. 175). Vuoden 1977 lakia koskevassa hallituksen esityksessä käytetään termiä liigarikollisuus, jolla sen mukaan tarkoitetaan rikollisuuden järjestäytyneitä muotoja (HE 125/1975 II vp s. 11).

³⁰³ Suomen lainsäädännön osalta ks. s. 49.

³⁰⁴ Palo 2010 s. 235. Tällaisesta sitoutumisesta oli kysymys esimerkiksi Oulun käräjäoikeuden tuomiossa 16.5.2014 nro 121324, jossa henkilö oli käyttänyt ryhmän kannatusvaatteita ja esittänyt ryhmän jäsenenä. Käräjäoikeus katsoi hänet ryhmän jäseneksi.

³⁰⁵ HE 125/1975 II vp s. 11.

³⁰⁶ HE 34/2002 vp s 191-192.

³⁰⁷ Tämän soveltaminen onkin aloitettu tuomioistuimissa: Etelä-Karjalan käräjäoikeus tuomiossaan 31.3.2014 nro 113804 antoi positiivisen oikeusvoimavaikutuksen Helsingin HO:n tuomioille 17.5.2013 nro 1405 ja 15.7.2013 nro 2097 sekä Turun hovioikeuden tuomiolle 30.9.2013 nro 1803.

Päijät-Hämeen KO totesi tuomiossaan 7.10.2013 nro 118283 KRP:n rikosylikonstaapeli Kimmo Kylmäkosken kertoneen, että järjestön, johon syytetty kuului ja jota poliisi pitää JR-ryhmänä, keskeisenä periaatteena on yksituumaisuuden ja yhteenkuuluvuuden korostaminen ja järjestön sääntöjen rikkomiseen suhtaudutaan ankarasti. Näiden seikkojen pohjalta arvioiden voidaan KO:n mukaan pitää, että ryhmän *jäsenten tekemät rikokset on tehty sen toiminnan puitteissa*. Itä-Suomen HO hyväksyi tuomiossaan 14.4.2014 nro 116159 käräjäoikeuden ratkaisun ja perustelut. Pidän kuvattua oletusta pitkälle menevänä. Mikäli rikos on sellainen, että se sopii järjestäytyneen rikollisuuden rikokseksi, on oletus helpommin hyväksyttävissä. Toisaalta ryhmien vahvat sisäiset säännöt ja yksituumaisuuden korostaminen ovat vahvoja argumentteja mainitun oletuksen hyväksymisen puolesta.³⁰⁸

Ennakkopäätöksen KKO 2011:41 perustelujen kohdan 10 mukaan koventamisperustetta sovellettaessa on arvioitava sitä, mikä on ryhmän yhteenliittymisen syy. Tätä ja sitä, onko rikos tehty osana ryhmän toimintakokonaisuutta, voidaan arvioida tarkastelemalla sitä, missä tarkoituksessa rikos on tehty. Tehtyjen rikosten on osoitettava yhteenliittymän, jonka osana toimimisen perusteella rangaistusta vaaditaan kovennettavaksi, olevan vakavien rikosten tekemistä varten järjestäytynyt. Palo katsoo, että ryhmän perustamisen tai järjestäytymisen alkuperäiselle syyille ei voi antaa arvoa, koska ryhmän tarkoitus voi muuttua tai sen virallinen tarkoitus voi erota todellisesta.³⁰⁹ Näkemys on perusteltu, päinvastainen tulkinta mahdollistaisi lain kiertämisen. Ratkaiseva on rikosten tekemisen hetkellä voimassa ollut koossaolon tosiasiallinen syy. Alkuperäisen yhteenliittymisen tosiasiallinen syy olisi myös vaikea näyttää.

Edelleen, jotta koventamisperuste voisi tulla sovelletuksi, täytyy syyksiluettun rikoksen liittyä ryhmän toimintakokonaisuuteen tai ainakin edistää sen päämääriä. Mikäli rikoksella ei ole mitään tekemistä ryhmän kanssa, ei koventamisperustetta voi soveltaa.³¹⁰ Korkein oikeus toteaa ennakkopäätöksensä 2011:41 kohdassa 15, että mikäli sen arviointi, onko ryhmä järjestäytynyt vakavien rikosten tekemistä varten, tapahtuu prosessissa olevien, syyksiluettavien rikosten perusteella, on keskeistä, ovatko *rikokset sellaisia, jotka tekotapansa ja vakavuutensa puolesta sopivat järjestäytyneen ryhmän rikollisuudeksi ja onko rikokset tehty osana kerhojen toimintaa*.

KKO 2011:41 perusteluiden kohdan 15 mukaan arvioitaessa sitä, onko teko tehty osana rikollisryhmän toimintakokonaisuutta, olennaista on, onko aloite rikokseen tullut ryhmältä tai onko se hyödyntänyt tai edistänyt ryhmän rikollista tarkoitusta. Rikoksen tekemistä ryhmän toiminnassa osoittaa teon tekeminen ryhmän nimissä, hyödyksi tai toimesta.

Mietittäessä vakavan rikoksen, jonka tekemiseksi ryhmä on järjestäytynyt, vakavuuden määrittelyä, hallituksen esitys vaikenee. Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan

³⁰⁸ Asiassa oli kyse mm. ampuma-aserikoksesta. Syytetyn hallusta oli takavarikoitu 47 asetta. Aseiden määrä huomioiden on ilmeistä, että niistä kaikki eivät olleet omaan tarkoitukseen. Syytetylle ampuma-aserikoksesta ja muista rikoksista tuomittua rangaistusta kovennettiin JR-perusteella.

³⁰⁹ Palo 2010 s. 179

³¹⁰ HE 34/2002 vp s. 191-192, HE 125/1975 II vp s. 12.

osallistumisen kriminalisoivan rikoslain 17 luvun 1a pykälän mukaan rangaistusvastuu rikollisryhmän toimintaan edellyttää, että toiminnan tavoitteena on tehdä yksi tai useampi rikos, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Palermon sopimuksen 2. artikkelissa käsite ”serious crime” on määritelty rikokseksi, josta voidaan määrätä neljä vuotta vankeutta. Samansuuntaisen lähtökohdan ottaa huumausaine- ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan tehostamista selvittänyt asiantuntijatyöryhmä, joka määrittää vakavalla rikoksella tarkoitettavan yksittäistä törkeää rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta. Tähän määritelmään viittaa myös Palo.³¹¹

Muita koventamisperusteita ovat *rikollisen toiminnan suunnitelmallisuus, rikosten tekeminen palkkiota vastaan, rikoksen tekeminen rotuun, ihonväriin, syntyperään, kansalliseen tai etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai vammaisuuteen perustuvasta vaikuttimesta taikka niihin rinnastettavasta muusta vaikuttimesta sekä tekijän aikaisempi rikollisuus, jos sen ja uuden rikoksen suhde rikosten samankaltaisuuden johdosta tai muuten osoittaa tekijässä ilmeistä piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä*. JR-ryhmien tyypilliset rikokset ovat yleensä suunnitelmallisia ja usein tekijät ovat rikoksen uusijoita, joten rangaistuksen koventaminen tulisi kyseeseen myös näillä perusteilla.

Tapani ja Tolvanen katsovat, että rangaistusta koventaessa on koventamisperustetta sovellettava oikeusturvaväyistä *varovasti*. Heidän mukaansa koventamisperusteen käyttöä ei estä se, että rikos on tehty muiden painostuksesta johtuen, mikä voi JR-ryhmien tapauksessa ollakin tilanne. Tällöin voisi tulla sovellettavaksi myös rikoslain 6 luvun 5 pykälän lieventämisperusteena rikoksen tekijään kohdistunut huomattava painostus, uhka tai muu vastaava seikka.³¹²

Optulan mukaan rangaistuksia on JR-perusteella kovennettu seuraavasti (lukumäärät):³¹³

2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
-	3	36	-	2	21	13	19	12	5	3

7.2 Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen (RL 17:1a)

Kuten todettu, katsotaan järjestäytyneen rikollisuuden olevan erityisen vaarallista oikeusjärjestyksen suojaamien hyvien kannalta. Tästä syystä on kansainvälisellä tasolla nähty tärkeäksi kriminalisoida myös järjestäytyneen rikollisryhmän rikoksentekoa muuten kuin antamalla apua varsinaisen teon täyttämiseen edistävät ja tukevat toimet.

Yhteisen toiminnan (98/733/YOS) asettama vaatimus rikollisjärjestöön osallistumisen kriminalisoinnista täytettiin Suomessa lailla rikoslain 17 luvun muuttamisesta (142/2003). Laki sisältyi hallituksen esitykseen (HE 183/1999) eduskunnalle rikollisjärjestön toimintaan

³¹¹ Poliisin ylijohto 2007 s. 10, Palo 2010 s. 63.

³¹² Tapani & Tolvanen 2011 s. 72, 76.

³¹³ Rikollisuustilanne 2005 s. 310, Rikollisuustilanne 2009 s. 347, Rikollisuustilanne 2012 s. 348.

osallistumisen säätämiseksi rangaistavaksi. Rikoslain 17 lukuun lisättiin uusi 1a pykälä, järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen.

Se, joka:

- 1) perustamalla tai organisoimalla järjestäytyneen rikollisryhmän taikka värväämällä tai yrittämällä värvätä väkeä sitä varten,
 - 2) varustamalla tai yrittämällä varustaa järjestäytyntä rikollisryhmää räjähteillä, aseilla, ampumatarvikkeilla tai niiden valmistamiseen tarkoitetuilla aineilla tai tarvikkeilla taikka muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla,
 - 3) toimeenpanemalla, yrittämällä toimeenpanna tai antamalla järjestäytyneelle rikollisryhmälle koulutusta rikollista toimintaa varten,
 - 4) hankkimalla, yrittämällä hankkia tai luovuttamalla järjestäytyneelle rikollisryhmälle toimitiloja tai muita sen tarvitsemia tiloja taikka kulkuvälineitä tai muita ryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeitä välineitä,
 - 5) suoraan tai välillisesti antamalla tai keräämällä varoja järjestäytyneen rikollisryhmän rikollisen toiminnan rahoittamiseksi,
 - 6) hoitamalla järjestäytyneen rikollisryhmän tärkeitä taloudellisia asioita tai antamalla ryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeitä taloudellisia tai oikeudellisia neuvoja tai
 - 7) järjestäytyneen rikollisryhmän rikollisten tavoitteiden saavuttamista muulla olennaisella tavalla aktiivisesti edistämällä
- osallistuu järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan, jossa tavoitteena on tehdä yksi tai useampi rikos, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka yksi tai useampi 11 luvun 10 §:ssä tai 15 luvun 9 §:ssä tarkoitettu rikos, ja jos tällainen rikos tai sen rangaistava yritys tehdään, on tuomittava järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.³¹⁴

Alkuperäinen hallituksen esitys sisälsi kriminalisoinnin, jonka mukaan osallistumismuotoja ei olisi tyhjentävästi luetteloitu. Lakivaliokunta kuitenkin ehdotti, että pykälään kirjattaisiin osallistumisen tekotavat.³¹⁵ Laki hyväksyttiin lakivaliokunnan ehdotuksen mukaisena.

Palermion sopimuksen 5 artiklan sisältämän järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisen kriminalisoinnin vaatimuksen vuoksi pykälän alkuperäistä soveltamisalaa jouduttiin laajentamaan. Tämä tehtiin lailla rikoslain 17 luvun 1 a §:n muuttamisesta (1372/2003), joka sisältyi hallituksen esitykseen (HE 32/2003) kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen YK:n yleissopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä laiksi rikoslain 17 luvun 1 a §:n muuttamisesta. Muutos tuli voimaan 1.2.2004, jolloin pykälä sai nykyisen muotonsa.

Laajentaminen tapahtui muuttamalla rikoslain 17 luvun 1a §:n 7 kohta. Alkuperäinen 1.3.2003 voimaantulleen lain 7 kohta sisälsi osallistumisrikoksen ” tekemällä 32 luvun 1 §:n 2 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitetun rikoksen”, mutta tämän katsottiin sisältyvän rahanpesurikoksiin, joista voitaisiin tuomita JR-ryhmän toimintaan osallistumista koskevan kriminalisoinnin jälkeen voimaan tulleen rahanpesua koskevan kriminalisoinnin mukaan ankarampi rangaistus. Näin ollen mainittu 7 kohta poistettiin laista ja sen tilalle uudeksi kriminalisoiduksi teoksi säädettiin *järjestäytyneen rikollisryhmän rikollisten tavoitteiden saavuttamista muulla olennaisella tavalla aktiivisesti edistämällä osallistuminen JR-ryhmän toimintaan.*

Lainkohdassa mainitut edistämistoimet ovat siis itsessään jo kriminalisoitu, osallistumista muun rikoksen tunnusmerkistön täyttämiseen ei tarvita. Rikollisryhmän toiminnan tavoitteena on kuitenkin oltava tehdä yksi tai useampia rikoksia. Tuon tekemistavoitteen on oltava realistinen ja uhan rikosten tekemisestä todellinen. Rikoksen tai rikosten tekemiseen on liityttävä

³¹⁴ Suomen lainsäädännön rangaistuksmaksimi on Euroopan alhaisin (Calderoni 2012 s. 1380).

³¹⁵ Lakivaliokunnan mietintö 26/2002.

”konkreettisia suunnitelmia rikosten kohteista, tekotavasta ja tekoajasta”. Mainitun toiminnan on palveltava näiden rikosten suunnittelu- tai valmistelutyötä.³¹⁶

Lainkohdan soveltaminen vaatii, että osallistuminen koskee nimenomaan sellaista toimintaa, jossa tavoitteena on rikosten tekeminen. Osallistumisella on siis oltava yhteys rikolliseen toimintaan. Lisäksi edellytetään, että pykälässä tarkoitettu rikos tai ainakin sen rangaistava yritys tulee tehdyksi, tästä käytetään nimitystä ”päärikos”.³¹⁷ Yhteinen toiminta velvoittaa kriminalisoimaan järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisen myös, kun päärikos jää täyttämättä, ellei tämä ole vastoin yhteistä toimintaa toteuttavan jäsenvaltion yleisiä oikeusperiaatteita. Suomen kohdalla lain esitöiden mukaan osallisuudesta rankaiseminen, kun pääteko tai sen rangaistava yritys ei tule tehdyksi, on Suomen rikosoikeuden yleisten periaatteiden vastainen. Eräitä rikoksen valmistelun kriminalisointeja lukuun ottamatta Suomen rikosoikeudessa edellytetään vähintään rangaistavan yrityksen täyttymistä. Kun huomioidaan, että lainkohdassa tarkoitetaan avunantoa vähäisempää rikosteen edistämistä, on päärikoksen vaatimus perusteltu, päinvastainen lainsäädäntö johtaisi lievemmästä osallisuuden asteesta rangaistusvastuuseen kevyemmin perustein, kuin tekoon varsinaisesti osallistumisesta.

Huomioitava on, että jos teko, joka täyttää ko. pykälän mukaisen osallistumisen järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan tunnusmerkistön, on muualla laissa säädetty rikokseksi, josta voidaan määrätä yhtä ankara tai ankarampi vankeusrangaistus, ei tuomita osallistumisesta järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan (RL 17:1a.4). Esimerkkinä voisi olla vaikka ns. suojelurahojen kiristys liikeyrityksiltä, josta saadulla rahalla olisi tarkoitus rahoittaa järjestäytyneen rikollisryhmän rikollista toimintaa. Mainitussa tapauksessa tulisi arvioitavaksi kiristyksen täytyminen, josta voidaan tuomita kaksi vuotta vankeutta, tai törkeän kiristyksen täytyminen, mikäli suojelurahoja on kerätty väkivallan uhalla, josta voidaan tuomita neljä vuotta vankeutta. Tekoa tässä tapauksessa siis arvioitaisiin kiristykseenä, kiristyksen ja osallistumisesta järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan sijaan. Esimerkissä rikoksen tekeminen osana järjestäytyntä rikollisryhmää tulisi huomioida rangaistuksen koventamisperusteena. Rangaistavaa on siis ryhmän toiminnan tukeminen teolla, joka on normaalisti laillista toimintaa, esimerkiksi varojen kerääminen tai toimitilojen vuokraaminen, mutta kun tuolla toiminnalla katsotaan edistettävän järjestäytyneen rikollisryhmän rikosten tekemistä, tulee soveltaa mainittua rangaistussäännöstä. Osallistuminen ryhmän toimintaan on avunantoa vielä lievempää osallistumista ryhmän rikolliseen toimintaan.

KRP:n Lohen mielestä kyseinen pykälä ei toimi. Hän katsoo, että tekoa koskevien rikosepäilyjen näyttäminen on osoittautunut ongelmalliseksi.³¹⁸ Havainnot oikeuskäytännöstä tukevat Lohen näkemystä. Pykälän soveltaminen on johtanut syytteen nostamiseen vain

³¹⁶ HE 183/1999 vp s. 9.

³¹⁷ HE 183/1999 vp s. 9. Calderonin mukaan päärikoksen vaatimus on ainoa laatuaan EU:ssa (Calderoni 2012 s. 1379).

³¹⁸ Lohi 27.11.2012.

muutamissa tapauksissa eikä yhteenkään tuomioon. Pykälä voi silti toimia poliisin työkaluna, epäily rikoksesta mahdollistaa esitutkinnan aloittamisen.

Huomionarvoista on myös, että järjestäytyneen rikollisryhmän johtaminen ei ole sellainen nyt po. pykälässä tarkoitettu osallistumistoimi. Johtamista tulee pitää organisaation ja sen toiminnan kannalta merkittävämpänä kuin esimerkiksi varustamista. Johtaminen voi kuitenkin olla pykälän 1. momentin 7 kohdassa tarkoitettua muulla olennaisella tavalla aktiivisesti edistämistä. Olennaisuuden ja aktiivisuuden näyttäminen tuomioistuimessa voi olla haastavaa, vaikkakin johtaminen on erittäin olennainen osa organisaation toimintaa. Pidän johtamisen puuttumista edistämistapojen listauksesta puutteena, esimerkiksi yritysmaailmassa lopullinen vastuu yrityksen toiminnasta kuuluu yrityksen toimivalla johdolle ja myös terrorististen rikosten tapauksessa terroristiryhmän johtaminen on kriminalisoitu.

7.3 Rikoksen tekeminen osana järjestäytynttä rikollisryhmää teon kvalifiointiperusteena

Teon tekeminen osana järjestäytynttä rikollisryhmää on rangaistuksen koventamisperuste. Lisäksi eräät rikokset ovat sellaisia, että niiden tekeminen järjestäytyneen rikollisryhmän osana on katsottu olevan syy arvioida teko törkeäksi tekemuodoksi.

Huumausainerikollisuus on Suomessa tyypillinen järjestäytyneen rikollisryhmän rikos. Tästä syystä törkeä huumausainerikos ja törkeä huumausainerikoksen edistäminen käsitellään ensimmäisenä. Muiden rikosten järjestys noudattaa niiden järjestystä rikoslaissa.

7.3.1 Törkeä huumausainerikos (RL 50:2)

Huumausainerikokset ovat rikoslain 50 luvussa, jonka 2 pykälä koskee huumausainerikoksen törkeää tekemuotoa. Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan huumausainerikos (RL 50:1), jossa *rikoksentekijä toimii sellaisen rikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen ryhmän jäsenenä ja teko on kokonaisuutena arvostellen törkeä*, tuomitaan törkeänä huumausainerikoksena. Huumausainerikos voidaan kvalifioida törkeäksi myös, kun kyseessä on suuri määrä tai erittäin vaarallista huumausainetta (1 kohta). Tällaisesta on tyypillisesti kysymys huumausainerikoksessa, joka vaatii erityisen ryhmän rikoksen tekemiseen. JR-ryhmän jäsenenä tehty huumausainerikos voi siis tulla arvioiduksi törkeäksi myös mainituilla perusteilla. Törkeästä huumausainerikoksesta tuomitaan vähintään yksi ja enintään kymmenen vuotta vankeutta, kun huumausainerikoksesta tuomitaan sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta.

Kyseinen lainkohta otettiin rikoslakiin lailla rikoslain muuttamisesta (1304/1993) ja se sisältyi hallituksen esitykseen rikoslain täydentämisestä huumausainerikoksia koskevilla säännöksillä (HE 180/1992). Hallituksen esityksessä todetaan järjestäytyneen rikollisuuden ja laittoman kansainvälisen huumausaineiden kaupan välinen yhteys. Lainsäädännön taustalla vaikutti Wienin yleissopimus, jonka 3 artiklan 5 kohta velvoittaa sopimusvaltioita huolehtimaan, että osana järjestäytynttä rikollisryhmää tehtyä, kyseisen 3 artiklan 1 kohdassa määriteltyä

huumausainerikosta pidetään sopimusvaltioiden lainkäytössä erityisen vakavana. Säädöksen tausta on siis kansainvälisessä velvoitteessa.

Kuten todettu edellä (ks. s. 26), huumausainerikokset ovat Suomen järjestäytyneiden rikollisryhmien tyypillisiä rikoksia. Törkeää huumausainerikosta koskeva kriminalisointi ei kuitenkaan ole tullut sovelletuksi useasti JR-perusteella suomalaisten rikollisryhmien tapauksessa. Tämä johtuu siitä, että noissa tapauksissa törkeä huumausainerikos täyttyy törkeää huumausainerikosta koskevan RL 50:2 1 kohdan perusteella: *rikoksen kohteena on erittäin vaarallinen huumausaine tai suuri määrä huumausainetta*” Tällaisessa tapauksessa onkin perusteltua vedota teon tekemiseen osana JR-ryhmää rangaistuksen koventamisperusteena. Tällöin vältetään mahdollisesti nouseva ongelma ”kakoiskvalifikaatiosta” (ks. s. 75), samoin ongelmat rikoksen JR-luonteen näyttämässä.

Erityisesti laajamittaiset huumausainerikokset usein toteutetaan useamman henkilön yhteistyöllä ja vieläpä siten, että näiden henkilöiden välillä tosiasiallisesti ollut olemassa työnjakoa eri henkilöiden toimiessa eri kohdassa jakeluketjua. Tämä ei lain esitöiden mukaan kuitenkaan riitä siihen, että teko voitaisiin katsoa tehdyksi osana huumausainerikoksen tekemiseksi erityisesti järjestäytyntä ryhmää. Ryhmäksi organisoituminen ja työnjaon eriytymisen on täytynyt tapahtua ennen rikoksen tekemistä. Ryhmällä on oltava suunnitelma laajamittaisesta rikoksen tekemisestä. Pelkkä yhteistoiminta huumausainerikoksen tekemiseksi ei riitä siihen, että toimintaa voisi pitää organisoituneena lainkohdan tarkoittamalla tavalla.³¹⁹

7.3.2 Törkeä huumausainerikoksen edistäminen (RL 50:4a)

Rikoslain 50 luvun 4a pykälän mukaan huumausainerikoksen edistäminen (RL 50:4), joka tehdään osana *huumausainerikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmää*, arvioidaan törkeäksi huumausainerikoksen edistämiseksi, kun:

- 1) rikoksen kohteena oleva väline, tarvike tai aine on tarkoitettu erittäin vaarallisen huumausaineen tai suuren huumausainemäärän valmistukseen, viljelyyn, maahantuontiin tai maastavientiin taikka
- 2) huumausainerikoksen edistämällä tai edistettävällä rikoksella tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä

Törkeä huumausainerikoksen edistäminen on siis lainkohta, jota voidaan soveltaa vain, kun huumausainerikos tehdään sen tekemiseksi erityisesti järjestäytyneen ryhmän jäsenenä. Kyse on siis teon yhdestä tunnusmerkistökiteijästä. Soveltaminen edellyttää, että teko ei ole rangaistava osallisuutena huumausainerikokseen tai törkeään huumausainerikokseen.

Kriminalisointi otettiin lakiin lailla rikoslain 50 luvun muuttamisesta (928/2006). Hallituksen esityksen (HE 53/2006) taustalla vaikutti Euroopan unionin neuvoston puitepäätös 2004/757/YOS laittoman huumausainekaupan rikostunnusmerkistöjä ja seuraamuksia koskevien vähimmäissääntöjen vahvistamisesta. Puitepäätöksen 4 artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on kriminalisoitava 2 artiklan 1 kohdan d-alakohdan mukainen huumausaineiden lähtöaineiden valmistus, kuljetus ja jakelu kun se tehdään yhteisessä

³¹⁹ HE 180/1992 vp. s. 22-23.

toiminnassa 98/733/YOS annetun määritelmän mukaisen rikollisjärjestön puitteissa ja kun lähtöaineet ovat tarkoitettu käytettäväksi 4 artiklan 2 kohdan a-alakohdan rikoksessa, joka koskee suuria huumausainemääriä tai b-alakohdan rikoksessa, joka koskee terveydelle kaikkein haitallisimpia huumausaineita tai on vahingoittanut vakavasti useiden henkilöiden terveyttä.³²⁰

Lainkohdan 2 kohdan todetaan lain esitöissä olevan osittain päällekkäinen 1 kohdan kanssa. Esitöissä todetaan 2 kohdan perusteen taloudellisen edun huomattavuudesta soveltuvan erityisesti toiminnan rahoittamisella tapahtuvaan edistämisrikokseen. Toisena esimerkkinä huomattavan edun tavoittelusta mainitaan tapaus, jossa kysymys olisi harvinaisesta huumausaineesta, jonka markkinahinta sittemmin nousisi.³²¹

Rangaistukseksi törkeästä tekemuodosta tuomitaan vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään kuusi vuotta, kun huumausainerikoksen edistämisestä tuomitaan sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta. Puitepäätöksen 2004/757/YOS rangaistusasteikkoa koskevan 4 artiklan 4 kohdan mukaan maksimirangaistuksen tulee olla viidestä kymmeneen vuotta vankeutta.

7.3.3 Törkeä laittoman maahantulon järjestäminen (RL 17:8a)

Laiton maahantulo on rikos, jossa ulkomaalainen henkilö yrittää matkustaa kohdemaahan tai sen kautta ilman maahantuloon vaadittavia matkustusasiakirjoja tai nuo matkustusasiakirjat ovat väärennetyjä.³²² Jos laittoman maahantulon järjestäminen (RL 17:8) tehdään osana rikoslain 17 luvun 1a §:n 4 momentissa tarkoitettua järjestäytyntä rikollisryhmää, on teko rikoslain 17 luvun 8a pykälän mukainen törkeä laittoman maahantulon järjestäminen. Rangaistukseksi törkeästä tekemuodosta tuomitaan vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään kuusi vuotta, kun laittoman maahantulon järjestämisestä tuomitaan sakko tai enintään kaksi vuotta vankeutta.

Kriminalisointi säädettiin lailla rikoslain muuttamisesta (650/2004), joka kuului hallituksen esitykseen (HE 34/2004) rikoslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Laki tuli voimaan 1.8.2004. Kriminalisoinnin taustalla vaikutti mm. Palermon sopimuksen ihmiskauppaa koskeva lisäpöytäkirja, Euroopan Neuvoston puitepäätös 2002/946/YOS rikosoikeudellisten puitteiden vahvistamisesta laittomassa maahantulossa, kauttakulussa ja maassa oleskelussa

³²⁰ Lainvalmisteluasiakirjoissa suomenkielisen puitepäätöksen 2004/757/YOS 4 artiklan 2 kohdan b-alakohdan lause ”rikos koskee joko terveydelle kaikkein haitallisimpia huumausaineita tai on vahingoittanut vakavasti useiden henkilöiden terveyttä” on tulkittu siten, että rikoksessa on kysymys huumausaineesta, joka on ”vahingoittanut vakavasti usean henkilön terveyttä” (HE 53/2006 vp. s. 13). Englanninkielisen puitepäätöksen 2004/757/JHA vastaava kohta on kirjoitettu ”the offence either involves those drugs which cause the most harm to health, or has resulted in significant damage to the health of a number of persons”, jolloin taas rikoksen, ei siinä kyseessä olevan huumausaineen tulisi olla vahingoittanut vakavasti useiden henkilöiden terveyttä. Suomen lainsäädäntöön uutena pykälänä tullut RL 48 4a § ei siis täytä sanataarkasti puitepäätöksen vaatimusta, mutta huumausainerikoksessa, joka vakavasti vaarantaa usean henkilön terveyden, lienee kyse joko vaarallisesta huumausaineesta tai suuresta erästä huumausainetta, jolloin puitepäätöksen vaatimus teon seurauksesta tulee täytetyksi.

³²¹ HE 53/2006 vp s. 18.

³²² Juridisesti ongelmallinen on tapaus, jossa henkilö saapuu valtion alueelle käyttäen toisen henkilön matkustusasiakirjoja.

avustamisen ehkäisemistä varten ja direktiivi 2002/90/EC laittomassa maahantulossa, kauttakulussa ja maassa oleskelussa avustamisen määrittelystä.

Mainitun puitepäätöksen 2002/946/YOS 1 artikla 3 kohdan mukaan kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että laittomassa maahantulossa tai kauttakulussa avustamisesta³²³, avustamiseen yllyttämisestä tai laittoman maassa oleskelun avustamiseen yllyttämisestä, kun rikokseen liittyy taloudellisen hyödyn tavoittelu ja rikos on joko tehty osana 98/733/YOS määritellyn rikollisryhmän toimintaa tai rikoksen kohteina olleiden henkilöiden henki on vaarantunut, voidaan tuomita enimmillään vähintään kahdeksan vuotta vankeutta. Enimmäisrangaistus edellä mainitusta teosta voidaan kuitenkin säätää vähintään kuuteen vuoteen, mikäli tämä kansallisen rangaistusjärjestelmän johdonmukaisuuden säilyttämiseksi on välttämätöntä. Lakimuutosta koskevan hallituksen esityksen mukaan kahdeksan vuoden rangaistusmaksimia on käytetty Suomessa terrorismia koskevan EU:n puitepäätöksen vuoksi ja kuuden vuoden todetaan olevan ”tyypillinen törkeän rikoksen enimmäisrangaistus”.³²⁴ Tästä syystä maksimirangaistus on jätetty kuuteen vuoteen vankeutta.

Laiton maahantulo ei ole suomalaisten JR-ryhmittymien tyypillisiä rikoksia. Oikeuskäytännössä esiintyy törkeää laittoman maahantulon järjestämistä koskevia ratkaisuja, joissa tekijöinä ovat muita kuin suomalaisten JR-ryhmien jäseniä. Laittomaan maahantuloon liittyvät JR-yhteydet liittyvät ulkomaisiin rikollisryhmiin.³²⁵

7.3.4 Törkeä sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittäminen (RL 17:18a)

Rikoslain 17 luvun 18a pykälän 4 kohdan mukaan sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittäminen (RL 17:18.1 1 kohta), joka tehdään osana rikoslain 17 luvun 1a pykälässä tarkoitettua järjestäytyneitä rikollisryhmiä ja teko on kokonaisuutena arvostellen törkeä, tuomitaan törkeänä sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittämisenä. Teosta tuomitaan vähintään neljä kuukautta ja enintään kuusi vuotta vankeutta.

Kriminalisointi säädettiin lailla rikoslain muuttamisesta (650/2004), jota koski hallituksen esitys (HE 34/2004) rikoslain muuttamiseksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Uudet lainkohdat tulivat voimaan 1.8.2004. Euroopan Neuvoston puitepäätöksen 2004/68/YOS lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja lapsipornografian torjumisesta 5 artiklan 2 kohdan c-alakohdan mukaan jäsenvaltioissa käytävissä oikeudenkäynneissä lapsipornografian tuottamisesta, levittämisestä, tarjoamisesta sekä saatavilla pitämisestä on voitava tuomita 5-10 vuoden

³²³ Laittomassa maahantulossa avustamisella tarkoitetaan direktiivin 2002/90/EY 1 artiklan 1 kohdan a-alakohdan mukaista muun kuin EU-maan kansalaisen avustamisesta saapumaan jäsenvaltion alueelle tai kulkemaan sellaisen kautta jäsenvaltion lainsäädännön vastaisesti.

³²⁴ HE 34/2002 vp. s 76.

³²⁵ Härmä 12.3.2013.

rangaistuksia, kun lapsi on alle kansallisen seksuaalisen itsemääräämisoikeuden ja teko on tehty osana yhteisessä toiminnassa 98/733/YOS tarkoitettua rikollisjärjestön toimintaa.³²⁶

Tämä ei ole suomalaisten JR-ryhmien rikostyyppi. Oikeuskäytännössä teon törkeä tekemuoto on täytynyt muilla kvalifikaatioperusteilla.

7.3.5 Törkeä ihmiskauppa (RL 25:3a)

Rikoslain 25 luvun 3a pykälän 4 kohdan mukaan ihmiskauppa (RL 25:3), joka tehdään osana rikoslain 17 luvun 1a pykälässä tarkoitettua järjestäytynyttä rikollisryhmää ja on kokonaisuutena arvostellen törkeä, tuomitaan törkeänä ihmiskauppana. Törkeästä ihmiskaupasta tuomitaan rangaistusta vankeutta vähintään kaksi ja enintään kymmenen vuotta, kun ihmiskaupasta tuomitaan vähintään neljä kuukautta ja enintään kuusi vuotta vankeutta.

Laki annettiin lailla rikoslain muuttamisesta (650/2004), jota koskevan esityksen (HE 34/2004) hallitus antoi eduskunnalle keväällä 2004. Uudet lainkohdat tulivat voimaan 1.8.2004. Kriminalisoinnin taustalla vaikutti Palermon sopimuksen ihmiskauppaa koskeva lisäpöytäkirja sekä Euroopan neuvoston puitepäättös 2002/629/YOS ihmiskaupan torjunnasta. Puitepäättös 2002/629/YOS on kumottu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2011/36/EU ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta ja neuvoston puitepäättöksen 2002/629/YOS korvaamisesta.

Puitepäättöksen 2002/629/JHA 3 artiklan 2 kohdan d-alakohdan mukaan ihmiskaupparikos³²⁷, joka tehdään osana yhteisen toiminnan 98/733/YOS tarkoittaman järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa, on arvioitava erityisen törkeäksi. Kyseisen artiklan mukaan teosta tulisi voida tuomita vankeusrangaistus, jonka enimmäiskesto on vähintään kahdeksan vuotta. Ihmiskauppa nähtiin sikäli törkeänä, että 10 vuoden rangaistusmaksimia pidettiin perusteltuna. Lisäksi nähtiin 10 vuoden maksimirangaistuksen olevan linjassa muiden törkeiden rikosten maksimirangaistusten kanssa.³²⁸

³²⁶ Puitepäättöksen 5 artiklan 2 kohdan c-alakohdan mukaan raskauttavana asianhaarana teon tekemisen osana rikollisjärjestön toimintaa on myös, mikäli teolla vaarannetaan lapsen henki tai teon tekemisen yhteydessä käytetään törkeätä väkivaltaa tai lapselle on aiheutunut vakavaa vahinkoa. Puitepäättös 2004/68/YOS on korvattu Euroopan Unionin direktiivillä (2011/93/YOS) lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja seksuaalisen riiston sekä lapsipornografian torjumisesta. Direktiivi on annettu 13.12.20011, tullut voimaan 17.12.2011 ja se tuli saattaa voimaan jäsenvaltioissa 18.12.2013 mennessä. Direktiivin voimaansaattaminen vielä 25.2.2014 on kesken.

³²⁷ Ihmiskaupparikos on määritelty mainitun puitepäättöksen 2 artiklassa. Ihmiskauppa rikos on henkilön värväys, kuljettaminen, siirtäminen ja kätkeminen sekä tämän jälkeen tapahtuva vastaanottaminen, henkilön hallinnan vaihto tai siirto henkilön tarjoaman työn tai palveluiden hyväksikäyttämiseksi tai henkilön hyväksikäyttämiseksi prostituutiossa tai muussa seksuaalisessa tarkoituksessa. Tekoon tulee lisäksi liittyä pakottaminen, harhaanjohtaminen, määräys- tai vaikutusvallan väärinkäyttö tai etuisuuksien saaminen tai antaminen suostumuksen saamiseksi henkilöltä, jonka hallinnassa toinen henkilö on.

³²⁸ HE 34/2004 s. 101.

Direktiivin 2011/36/EU 4 artiklan mukaan direktiivin 2 artiklassa tarkoitetusta rikoksesta³²⁹, joka on tehty osana puitepäätöksessä 2008/841/YOS tarkoitettua järjestäytynyttä rikollisryhmää, tulee voida määrätä enimmäiskestoltaan vähintään 10 vuoden vankeusrangaistus. Suomen lainsäädäntö täytti tämän velvoitteen, joten lakimuutoksia direktiivin johdosta ei tarvittu.

Ihmiskauppa ei ole suomalaisten järjestäytyneiden rikollisryhmien tyypillinen rikollisuudenala ja törkeä ihmiskauppa JR-perusteella onkin jäänyt melko käyttämättömäksi pykäläksi.

7.3.6 Törkeä vahingonteko (RL 35:2)

Rikoslain 35 luvun 2 pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan vahingonteko, jossa toista vahingoittaakseen oikeudettomasti hävitetään, turmellaan, kätketään tai salataan tietovälineelle tallennettu tieto tai muu tallennus, tehdään osana rikoslain 17 luvun 1a §:n 4 momentissa tarkoitettua järjestäytynyttä rikollisryhmää ja on kokonaisuutena arvostellen törkeä, tuomitaan törkeänä vahingontekona. Teon tekeminen osana JR-ryhmää kvalifikaatioperusteena koskee siis vain tietovälineelle tallennettuun tietoon tai muuhun tallenteeseen kohdistunutta vahingontekoa. Rangaistukseksi teosta tuomitaan vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta.

Kyseinen lainkohta tuli voimaan lailla rikoslain muuttamisesta (2007/540). Velvoitteen kriminalisoinnille asetti Euroopan unionin neuvoston puitepäätös 2005/222/YOS tietojärjestelmiin kohdistuvista hyökkäyksistä, jonka 7 artiklan mukaan jäsenvaltioiden tuomioistuinten on voitava tuomita datan vahingoittamisesta, kun teko tehdään osana JR-ryhmää, enimmillään vähintään kahdesta viiteen vuotta vankeutta.³³⁰ Hallitus ei kyseistä lakiehdotusta koskevassa esityksessään huomionnut sopimuksen velvoitetta ja se ei sisällynyt esitykseen. Asiaan kiinnitti huomiota lakivaliokunta³³¹ ja ehdotti törkeään vahingontekoon lisättäväksi datavälineeseen kohdistuneen teon osalta JR-kvalifikaatioperuste.

Puitepäätöksen korvaavan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2013/40/EU tietojärjestelmiin kohdistuvista hyökkäyksistä ja neuvoston puitepäätöksen 2005/222/YOS

³²⁹ 2 artiklassa tarkoitettuja rikoksia ovat: Hyväksikäyttötarkoituksessa tapahtuva henkilöiden värväminen, kuljettaminen, siirtäminen, kätkeminen tai vastaanottaminen, mukaan lukien näihin henkilöihin kohdistuvan määräysvallan vaihtaminen tai siirtäminen, voimankäytöllä uhkaamisen tai voimankäytön tai muun pakottamisen, sieppauksen, petoksen, harhaanjohtamisen, vallan väärinkäytön tai haavoittuvan aseman hyödyntämisen avulla taikka toista henkilöä määräysvallassaan pitävän henkilön suostumuksen saamiseksi annetun tai vastaanotetun maksun tai edun avulla.

³³⁰ Muita puitepäätöksen kyseissä artiklassa mainittuja tekoja, joiden tekemisestä osana järjestäytynyttä rikollisryhmää, on voitava tuomita enimmillään vähintään kahdesta viiteen vuoteen vankeutta, ovat turvajärjestely murtamalla tapahtuva tunkeutuminen tietojärjestelmään ja järjestelmän häirinnästä. Vaatimus rangaistusmaksimeiden minimeistä toteutettiin ensin mainitun, Suomen rikoslaisissa törkeän tietomurron osalta samalla lailla kuin dataan kohdistuvan törkeän vahingonteon osalta. Järjestelmän häirinnän tavallisesta muodosta on tuomittavissa kahden vuoden rangaistus, joten erillistä kriminalisointia mainitun teon osalta ei tarvittu.

Direktiivin 2013/40/EU tietojärjestelmiin kohdistuvista hyökkäyksistä ja neuvoston puitepäätöksen 2005/222/YOS korvaamisesta 9 artiklan 4 kohdan a-alakohdan mukaan laittomasta järjestelmän häirinnästä, kun se tehdään osana puitepäätöksessä 2008/841/YOS tarkoitettua rikollisjärjestön toimintaa, on voitava tuomita rangaistus, jonka enimmäiskesto on vähintään viisi vuotta. Direktiivi on saatettava voimaan 4.9.2015 mennessä. Ennustettavissa siis on, että törkeää järjestelmän häirintää koskeva tunnusmerkistö, sen rangaistusasteikko tai molemmat tulevat muuttumaan lähitulevaisuudessa.

³³¹ Lakivaliokunnan mietintö 23/2006.

korvaamisesta 9 artiklan 4 kohdan a-alakohdan mukaan datan vahingoittamisesta, kun rikos tehdään osana rikollisjärjestön toimintaa, on voitava tuomita vankeusrangaistus, jonka enimmäiskesto on vähintään viisi vuotta. Voimassa oleva enimmäisrangaistus huomioiden, on tallennettuun dataan kohdistuvan törkeän vahingonteon rangaistusasteikkoa muutettava. Direktiivi on implementoitava sen 16 artiklan mukaan 4.9.2015 mennessä.

7.3.7 Törkeä tietomurto (RL 38:8a)

Rikoslain 38 luvun 8a pykälän 1 kohdan mukaan tietomurto (RL 38:8), joka tehdään osana rikoslain 17 luvun 1a pykälässä tarkoitettua järjestäytynyttä rikollisryhmää ja on kokonaisuutena arvostellen törkeä, tuomitaan törkeänä tietomurtona. Törkeästä tietomurrosta tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Törkeää vahingontekoa koskevan kriminalisoinnin tavoin törkeää tietomurtoa koskeva lainkohta tuli voimaan lailla rikoslain muuttamisesta (2007/540) ja sitä koski hallituksen esitys 153/2006. Lainsäädännön taustalta löytyy jo edellisellä mainittu Euroopan unionin neuvoston puitepäättös 2005/222/YOS tietojärjestelmiin kohdistuvista hyökkäyksistä, jonka 7 artiklan mukaan jäsenvaltioiden tuomioistuinten on voitava tuomita turvajärjestely murtamalla tapahtuneesta tunkeutumisesta tietojärjestelmään, kun teko on tehty osana järjestäytynyttä rikollisryhmää, enimmillään vähintään kahdesta viiteen vuoteen vankeutta.³³²

Euroopan unionin direktiivin 2013/90/EU tietojärjestelmiin kohdistuvista hyökkäyksistä ja neuvoston puitepäättökseen 2005/222/YOS korvaamisesta 9 artiklan 1 kohta velvoittaa kriminalisoimaan tietojärjestelmään murtautumisen siten, että siitä voi seurata kahden vuoden vankeusrangaistus. Nykyisin tietomurrosta voidaan tuomita vuoden verran vankeutta. Mainitun direktiivin perusteella tietomurtoa ei tarvitse enää arvioida eri tavoin silloin, kun teko on tehty osana järjestäytynyttä rikollisryhmää. Sanottu huomioiden törkeää tietomurtoa koskeva lainkohta voidaan poistaa lainsäädännöstä, kun tietomurron tavallisesta muodosta seuraavaa maksimirangaistusta korotetaan kahteen vuoteen. Direktiivi tulee 16 artiklan mukaan saattaa voimaan 4.9.2015 mennessä.

7.3.8 Törkeä dopingrikos (RL 44:7)

Rikoslain 44 luvun 7 pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan dopingrikos (RL 44:6), joka tehdään erityisesti sellaisen rikoksen tekemiseksi järjestäytyneen rikollisryhmän jäsenenä ja on kokonaisuutena arvostellen törkeä, tuomitaan törkeänä dopingrikoksena. Törkeästä dopingrikoksesta tuomitaan vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta.

Lainkohta otettiin rikoslakiin lailla rikoslain muuttamisesta (400/2002), joka sisältyi hallituksen esitykseen (HE 17/2001) eduskunnalle terveyttä ja turvallisuutta vaarantavia rikoksia koskevien rikoslain säännösten uudistamiseksi ja eräiksi niihin liittyviksi laeiksi.

³³² Ks. alaviite 330 edellä.

Hallituksen esityksen mukaan tunnusmerkistön täytyminen edellyttää törkeän huumausainerikoksen tavoin, että työnjako on eriytynyttä ja *tekijä tietää oman osuutensa organisaatiossa*. Toiminnan on oltava suunnitelmallista, etukäteen järjestäytynyttä ja sen tavoitteena on oltava laajamittainen doping-rikos. Yksittäiseen tekijän osuuden ei tarvitse olla törkeä, jotta pykälää voisi soveltaa. Toiminnan ei myöskään tarvitse toteutua laajamittaisena.³³³

7.3.9 Törkeä tulliselvitysrikos (RL 46:8)

Rikoslain 46 luvun 8 pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan tulliselvitysrikos (RL 46:7), joka tehdään osana rikoslain 17 luvun 1a pykälässä tarkoitettua järjestäytynyttä rikollisryhmää ja on kokonaisuutena arvostellen törkeä, tuomitaan törkeänä tulliselvityksena. Törkeästä tulliselvityksistä tuomitaan vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään kolme vuotta.

Pykälä otettiin rikoslakiin lailla rikoslain 46 luvun muuttamisesta (425/2009), joka sisältyi hallituksen esitykseen (HE 197/2008) eduskunnalle tulliselvityksiksi koskeviksi lainsäädännöksi. Säännöksellä pyritään tehostamaan kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa. Veropetoksilla ja rahanpesulla katsotaan olevan tärkeä rooli JR-ryhmien toiminnassa. Tämän katsotaan edellyttävän puuttumista ”tullimenettelyjen väärinkäyttöön ja tavaroiden maahantuontiin virheellisillä asiakirjoilla”. Taustalla nähtiin myös terrorismin ja sen rahoituksen torjumisen edellyttämä tarve tehokkaammalle tavaraliikenteen valvonnalle.³³⁴

7.3.10 Törkeä alkoholirikos (RL 50a:2)

Rikoslain 50a luvun 2 pykälän mukaan alkoholirikos (RL 50a:1), jossa rikoksentekijä toimii sellaisen rikoksen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän jäsenenä ja joka on kokonaisuutena arvostellen törkeä, tuomitaan törkeänä alkoholirikoksena. Rangaistukseksi teosta tuomitaan vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

JR-ryhmiä koskeva alkoholirikoksen kvalifikaatioperuste otettiin rikoslakiin lailla rikoslain muuttamisesta (641/2009), jota koski hallituksen esitys (HE 84/2008) eduskunnalle alkoholirikoksia koskevien säännösten uudistamisesta. Esityksen mukaan JR-ryhmä tarkoittaa tämän kriminalisoinnin yhteydessä samaa, kuin törkeän huumausainerikoksen yhteydessä tarkoitettu järjestäytynyt rikollisryhmä. Myös alkoholirikoksen tekemiseksi JR-ryhmän on täytynyt etukäteen organisoitua ryhmäksi, jolla on jossain määrin eriytynyt työnjako ja suunnitelma laajamittaisen alkoholirikoksen tekemiseksi.³³⁵

³³³ HE 17/2001 vp s. 43.

³³⁴ HE 197/2008 vp s. 5.

³³⁵ HE 84/2008 vp sp. 39. Hallituksen esityksen rinnakkaistekstit (HE 84/2008 vp s. 65) kehottavat tutustumaan vuoden 1968 alkoholilain 87 (459/1968) pykälään, jonka mukaan ”joka ottaa 81-86 §:ssä tarkoitettua rikollisen toiminnan tai sen rahoittamisen ammatikseen tai tavakseen, tuomittakoon vankeuteen vähintään kuudeksi kuukaudeksi”. Pykälä sisältyi jo alkuperäiseen hallituksen esitykseen 82/1967, tosin silloin 90 pykälänä. Pykälää ei perusteltu esityksessä. Pykälien vertaamisesta on havaittavissa ajatus ammatti- ja taparikollisuudesta järjestäytyneen rikollisuuden esi-ilmiönä.

7.3.11 Yhteenveto

Useat rikoslain JR-perusteisista kvalifikaatioista liittyvät kansainvälisiin velvoitteisiin. Valtakunnansyyttäjä Matti Nissinen ongelmalliseksi rikoslakiin sisältyvät rikostunnusmerkistöt, joiden tunnusmerkistötekijöihin kuuluu teon tekeminen osana järjestäytyneitä rikollisryhmiä. Tällöin syyttäjä joutuu ajamaan syytettä sekä siitä näkökulmasta, että kyseessä on JR-ryhmä että siitä näkökulmasta, että kyseessä ei olisikaan JR-ryhmä. Näin syyttäjä joutuu Nissisen sanoin ”ajamaan kaksilla vankkureilla”.³³⁶ Sama koskee rikosta tutkivaa esitutkintaviranomaista.

Muut edellä luetellut rikokset, paitsi huumausaine- ja doping- sekä alkoholirikokset, voidaan kvalifioida rikoksen törkeäksi tekemuodoksi, mikäli rikos on tehty osana rikoslain 17 luvun 1a§:n 4 momentissa tarkoitettua JR-ryhmää. Törkeän huumausainerikoksen, törkeän dopingrikoksen ja törkeän alkoholirikoksen tapauksessa kvalifikaatioperusteet ja törkeän huumausainerikoksen edistämisessä tunnusmerkistötekijät edellyttävät rikoksen tekemistä kyseisenkaltaisen rikoksen laajamittaiseksi tekemiseksi erityisesti järjestäytyneen ryhmän jäsenenä. Ei silti voitane katsoa, että rikos ei olisi sen törkeä tekemuoto, jos JR-ryhmä olisi järjestäytynyt myös muunlaisten rikosten, ei erityisesti kyseessä olevan rikoksen kaltaisten rikosten laajamittaista tekemistä varten.

7.3.12 Eräitä, jotka puuttuvat joukosta

Eräät rikokset ovat sellaisia, että ne usein mainitaan järjestäytyneiden rikollisryhmien tyypillisiksi rikoksiksi. JR-ryhmät Suomessa harjoittavat kiristystä ja väkivaltaista velanperintää, joka rikosoikeudellisesti arvioidaan kiristysrikoksena. Eräänä järjestäytyneen rikollisuuden uhkakuvana voidaan pitää oikeudenkäyttöön vaikuttamista väkivallan käytöllä tai sen uhalla. Suomen ulkopuolella järjestäytyneeseen rikollisuuteen liitetään henkirikoksia.

Olisiko siis perusteltua, että eräät rikostyypit voitaisiin edellä sanotun johdosta arvioida törkeiksi tekemuodoiksi sillä perusteella, että teko tehdään osana järjestäytyneitä rikollisryhmiä? Tällaisia tekoja voisivat olla esimerkiksi tappo, pahoinpitely, kiristys ja rahanpesu, jotka siis voitaisiin kvalifioida törkeäksi tekemuodoksi, kun teko on tehty osana JR-ryhmää. Oikeudenkäytössä kuultavan uhkaaminen on teko, josta rikoslaissa ei ole törkeätä tekemuotoa, tältä osalta rikoslaki voisi sisältää oman rikosnimikkeensä.

Toisaalta Nissisen huomautusta ”kahdella vankkureilla ajosta” on pidettävä erittäin osuvana. Tältä kannalta perustellumpaa olisi, että teon tekemistä osana järjestäytyneitä rikollisryhmiä huomioitaisiin rangaistusta määrättäessä entistä selvemmin ja ankarammin sen sijaan, että sitä arvioitaisiin teon kvalifiointiperusteena tai tunnusmerkistötekijänä.

Eräs tietoliikenteeseen ja tietojärjestelmiin kohdistuvista rikoksista on tietojärjestelmän häirintä (RL 37:5). Euroopan Unionin neuvoston puitepäätös 2005/222/YOS tietojärjestelmiin kohdistuvista hyökkäyksistä 7 artikla velvoitti jäsenvaltiot huolehtimaan siitä, että

³³⁶ Nissinen 4.12.2013.

tietojärjestelmän häirinnästä, kun se tapahtuu osana järjestäytyneitä rikollisryhmiä, voidaan tuomita vankeutta vähintään kaksi vuotta. Rikoslain tietojärjestelmän häirintää, siis tavallinen tekemuoto jo täytti tämän edellytyksen. Uuden kriminalisoinnin tekemiselle ei siis ollut tarvetta. Euroopan unionin direktiivin 2013/40/EU 9 artiklan 4 kohta velvoittaa jäsenvaltiot huolehtimaan siitä, että järjestelmän häirinnästä, kun se tehdään osana JR-ryhmää, voidaan tuomita vähintään viiden vuoden vankeusrangaistus. Näin ollen rikoslakiin tulee direktiivin voimaansaattamiseksi säätää uusi peruste, jolla tietojärjestelmän häirintä voidaan kvalifioida törkeäksi tekemuodoksi (RL 38:7b). Törkeästä tietomurrosta voidaan tuomita vankeutta neljä vuotta. Törkeän tietojärjestelmän häirinnän rangaistusasteikkoa tulee muuttaa 4.9.2015 mennessä, johon mennessä direktiivi tulee sen 16 artiklan mukaan saattaa voimaan.

7.4 Oikeushenkilön rangaistusvastuu (RL 9 luku)

Oikeushenkilö, jonka toiminnassa on tehty rikos, voidaan rikoslain 9 luvun mukaan tuomita yhteisöosakkoon. Rangaistusvastuu edellyttää, että oikeushenkilön toimielimeen tai johtoon kuuluva tai päätösvaltaa käyttävä on ollut osallinen rikokseen tai sallinut sen tapahtua (RL 9:2). Rikos on tehty oikeushenkilön toiminnassa, kun tekijä on toiminut oikeushenkilön puolesta tai hyväksi ja kuuluu oikeushenkilön johtoon tai henkilöstöön tai on toiminut oikeushenkilöltä saamansa toimeksiannon perusteella (RL 9:3). Oikeushenkilön rangaistusvastuu voi seurata esimerkiksi järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta, törkeästä ihmiskaupasta ja törkeästä huumausainerikoksesta. Teot luetellaan tyhjentävästi rikoslainsäädännön kappalekohtaisesti.

Mielenkiintoa herättää kysymys siitä, voitaisiinko oikeushenkilölle, jonka toiminnassa on katsottu syyllistyneen rikoksen tekemiseen osana JR-ryhmää, määrätä yhteisösakko. Järjestäytyneen rikollisuuden käsitteistön yhtenäistämistä pohtinut työryhmä toteaa, että epämääräisten yhteenliittymien vastuusubjektiksi saattamiseen liittyy suuria ongelmia.³³⁷

7.5 Kaksoiskvalifikaation ongelma: törkeästä tekemuodosta määrättävän rangaistuksen koventaminen

Edellä kappaleissa 7.3.1-7.3.10 lueteltujen tekojen osalta rikoksen tekeminen vaikuttaa teon törkeysarviointiin siten, että teko, joka on tehty osana järjestäytyneitä rikollisryhmiä ja on kokonaisuutena arvostellen törkeä, arvioidaan teon törkeäksi tekemuodoksi. Voidaanko noissa tapauksissa lisäksi huomioda teon tekeminen osana JR-ryhmää koventamisperusteena? Voidaanko siis esimerkiksi törkeästä huumausainerikoksesta määrättävää rangaistusta koventaa, jos teko on katsottu törkeäksi liigoittumisperusteella? Entä siinä tapauksessa, jos törkeän tekemuodon jokin muu edellytys täyttyy, esimerkiksi kun huumausainerikoksessa on kysymys erittäin vaarallisesta huumausaineesta tai suuresta määrästä huumausainetta?

Hallituksen esityksen 125/1975 II mukaan tunnusmerkistötekijää ei tule ottaa rangaistuksen mittaamisperusteena huomioon. Toisaalta mikäli tunnusmerkistötekijä esiintyy poikkeuksellisen

³³⁷ OM 23/2004 s. 49.

voimakkaana, voidaan se huomioida myös rangaistuksen mittaamisessa.³³⁸ Palo katsoo, että ainakaan tapauksessa, jossa huumausainerikos voidaan kvalifioida törkeäksi huumausaineen määrään tai laatuun liittyvillä perusteilla, ei rangaistuksen koventamiseen JR-perusteella liity ongelmia. Tunnusmerkistöön sisältyvää seikkaa ei kuitenkaan tulisi ottaa huomioon uudelleen rangaistusta määrättäessä tai ainakaan soveltaa kohtuuttomuuteen johtavalla tavalla.³³⁹ Ari-Matti Nuutila ja Sakari Melander katsovat, että mainitunkaltainen JR-perusteen kaksinkertainen käyttö ei ole mahdollista. Myös Jussi Tapani ja Matti Tolvanen katsovat kaksoiskvalifikaation kielletyksi. Kiellon he katsovat koskevan myös rikollisen toiminnan suunnitelmallisuutta.³⁴⁰

Korkein oikeus toteaa ennakkopäätöksensä KKO 2011:41 kohdassa 8, että ”...*rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 kohdan koventamisperustetta koskeva säännös on rangaistuksen määrittämistä koskeva itsenäinen säännös, jota sovelletaan siitä riippumatta, koskeeko tiettyä rikosta myös jokin erityissäännös sen tilanteen varalle, että rikos olisi tehty rikollisryhmän toiminnassa*”. Kohdan 23 mukaan ”...*yksittäistapauksessa samaa tosiasiallista seikkaa [...] voidaankin joutua arvioimaan samanaikaisesti kummankin säännöksen (koventamisperusteen ja törkeän huumausainerikoksen) kannalta*.” Nämä kohdat ovat tulkittavissa siten, että teon tekeminen JR-ryhmän jäsenenä voidaan huomioida samanaikaisesti sekä teon kvalifikaatiossa että rangaistuksen mittaamisessa koventamisperusteena.

Valtionsyyttäjä Metsäpelto on huumerikosten erikois- ja avainsyyttäjäille lähettämällään sähköpostiviestillä tiedustellut, kuinka he tulkitsevat KKO 2011:41 perustelujen kohtaa kahdeksan. Vastausten mukaan syyttäjien tulkinnat vaihtelevat tasaisesti. Osa syyttäjistä katsoo, että JR-perustetta voidaan käyttää sekä teon kvalifioinnissa että rangaistuksen koventamisperusteena ja näin on tehtykin. Osa syyttäjistä katsoo lauseen liittyvän ainoastaan koventamisperusteen soveltamisen edellytysten ratkaisemisen ohjeistamiseen, eikä siitä voida vetää johtopäätöstä, että KKO olisi lausunut koventamisperusteen ja kvalifiointiperusteen yhtäaikaista soveltamisesta ja että teon tekeminen osana järjestäytynyttä rikollisryhmää tulisi esittää joko kvalifiointiperusteena tai koventamisperusteena. Tälle kannalle kallistuu myös valtionsyyttäjä Metsäpelto. Valtionsyyttäjä Jarmo Hirvonen katsoo, että kaksoiskvalifikaatio voi olla kiellettyä, mutta asia ei kuitenkaan ole niin yksiselitteinen, vaan asiaa on tarkasteltava kokonaisuutena kaikki asianhaarat huomioiden. Myös Hirvonen huomauttaa, että jos teko voidaan kvalifioida törkeäksi tekemuodoksi muilla perusteilla, ei ongelmaa nouse.³⁴¹

7.6 Tulevaisuus: Oikeusministeriön työryhmän mietintö 23/2014

Järjestäytyneen rikollisuuden käsitteistöjen yhtenäistämistä pohtinut oikeusministeriön asettama työryhmä ehdottaa JR-ryhmän määritelmän siirtämistä rikoslain 6 luvun 5 pykälän

³³⁸ HE 125/1975 II vp s. 10.

³³⁹ Palo 2010 s. 182, 358-359, 368-371.

³⁴⁰ Nuutila & Melander 2009 s. 1396, Tapani & Tolvanen 2011 s. 73, 76-77.

³⁴¹ Metsäpelto 12.6.2013, Hirvonen 26.6.2013.

koventamisperusteiden yhteyteen. Määritelmä olisi sama, mikä nykyään on rikoslain 17 luvun 1a pykälässä. Tämän lisäksi järjestäytyntä rikollisuutta koskevaksi koventamisperusteeksi ehdotetaan *rikoksen tekemistä osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa*, kun aiempi koventamisperuste on ollut rikoksen tekeminen järjestäytyneen ryhmän jäsenenä. Koventamisperusteen järjestäytyneen ryhmän määritelmänä käytettäisiin pykälän määritelmää.

Työryhmä ehdottaa myös, että kaikki ne rikoslain kohdat, jotka koskevat järjestäytyntä rikollisuutta, viittaisivat mainittuun määritelmään.³⁴² Teot, jotka kvalifioidaan teon törkeäksi tekemuodoksi, jos teko tehdään osana rikoslain 17 luvun 1a pykälässä tarkoitettua järjestäytyntä rikollisryhmää, viittaisivat jatkossa uuteen rikoslain 6 luvun 5 pykälän 2 momentin mukaiseen määritelmään. Huumausaine-, doping- ja alkoholirikos kvalifioitaisiin jatkossa törkeäksi ja törkeän huumausainerikoksen edistämisen tunnusmerkistö täyttyisi, kun teko tehtäisiin osana ehdotettua rikoslain 6 luvun 5 pykälässä tarkoitettua, kyseisen rikoksen (tai rikostyyppin)³⁴³ laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyntä ryhmää. Ryhmän tulisi siis täyttää järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmä sekä olla kyseisen rikoksen tekemiseksi erityisesti järjestäytyntä ryhmä. Nämä määritelmät ovat jossain määrin vastakkaisia. Toinen on JR-ryhmä, jonka tavoitteena on tehdä vakavia rikoksia. Ryhmää voidaan pitää opportunistisena. Toinen taas on järjestäytyntä nimenomaisesti juuri laajamittaisen tietyn rikoksen, esimerkiksi huumausaineiden maahantuonnin tekemiseksi. Pidän mainittua kvalifiointiperustetta ja tunnusmerkistötekijää epäonnistuneena. Rikos tulisi voida kvalifioida törkeäksi tekemuodoksi tai katsoa tunnusmerkistötekijöiden mukaiseksi rikokseksi, kun rikos on tehty osana RL 6:5 tarkoitettua JR-ryhmää tai rikoksen laajamittaiseksi tekemiseksi erityisesti järjestäytyntä ryhmää. Toisaalta ongelma on teoreettinen. Kvalifiointi törkeäksi tekemuodoksi täyttyy usein myös esimerkiksi huumausainerikoksen kohdalla sillä, että kyseessä on suuri määrä huumausainetta tai erittäin vaarallinen huumausaine.

Ne harvat rikoslain 17 luvun 1a pykälän mukaiset järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta syytteet, joita on nostettu sanotun pykälän voimassaoloaikana, eivät ole menestyneet tuomioistuimissa. Ongelmalliseksi on noussut myös järjestäytyneen rikollisryhmän tunnusmerkistön täytyminen. Tämä huomioiden määritelmän soveltaminen voisi johtaa ongelmiin rangaistuksen koventamisessa. Toisaalta nyt RL 17:1a pykälässä sijaitseva JR-määritelmä on pohjimmiltaan melko samanlainen koventamisperusteessa tarkoitettun ryhmän määritelmän kanssa. Muistettava on, että ongelmaksi RL 17:1a soveltamisessa on noussut myös henkilöiden teot, joiden ei ole katsottu täyttävän osallistumistoimen tunnusmerkistöä. Tältä kannalta ongelmat eivät välttämättä heijastuisi rangaistuksen mittaamiseen.

Katson, että lainsäädännön soveltamisen ongelmat eivät poistu sillä, että rikoslain 17 luvun 1a pykälän sisältä järjestäytyneen rikollisuuden määritelmä siirretään toiseen kohtaan rikoslaissa.

³⁴² OM 23/2014.

³⁴³ Mietinnön mukaan doping-, huumausaine- ja dopingrikosten kvalifiointi törkeäksi edellyttäisi organisoitumista juuri kyseisiä rikoksia varten (OM 23/2014 s. 80)

Huomiota tulisi kiinnittää määritelmään itseensä. Mahdollista olisi esimerkiksi huomioida erityyppiset JR-ryhmät. Määritelmiä voisi siis olla esimerkiksi kaksi: jengirikollisuudelle omansa ja perinteiselle järjestäytyneelle rikollisuudelle omansa. Toisaalta useiden määritelmien olemassaolo on nytkin koettu vaikeaksi. Tältä kannalta määritelmiä tulisi olla yksi. Tämän määritelmän tulee kattaa sekä perinteinen järjestäytynyt rikollisuus että jengirikollisuus. Määritelmä ei silti saa paisua liian laveaksi. Toisaalta se ei voi olla liian kompleksinen. Tällöin määritelmän kaikkien vaatimusten täyttyminen ja toteennäyttäminen käy vaikeaksi.

8. Johtopäätöksiä

Aiheesta kirjoittaneet ovat nähneet asian tarvitsevan lisätutkimusta. Olen osittain samaa mieltä, osittain eri mieltä. Ilmiötä varmasti on syytä tutkia. Mutta tutkimisen lisäksi olisi syytä alkaa toimiin. Kun talouselämä ja poliittinen elämä eivät vielä ole korruptoituneita, on helpompaa suojella niiden koskemattomuutta kuin puhdistaa niitä, mikäli rikollinen aines onnistuu soluttautumaan niiden sisälle. Vaikka ongelma ei Suomessa olekaan yhtä vakava, kuin eräissä muissa maissa, on ongelma silti olemassa. Ongelma on myös kasvava.

JR-ryhmien organisaatorakennetta käsittelevässä kappaleessa todettiin järjestäytyneen rikollisuuden olevan siirtymässä hierarkkisista ryhmistä kohti verkostomaisia yhteenliittymiä, joissa kontakteja hyödynnetään tarvittaessa. Verkostomaista yhteenliittymää ei voida nykylainsäädännön, joka vaatii järjestäytyneeltä rikollisuudelta käskyvaltasuhteisiin perustuvaa tai muuten havaittavissa olevaa hierarkiaa sekä riittävää koossaoloa, mukaan pitää järjestäytyneenä rikollisryhmänä. Myös rikoslain 17 luvun 1a pykälän määritelmän mukaisen vaatimuksen rikosten yhdessä tekemisestä ei täyty tapauksessa, jossa kyseessä rikollinen on verkosto, jonka kaikki jäsenet eivät edes tiedä toistensa olemassa olosta. Järjestäytyneen rikollisuuden kehityksen kohti verkostomaisia yhteenliittymiä jättäminen huomiotta oikeusministeriön työryhmän työssä, joka pohti järjestäytyneen rikollisuuden käsitteistön yhtenäistämistä, on selkeä puute.

Määritelmän sisältämä vaatimus yksituumaisuudesta rikosten tekemisessä on ongelmallinen. Onko merkitystä sillä, että henkilö ei tiedä toisten ryhmän jäsenten rikoksista, jos hän kuitenkin suhtautuu niihin hyväksyvästi ja saa niistä jonkinasteista hyötyä? Mielestäni ei. Toki tällaista henkilöä ei voida rangaista toisten jäsenten tekemistä rikoksista, mutta ryhmän katsomisen JR-ryhmäksi ei tulisi vaatia sitä, että ryhmän kaikki tai suurin osa jäsenistä olisi hyväksynyt osan jäsenistä tekemät rikokset, erityisesti jos rikoksia ryhmän toiminnassa tehdään toistuvasti. Tältä kannalta yhdyin korkeimman oikeuden (KKO 2013:90) näkemykseen siitä, että ryhmän toiminnassa tehdyt rikokset voidaan huomioida ryhmän tarkoitusta arvioitaessa.

Järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan osallistumisessa (RL 17:1a) erityisen vaikeaksi on osoittautunut näyttää, että ryhmän tarkoituksena on ollut vakavien rikosten tekeminen. Tältä kannalta vaatimuksen ryhmän rikollisesta tarkoituksesta ottaminen myös koventamisperusteen

soveltamisen edellytykseksi on arveluttavaa. Rikollista tarkoitusta helpommin näytettävissä on tosiasiallinen rikollinen toiminta, tältä kannalta määritelmä voisi olla muodossa ”jonka toiminnassa on tavoitteena tehdä tai tehdään” rikoksia. Hämmästyttävänä pidän myös korkeimman oikeuden ratkaisua (KKO 2013:90), jonka mukaan ryhmän jäsenten toisiaan kohti ampuminen asuinkerrostalon pihamaalla ja tämän jälkeen yleisellä tiellä ei ole riittävää toimintaa osoittamaan, että kyseinen ryhmä omaa JR-ryhmän luonteen.

Rangaistuksen JR-koventamisperuste on eräs tapa osoittaa JR-ryhmiin liittyvää paheksuttavuutta. Koventamisperusteen soveltamisen vaikutus rangaistuksen määrään on kuitenkin jäänyt epäselväksi. Syyttäjät kokevat, että koventamisperusteen soveltaminen ei vaikuta tuomioon riittävästi.³⁴⁴ Vaihtoehto eräiden rikosten törkeiden tekemuotojen osalta olisi säätää järjestäytyneen rikollisuuden osana tehdyt teot erillisellä pykälällä samalla tavoin, kuin terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia koskevassa pykälässä (RL 34a:1) on säädetty. Kun rikos olisi tehty osana JR-ryhmän toimintaa, teosta tuomittaisiin omalta ankarammalta rangaistusasteikoltaan. Tällaiseen pykälään olisi myös helppo lisätä uusia rikoksia, mikäli kansainväliset konventiot velvoittavat uusiin kriminalisointeihin JR-ryhmien toiminnassa tehtyjen rikosten osalta. Rangaistusta määrättäessä kyseisen pykälän tarkoittamasta rikoksesta JR-koventamisperustetta ei sovellettaisi. JR-koventamisperusteen soveltaminen tulisi kuitenkin olla mahdollista niissä tapauksissa, joissa rikos on tehty osana JR-ryhmän toimintaa, mutta siitä ei olisi säädetty edellä tarkoitettulla tavalla.

Eräänä uhkakuvana on mainittu järjestäytyneen rikollisuuden soluttautuminen talouselämään. Tältä kannalta järjestäytyntä rikollisuutta voisi torjua talouselämän läpinäkyvyyttä, erityisesti julkista läpinäkyvyyttä lisäämällä esimerkiksi yritysten omistajien ja näiden taustojen suhteen. Tällöin kuluttajat voisivat itse tehdä ratkaisuja kuluttamiskäyttäytymisensä suhteen. Tähänkin liittyy ongelmansa: mitä esimerkiksi yrityksen omistavan henkilön taustasta paljastettaisiin, kuka päättäisi paljastettavan tiedon sisällöstä ja sen paljastamisesta?

Akateemisesta tutkimuksesta voin lopuksi todeta oppineeni sen, että tutkimuksen aiheen rajaaminen on ensiarvoisen tärkeitä. Järjestäytynyt rikollisuus aiheena on laaja ja monipuolinen siten, että sitä olisi toisaalta vaikea lähestyä pistemäisesti. Valitsinkin lähestymistavaksi laaja-alaisen näkökulman, erityisesti kun tarkoituksena tutkimuksessa oli muodostaa laaja kuva järjestäytyneestä rikollisuudesta ja sitä koskevasta lainsäädännöstä Suomessa. Tämä on johtanut tiettyihin ongelmiin. Olen joutunut rajoittamaan tutkimusaihetta ja silti pöytäni ja kiintolevyni on täynnä mielenkiintoisia lähteitä, joiden tieto ei tämän työn rajalliseen tilaan voi mahtua. Useat tämän työn otsikot ovat myös sellaisia, joista olisi voinut kirjoittaa tutkielman verran.

³⁴⁴ Metsäpelto 15.2.2013.

LIITE 1

TUOMIO ISTUIN	RIKOSNIMIKE	Törkeysqualifik.	Koventamisper.	JR-RYHMÄ	JR-HENKILO	JR-LIITÄNTÄ	HUOMAUTUS
Jyväskylän KO 10.7.2007 1335	Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen Törkeä ryöstö ve. törkeä kiristys ja törkeä pahoinpitely Törk a-aserikos Törkeä dopingrikos Törkeä harikos Törkeä pahoinpitely A-aserikos Räjähderikos ym-	Ei vaadittu Törkeä doping- ja HA-rikos määrän ja vaarallisuuden perusteella	Hyväksytty	KYLLÄ: Ryhmään kuulumisen osoituksena käytössä olevat logot, sormukset ja liivit osoittavat järjestäytyneisyyttä, eri asteiset jäsenyydet osoittavat hierarkkisuutta. Vastaajina olleiden jäsenien rikoksiin kuului ampuma-aselain vastaista aseiden hallussapitoa. Eräs törkeä ampuma-aserikos osoitti vastaajien yksituumaisuutta ja että ryhmän toiminta-ajatuksena on RL 17:1a:ssa tarkoitettujen rikosten tekminen => ON JR-RYHMÄ	Kyllä: JR-vastaajat ovat todettu toimineen ryhmässä.	Kyllä/Ei: Teoista, joiden osalta JR-koventamisperustetta vaadittiin sovellettavaksi, määrättyjä rangaistuksia kovennettiin JR-perusteella RL 17:A1 mukaiset syytteet hylättiin, koska ei näyttöä, että syytetyt olisivat organisoineet ryhmän tai rekrytoineet siihen	2 vastaajaa syytettiin RL 17:1a pykälän mukaisesti rekrytoinnista JR-ryhmään.
Espoon KO 20.3.2008	Törkeä huumausainerikos						
Helsingin HO 13.3.2009							
KKO 14.6.2011 2011:41		Ei vaadittu Törkeä ha-rikos määrän ja vaarallisuuden per.	Ei hyväksytty	Epäselvä: Ei näytetty ryhmän järjestäytyneen huumausainerikoksen tekemiseksi.	Ei otettu kantaa.	Ei: Ei näytetty, että teko olisi tehty osana ryhmän toimintaa, ryhmän nimissä tai lukuun. Ei ole näytetty ryhmän saaneen rikoksista hyötyä tai aloitteen rikoksen tekemiseen tulleen ryhmältä.	

Riihimäen KO 17.10.2008 668	Tappo tapon yritys			KYLLÄ			
Kouvolan HO 13.5.2009 531		Ei vaadittu	Hyväksytty	KYLLÄ (Äänestys) Todettavissa käskyvaltasuhteet ja työnjaon eriytyminen. Vaikkakaan ryhmä ei ole aiemmin tehnyt rikoksia, nyt kyseessä ollut yksikin vakava rikos riittää JR-koventamisperuteen käyttämiseen. JR-luonnetta osoitti Helsingin HO:n tuomio, jonka mukaan ryhmän toinen alaosasto JR-ryhmä, mainittu tuomio muuttui KKO 2011:41.	Ei otettu kantaa Vastajaat eivät kiistäneet kuuluvansa ryhmään.	Kyllä Rikokset tehty kerhon jäsenten omaisuuden suojaamiseksi ja kerhon paikallisen valta-aseman turvaamiseksi	1 neuvos katsoi, että koska aiemmin syytössä olleita tai muuta kerhon jäseniä ei ollut edes syytetty vakavista rikoksista ja tutkinnan yhteydessä esiintulleet seikat eivät osoittaneet, että kyseessä on JR- ryhmä, ei koventamisperustett a tule soveltaa.
Helsingin KO 21.1.2011 476	Törkeä laittoman maahantulon järjestäminen	Hyväksytty	Ei vaadittu	KYLLÄ: Toiminnan laatu, laajuus, kesto ja toimintavat viittaavat yhteenliittymällä olleen selvä johto. Ryhmän toimintaan osallisten välillä on ollut hierarkia ja siinä ylempänä olleilla käskyvalta alempana olleisiin.	Kyllä: Huomioiden maahantuotujen henkilöiden kansallisuudet ja kulkema pitkä matka ennen vastaajien toimia sekä vastaajien yhteydet Moskovaan, vastaajien on tullut ymmärtää toimivansa osana JR- ryhmittymää	Kyllä.	
Päijät- Hämeen KO 4.4.2011 840	Törkeä huumausainerik os, avunanto törkeään huumausainerik okseen	Ei vaadittu Törkeä harikos suuri määrä vaarallista ainetta - per.	Hylätty: Täyttää ENFOPOL 1&3, ei näyttöä että ryhmä olisi johtanut toimintaa.	Ei otettu kantaa: Täyttää ainakin ENFOPOL 1&3	Vastaja ei edes kiistänyt kuuluvansa ryhmään	Ei: Ei näyttöä, että ryhmä olisi johtanut toimintaa	Ryhmän tiloista takavarikoitu huumeita. KO totesi, että ryhmän päättellään harjoittavan huumausaineiden välitystä.

Kymenlaakson KO 29.4.2011 967	Törkeä kiristys ve. Törkeä kiskonta, yllytys törkeään kiristykseen, törkeän kiristyksen yr, yllytys törkeään kiristykseen,	Ei vaadittu	Hylätty: 2x syytteet hylätty. Ei esitetty näyttöä, että rikollinen toiminta olisi ollut suunnitelmallista.	Ei otettu kantaa.	Ei otettu kantaa.	Ei otettu kantaa.	
Kouvolan HO 29.2.2012 185	a-arikos, vaarallisen esineen hallussapito, rekisterimerkintä arikos	Ei vaadittu	Hyväksytty	Kyllä: KRP:n RYK:n kertoman perusteella ja koska ryhmän toimintaan liittynyt huumausaine- ja talousrikollisuus ja kiristystoiminta. Varauduttu jäsenten vangitsemiseen. Ryhmä KKO 2004:119 mukaan muodostunut toisen JR-ryhmän yläpuolelle. => on JR-ryhmä	Kyllä: KRP:n RYK:n kertoman, kotietsinnässä löytyneiden vaatteiden, vastaajien tatuointien sekä yhdessä toimimisen perusteella kuuluvat ryhmään.	Kyllä: Teot kuuluneet ryhmän toimintaan ja edistäneet sen päämääriä. Tekotapa, telekuuntelutallenteet ja yhden VA:n kertoma toimista saadun hyödyn jakamisesta osoittavat että teot tehty ryhmän jäseninä. Telekuuntelutallenteet osoittavat suunnitelmallisuutta sekä teon tekemistä ryhmänä, kuten myös varautuminen jäsenten vangitsemiseen ohjein. Rikoshyöty tullut ja ollut tarkoitus tulla ryhmälle.	
Espoon KO 7.7.2011 1800	3x törkeä huumausainerikos törkeä rahanpesu törkeä ampumaserikos	Ei vaadittu Törkeä harikos suuri määrä vaarallista ainetta - per.	Hylätty	EI Käskyvaltasuhteiden olemassaolo ja työnajaon eriytyminen jäänyt selvittämättä. Pelkästään rikosten tekeminen yhdessä ei riitä täyttämään koventamisperusteen soveltamisen edellytyksiä			
Helsingin HO 25.1.2013 229		Ei vaadittu	Ei vaadittu	Ei otettu kantaa.	Ei otettu kantaa.	Ei otettu kantaa.	

Helsingin KO 21.10.2011 10078	Murhan yritys, avunanto murhan yrityksiin, viisi tapon yritystä, ampumaserikos, törkeä	Ei vaadittu	Hylätty	Ei Ei ole esitetty selvitystä, että ryhmä olisi perustettu tai myöhemmin järjestäytynyt asiassa tarkoitettujen tekojen kaltaisten rikosten tekemistä varten.	Ei otettu kantaa.	Ei: Ei näyttöä, että teot olisi tehty ryhmän toimesta tai lukuun.	
Helsingin HO31.10.2 0122939	pahoinpitely jne...	Ei vaadittu	Hyväksytty	Kyllä KRP:n RYK:n kertomasta ja muusta todistelusta havaittavissa käskyvaltasuhteet ja työnjako => on järjestäytynyt Ryhmän jäseniä syytettyinä ja tuomittu rikoksista. Teolla JR-liitäntä => on JR-ryhmä	Ei otettu kantaa. Vastaaajien kuulumista kerhoon pidettiin selvänä	Kyllä: Rikokset tehty ryhmän nimissä ja lukuun. Rikoksen tekijöillä ei henkilökohtaista riitaa uhrien kanssa, motiivina aseman edistäminen ryhmässä. Aloite rikosten tekemiseen on tullut ryhmältä. Teot ovat hyödyttäneet tekijöitään ja kerhoa edistämällä kerhon rikollista tarkoitusta. Teot vakavuutensa ja tekotapansa puolesta viittaavat JR-toimintaan.	
KKO 16.12.2013 2013:90		Ei vaadittu	Hylätty	Ei: Näyttönä järjestäytymisestä rikosten tekemiseksi ei voida pitää yksittäistä tuomiota. Nyt po. rikokset eivät sellaisia, että ryhmä olisi järjestäytynyt sellaisten tekemiseksi.	Ei otettu kantaa.		Rangaistuksia korotetaan, mutta lausunto JR-koventamisperustee sta poistetaan.
Helsingin KO 30.12.2011 12277	2x törkeän kiristyksen yritys, törkeän kiristyksen yrityksen yllytys	Ei vaadittu	Hylätty: Ei näyttöä JR-ryhmän liittymisestä rikoksiin.	Ei otettu kantaa.	Ei otettu kantaa.	Ei: Ei esitetty näyttöä JR-ryhmän liittymisestä rikoksiin.	
Helsingin HO 15.2.2013 488	ve. Avunanto, pahoinpitely, harikos	Ei vaadittu	Hyväksytty osan rikoksista osalta	Kyllä Aiemman oikeuskäytännön, jossa ryhmä todettu JR-ryhmäksi, perusteella.	Kyllä: Esitellyt itsensä ryhmään kuuluvana hlönä.	Kyllä: Vastaaaja esittänyt ryhmän jäsenenä, ilmoittanut velan siirtyneen ryhmälle ja vaatinut maksua ryhmälle. Käytetty hyväksi kerhon väkivaltaista mainetta. Yhden teon osalta katsottiin, että teolla ei liityntää ryhmän toimintaan, vaikka teko olikin tehty ryhmän tunnuksissa.	

Vantaan KO 3.4.2012 1026	Törkeä pahoinpitely, törkeä alkoholirikos, tupakan myyntirikos, törkeä huumausainerik os, törkeä ampuma- aserikos, törkeä	Ei vaadittu	Hylätty?	EI: Useat rikokset tehty ryhmän jäsenten toimesta kerhon muita jäseniä tai entisiä jäseniä kohtaan, joka tyypillistä JR-toimintaa. Ryhmän ei KO:n mukaan voida katsoa erityisesti järjestäytyneen syyksiluettujen rikosten kaltaista vakavaa rikollisuutta varten.	Ei otettu kantaa.	Ei: Useat rikokset sellaisia, että sopivat JR-rikoksiksi. Eräät rikokset tehty ryhmän lukuun ja hyöty tullut ryhmälle. Nämä eivät laajoja eivätkä kohdistuneet ulkopuolisiin. Eräillä JR-rikoksiksi sopivilla rikoksilla KO:n mukaan ei liitää tai vain näennäinen liitää ryhmään tai rikokset yksittäisiä.	
Helsingin HO 17.5.2013 1405	kätkemisrikos, törkeä vapaudenriisto, oikeudenkäytössä kuultavan uhkaaminen jne...	Ei vaadittu	Hyväksytty	Kyllä: Jäsenten hierarkia osoittaa ryhmän jäsenten väliset käskyvaltasuhteet. Harikollisuus tyypillisesti liigarikollisuutta johon liittyy usein varustautuminen asein. Harikoksen tekemisessä käytetty ryhmän tiloja ja siitä on tullut hyötyä ryhmälle. => on JR-ryhmä	Kyllä: Rikokset tehty ryhmän jäsenenä.	Kyllä: ks. JR-ryhmä kohta.	

Pirkanmaan KO 15.6.2012 3798	Törkeä kiristys, avunanto törkeään kiristykseen, törkeä petos, törkeä kätkemisrikos	Ei vaadittu	Hyväksytty kahden VA:n osalta Hylätty yhden VA:n osalta	KYLLÄ: Ryhmä 1:n jäseniä epäilty vakavista rikoksista ja toimintaan kuulunut vakavien rikosten tekeminen, toiminnan perusajatus rahan hankkiminen rikoksia tekemällä => ON JR-RYHMÄ Ryhmä 2:n toiminnasta tärkeän osan muodostanut vakavien rikosten tekeminen ja ryhmän avulla on luotu uhkaava ilmapiiri => ON JR-RYHMÄ	KYLLÄ/Ei: Yksi vastaaja myönsi kuuluvansa ryhmä 1:teen (kiisti kerhon rikollisen luonteen), KRP:n mukaan kuului ryhmä 1:n ja kuvattu ryhmän tunnuksilla varustetuissa vaatteissa => on JR-ryhmän jäsen Toisella ryhmä2:n tatuointi ja KRP:n RYK:mukaan perustanut ryhmän ja johtanut sitä => on JR-ryhmän jäsen Yhden kuulumisesta rikosten tekoaikaan ryhmä 2:n ei näyttöä.	KYLLÄ: Kiristysrikokset tyypillisiä JR-rikoksia. Asianomistaja koki tulleen uhatuksi nimenomaan kerholaisten toimesta => Vastaajat käyttäneet uhan luomisessa ja ylläpitämisessä jengien mainetta ja jäsenistöä.	
Turun HO 30.9.2013 1803		Ei vaadittu	Hyväksytty	Kyllä: Telekuuntelutallenteista käy ilmi, että vastaaja kokenut, että rikollisryhmittymä hoitaa asiassa kyseessä ollutta perintää. KRP:n RYK kertonut ryhmittymistä ja niiden toiminnasta. HO hyväksyy KO:n perustelut.	Kyllä: Jäsenyydet myönnetty/ovat riidattomia.	Kyllä: Telekuuntelutallenteiden käynyt ilmi, että ASOM on kokenut, että asiaa on hoitanut po ryhmittymä. Ei ole aiheutta epäillä, etteivätkö VA:t olisi toimineet ryhmien lukuun. KRP:n RYK kertonut, että perintä tyypillinen JR-ryhmien varainhankitakeino. Hyväksytään KO:n perustelut.	HO:n mukaan toiminta ollakseen JR-toimintaa ei edellytä, että teossa käytettäisiin liivejä tai jengitunnuksia.
Helsingin KO 6.7.2012 6279	Kaksi törkeää pahoinpitelyä, ampumaserikos	Ei vaadittu	Hyväksytty	Kyllä: KRP:n RYK:n kertomuksella selvitetty, että kyseessä JR-ryhmä	Kyllä: Yksi VA myöntänyt kuulumisen. Kolmen osalta päätelmä tehtiin esim. vaatteista ja KRP:n havainnoista	Kyllä: KRP:n RYK:n mukaan ryhmän toiminta käsittää väkivaltarikoksia ja kunnian puolustamista väkivalloin. KO katsoo, että rikos on tehty ryhmän toiminnassa.	
Helsingin HO 20.3.2013 881			Hyväksytty	Kyllä: HO hyväksyy KO:n ratkaisun ja perustelut	Kyllä: HO hyväksyy KO:n ratkaisun ja perustelut	Kyllä: Päätökijä on kerännyt vastaajat kokoon varmistaakseen rikoksen onnistumisen. Kokoon keräämistä tukevat paikannustiedot. Rikoksen tekemistä ryhmän nimissä tukee yhden vastaajan kehoitus toiselle vastaajalle pukeutua ryhmän tunnuksellisiin vaatteisiin.	HO hyväksyy KO:n ratkaisun koventamisperusteen soveltamisesta sekä ratkaisun käyttöä koskevat perustelut.

Oulun KO 16.8.2012 2576	2 x Törkeä kiristyksen yritys Törkeä ryöstön yritys Törkeä pahoinpitely, yllytys törkeään pahoinpitelyyn	Ei vaadittu	Hylätty	KYLLÄ: Vastaajien ja todistajana olleen KRP:n RYK:n kertoman perusteella KO katsoo, että ryhmä on järjestäytynyt rikollisryhmä	Kyllä: Yksi syytetty ollut tekoaikaan ryhmän jäsen, kolme syytettyä ollut tekoaikaan ryhmän kokelasjäseniä	Ei: Asiassa ei ole esitetty selvitystä siitä, että rikokset olisi tehty järjestön nimissä tai lukuun tai että rikokset olisivat tulleet järjestön hyväksi.	
Rovaniemen HO 26.4.2013 358	2 x Törkeä kotirauhan rikkominen, yllytys mainittuun Tapon yritys ve. Törkeä pahoinpitely Vaaran aiheuttaminen	Ei vaadittu	Hyväksytty	Kyllä: Kotietsinnässä löytyneiden sääntöjen, KRP:n RYK kertomuksen ja asiaan liittyvien sekä muiden järjestön jäsenten välisten puheluiden ja tekstiviestien sisällön perusteella on JR- ryhmä.	Kyllä: HO piti JR-vastaajien kuulumista järjestöön riidattomana	Kyllä: Rikokset olleet vakavia, tarkoituksena ollut hankkia järjestölle rahaa. Motiivina ollut myös kostaa ns. vasikointia, edistäneet vaikenemista. Rikoksiin liittynyt vahva uhkailu, joka on luonut pelkoa ryhmää kohtaan ja siten edistänyt ryhmän muita yhteisiä tavoitteita. Tehty ryhmän nimissä ja lukuun	
Helsingin KO 21.9.2012 8442	Törkeä pahoinpitely	Ei vaadittu	Hyväksytty	Kyllä: KRP:n RYK:n kertomuksen perusteella KO katsoi ryhmän JR-ryhmittymäksi	Kyllä: Vastaajien vaatteiden perusteella heidän kuulumisensa ryhmään ilmeistä	Kyllä: Rikos tehty ryhmän tunnukset esillä (liivit päällä). Rikos on ollut omiaan kasvattamaan ryhmän mainetta väkivaataisena ryhmänä ja siten lisäämään pelkoa ja kunnioitusta sitä kohtaan. Ryhmän toimintatavoitteet huomioiden teko hyödyttänyt ryhmän toimintaa. => tehty ryhmän nimissä ja sen lukuun	
Helsingin HO15.7.20 132097		Ei vaadittu	Hyväksytty	Kyllä: KRP:n RYK:n kertoman perusteella HO katsoo, KO:n johtopäätöksen, että yhteenliittymä on JR-ryhmä, on oikea. HO katsoo yhteenliittymän olevan JR- ryhmä	Kyllä: Pahoinpitelystä tuomittu vastaaja syyllistynyt rikokseen yhteenliittymän jäsenenä.	Kyllä: Pahoinpitelystä tuomittu vastaaja syyllistynyt rikokseen yhteenliittymän jäsenenä.	

Helsingin KO 18.1.2013 525	2x törkeä kiristys, vapaudenriisto, 3x ampumaserikos	Ei vaadittu	Hyväksytty	Kyllä: KRP:n RYK:n kertomun perusteella katsottu ao. yhteenliittymät JR-ryhmittymiksi	Kyllä: KRP:n RYK:n kertoman, osan vastaajista itse myöntämän sekä osan vastaajista kotoa takavarikoitujen liivien perusteella katsottu, että henkilöt kuuluvat ko. ryhmiin.	Kyllä: Kiristysrikokset tyypillisiä JR-ryhmien toimintakokonaisuuteen kuuluvia rikoksia. Vastaajien toiminta yhdessä osoittaa heidän tehneen rikokset ryhmien jäseninä. AO:in kohdistetun uhan luomisessa ja ylläpidossa käytetty vastaajien jäsenyyttä ko. ryhmissä, ryhmien mainetta ja jäsenistöä. KO katsoo, että rikokset tehty ryhmien nimissä.	Jengiliivit edesauttaneet rikoksessa onnistumista ja ne tuomitaan rikoksetekovälineenä valtiolle menetetyksi.
Helsingin HO 3.12.2013 3170		Ei vaadittu	Hyväksytty	HO hyväksyy KO:n perustelut koventamisperusteen käytöstä	HO hyväksyy KO:n perustelut koventamisperusteen käytöstä	HO hyväksyy KO:n perustelut koventamisperusteen käytöstä	
Pirkanmaan KO 5.2.2013 732	Törkeän kiristuksen yritys, harikos, ha käyttörikos	Ei vaadittu	Kyllä	Kyllä: KRP:N RYK:n kertomuksella näytetty JR-ryhmäksi	Ei otettu kantaa.	Kyllä: Henkilöitä pyydetty mukaan nimenomaan ryhmän jäseninä, jotta luotaisi uhkaava ilmapiiri velasta keskustelemiseen. JR VA:illa ei itsenäistä intressiä velan perintään.	
Turun HO 5.3.2014 318		Ei vaadittu	Hyväksytty	Kyllä: Helsingin HO 20.3.2013 881 katsonut ryhmän olevan JR-ryhmä. KO:n ratkaisun perustelut huomioiden on JR-ryhmä	HO ei ota kantaa	Kyllä: KRP:n RYK todistanut, että liiveillä tarkoitus luoda uhka ja liivit päällä jäsen edustaa ryhmää. Huomioiden KO:n ratkaisun perustelut, HO katsoo, että rikos tehty ryhmän jäseninä.	
Pohjois-Karjalan KO 21.3.2013 607	Kiristys Pakottaminen Törkeä ryöstö ve. törkeä kiristys	Ei vaadittu	Hyväksytty	Kyllä: Kerho, jonka toiminnassa tarvitaan useita luvattomia käsiaseita, täytyy ainakin osittain olla perustettu vakavien rikosten tekemistä varten. Toiminnassa myös työnjakoa ja yhteistyötä osastojen kesken.	Henkilöiden kuuluminen ryhmään on riidatonta	Kyllä: Aseita yritetty hankkia ryhmälle => toimittu ryhmän puolesta ja tarkoituksena edistää sen toimintaa.	KO totesi, että koventamisperusteen soveltamisen ehdoksi ei voida asettaa vaatimusta ryhmän kaikkia jäseniä tai johtoa tulisi kuulla

Varsinais-Suomen KO 10.4.2013 1895	Törkeä huumausainerikos huumausainerikos ym.	Ei vaadittu	Hylätty	Kyllä: KRP:n RYK todistanut, että käytännössä jäsenyys edellyttää rikosten tekemistä ja on hierarkia. KO katsoo, että kyseessä JR-ryhmä	Kyllä: Neljä vastaajaa myöntänyt jäsenyyden, yhden osalta osoitettu kirjallisilla todisteilla (takavarikoitu jäsenlista ja kuva, jossa ko. vastaajalla liivit päällä).	Ei: Rikokset kuuluvat ryhmän toimintaan ja niillä pyritään edistämään toiminnalla päämääriä. Rikokset tehty ryhmän jäsenyyttä hyväksi käyttäen, mutta selvittämättä jäänyt, että rikokset olisi tehty ryhmän jäsenenä tai ryhmän hyväksi.	
Turun HO 10.1.2014 58		Ei vaadittu	Hylätty	Kyllä: "Hovioikeus hyväksyy käräjäoikeuden perustelut ja johtopäätöksen. Asiaa ei ole aihetta arvioida toisin kuin käräjäoikeus on arvioinut"	Kyllä: "Hovioikeus hyväksyy käräjäoikeuden perustelut ja johtopäätöksen. Asiaa ei ole aihetta arvioida toisin kuin käräjäoikeus on arvioinut"	Ei: "Hovioikeus hyväksyy käräjäoikeuden perustelut ja johtopäätöksen. Asiaa ei ole aihetta arvioida toisin kuin käräjäoikeus on arvioinut"	
Helsingin KO 12.6.2013 103246	Törkeä huumausainerikos x2 Kiristyksen yritys Ampumaserikos	Ei vaadittu Törkeä harikos suuri määrä vaarallista ainetta - per.	Hylätty	Kyllä: Todistaja KRP:n RYK kertomuksen pohjalta on vakavien rikosten tekemiseksi järjestäytynyt hierarkkinen ryhmä	Kyllä: Yksi vastaaja on myöntänyt jäsenyyden ja todistaja KRP:n RYK:n kertomus tukee tätä. Toinen vastaaja on kiistänyt, mutta KRP:n RYK:n mukaan kotietsinnällä löytyneen jäsenlistan mukaan ko. vastaaja on jäsen. Molemmat katsottu kuuluvan ryhmään. Kahden vastaajan osalta syytteet hylätty, KO ei lausu heidän jäsenyydestään.	Ei: Siitä, että rikos olisi tehty ryhmän nimissä tai lukuun, ei ole esitetty muuta selvitystä, kuin vastaajien jäsenyys ryhmässä. Myöskään ei oltu näytetty ryhmän saaneen tai olevan saamassa rikoksesta hyötyä. Rikokseen osallistunut myös ryhmään kuulumattomia ja ryhmän nimeä, mainetta tai tunnuksia ei näytetty käytetyn rikosta tehtäessä.	
Pohjois-Karjalan KO 20.6.2013 104949	Murhan yritys, vaaran aiheuttaminen, ampumaserikos	Ei vaadittu	Hyväksytty	Kyllä: Helsingin HO 20.3.2013 asiassa Dnro 12/2334 todennut ko. yhteenliittymän olevan JR-ryhmä.	Kyllä: VA myönsi "puolijäsenyyden".	Kyllä: KO toteaa, että teot tehty ryhmän jäsenenä. Syytteen mukaan VA ollut varustautunut ryhmän liivillä, todistelutarkoituksessa kuuluu KRP:n RYK:ta.	

<p>Helsingin KO 28.6.2013 106201</p>	<p>11 x törkeä huumausainerik os</p>	<p>Hyväksytty/hylätty: Tunnuksettoman ryhmän 7 jäsenen osalta työnjako ja tavoitelleet voittoa. Jäsenten tullut ymmärtää osallistuvansa organisoidun ryhmän toimintaan tunnuksellisen ryhmän osalta vastaajien työnjako ei vaikuta etukäteen sovitulta tai eriytyneeltä</p>	<p>Hyväksytty / Hylätty</p>	<p>KYLLÄ/EI: Tunnuksellisella ryhmällä hierarkia ja sisäinen kuri. Tunnuksettomalla yhteenliittymällä ollut työnjako, mutta ei käskyvaltasuhteita</p>		<p>KYLLÄ: Huumausainerikokset ovat tyypillisiä JR-rikoksia, kerhon johtaja ja jäsenet yrittäneet hankkia kerholle huumausainetta => tehty nimissä ja lukuun ja mahdollinen rikoshyöty olisi tullut kerholle = ON JR-RYHMÄ</p>	<p>Tunnuksettoman ryhmän jäsenet tuomittiin törkeästä ha-rikoksesta liigoittumispe-rusteella, mutta rangaistuksia ei kovennettu. Tunnuksellisen ryhmän jäsenten rangaistuksia kovenneettiin JR-perusteella, mutta ei katsottu olevan törkeä ha-rikos liigoittumispe-rusteella.</p>
<p>Helsingin HO 9.4.2014 114100</p>		<p>Ei vaadittu</p>	<p>Hyväksytty</p>	<p>Kyllä: Törkeää harikosta pidettävä tyypillisenä JR-rikoksena. Laajaan rikollisuuteen liittyä aseistautuminen. Ryhmän tiloista löydetyt aseet, mittava valvontajärjestelmä ja ha käyttövälineet osoittavat ryhmän luonnetta ja tarkoitusta. Aikaisemmissa tuomioissa ryhmän jäseniä tuomittu JR-ryhmien toimintaan tyypillisesti kuuluvista rikoksista. Kerhotiloista ja ryhmästä tehtyjen havaintojen perusteella katsottava ryhmän järjestäytyneen ainakin harikosten tekemistä varten.</p>	<p>Kyllä: 4 vastaajaa aktiivisia ryhmän jäseniä. Yksi VA osoittanut olevansa ryhmän käytettävissä.</p>	<p>Kyllä: Eräs syyksiluetun rikoksen laatu ja tekotapa osoittavat, että tarkoituksena käyttää hyväksi ryhmän henkilöitä, rakennetta ja verkostoja. Rikos on siten tehty ryhmän lukuun.</p>	

Varsinais-Suomen KO 28.6.2013 106154	Törkeä ryöstö, törkeä kiristys, 2x rahanpesu, vapaudenriisto, 2x pahoinpitely, 2x törkeän kiristuksen yritys, kiristys, huumausainerik os avunanto harikokseen, törkeä huumausainerik os 3x a-arikos, väärennösaaineist on hallussapito	Ei vaadittu	Hyväksytty	Kyllä: KRP:n RYK:n kertomaa arvioidaan siten, että osoittaa ryhmän olevan jr-ryhmä, tätä tukee myös Helsingin HO 20.3.13 881 ja Rovaniemen HO 26.4.13 358. Jäsenten sitoutumista toimintaperiaatteisiin todistaa tilakuuntelutallenteet.	Kyllä: Vastaajien hallusta takavarikoitu ryhmän tunnuksin varustettuja sekä jäsenyysasemaa ryhmässä osoittavia asusteita. Ryhmän asusteita päällä kiinniotettaessa. Vastaajien puhelin- ja viestikeskustelut myös osoittavat jäsenyyttä ryhmässä.	Kyllä: KRP:n RYK:n kertoman mukaan useat nyt vastaajien syyksi luetut rikokset ovat ryhmän toiminnassa keskeisellä sijalla. RYK:n kertoman yhteenkuuluvuuden ja yksituumaisuuden perusteella voidaan lähtöolettamana pitää, että jäsenten tekemät rikokset tehty ryhmän toiminnan puitteissa. Vastaajat osissa rikoksia käyttäneet järjestön nimeä ja esittäytyneet ryhmän jäsenenä. Erään rikoksen tuoton todettu menevän todennäköisesti jakoon.	
Pirkanmaa n KO 10.7.2013 107316	3x törkeän kiristuksen yritys	Ei vaadittu	Hyväksytty kahden syytekohtan osalta Hylätty yhden syytekohtan osalta	Kyllä:KO:lle esitetty useita eri käräjä- ja hovioikeuksien ratkaisuja, joissa ryhmä on todettu JR-ryhmäksi . KO toteaa KRP:n RYK:n kertomuksella osoitetun, että kyseessä JR-ryhmä	Kyllä:4 osalta jäsenyys jäsenyys/kunniajäsenyys riidatonta. Yksi VA myöntänyt olleensa jäsen, mutta eronneensa. Yhden osalta jäsenyys riitaista, KO ei tutki sitä, koska kyseisellä rikoksella ei katsottu olevan JR- liitääntää.	Kyllä/EI: K: AO:en kertomukset osoittavat, että rahaa on kiristetty ryhmän nimissä ja uhkausten tehosteena on käytetty ryhmän vaatteita. Toisessa tapauksessa tapaamisissa läsnä kaksi jäsentä ryhmästä. => Rikokset tehty ryhmän jäsenenä. E: Yhden teon osalta katsottiin, että vaikka VA:t puhuivat olevansa "firman" asialla ja esitelleet ryhmän tunnuksia, kun AO:n mukaan yksi VA "piiloutui" jengitunnusten ja puheiden taakse mutta oli omalla asiallaan, he olivat omalla asialla.	
Etelä- Karjalan KO 11.7.2013 107140	Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen Törkeä a-arikos, pahoinpitely, veropetos, harikos jne	Ei vaadittu	Hylätty	Ei: KO totesi ryhmän olevan RL 17:1a tarkoitettu järjestäytyneet ryhmä, muttei kuitenkaan järjestäytyneet rikollisryhmä, koska ei esitetty näyttöä, että toimisi yhteistuumin tehdäkseen rikoksia.	Ei otettu kantaa.	EI: Asiassa ei ole esitetty selvitystä siitä, että rikokset olisi tehty järjestön nimissä tai lukuun tai että rikokset olisivat tulleet järjestön hyväksi.	Syytteet järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta hylättiin.

Pohjois-Savon KO 11.7.2013 107184	Törkeä kotirauhan rikkominen, pakottaminen, oikeudenkäytössä kuultavan uhkaaminen	Ei vaadittu	Hyväksytty	Kyllä: KRP:n RYK:n kertoman mukaan ryhmällä hierarkia, tunnus ja säännöt. Hierarkian olemassa oloa tukee myös kahden vastaajan välinen telekuuntelutalenne. Kotietsinnässä löytyneet säännöt myös tukevat väitettä, että kyseessä JR-ryhmä.	Kyllä: RYK:n kertomuksen, asianomistajan kertomuksen ja vastajien toiminnan perusteella katsotaan, että vastaajat kuuluvat ryhmään.	Kyllä: 2 VA:lla ei omaa intressiä heille syyksiluettelulle toiminnalle. Osallistumalla tekoon kolmannen VA:n, joka ryhmän hierarkiassa heitä ylempänä, rinnalla osoittaa tarkoitusta tuoda esiin ryhmän imagoa ja tarkoitusta JR-ryhmänä.	
Helsingin KO 22.7.2013 107648	Törkeän kiristyksen yritys	Ei vaadittu	Hylätty	Ei otettu kantaa: KRP:n RYK:n kertomusta ei yksin voi pitää riittävänä näyttönä siitä, että ko. yhteenliittymät olisivat JR-ryhmiä	Kyllä: Vastaajien ja KRP:n RYK:n kertomusten perusteella vastaajat olivat ao. yhteenliittymissä	Ei: Ei käytetty kerhotunnuksia, eikä yhteenliittymiin ole vedottu asian aikana. Tekoa ei tehty yhteenliittymän nimissä, lukuun tai toimesta.	
Espoon KO 24.7.2013 107791	Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen Törkeä pahoinpitely, a-rikos jne	Ei vaadittu	Hylätty	Ei: Asiassa ei ole tullut esille, että ryhmän tavoitteena olisi tehdä määrätty vakava rikos, jonka tekotapa ja -aika olisivat selvillä. Ryhmän toimintaa voidaan arvioida vain ryhmän nykyisten jäsenten tekoja arvioimalla.	Ei otettu kantaa.	Ei: Eräaseen rikokseen syyllistytty ilman yhteyttä ryhmään. Ryhmää ei edes katsottu JR-ryhmäksi. Tuomittujen ei voida katsoa toimineen rikosten tekemistä varten järjestäytyneen ryhmän jäsenenä.	Syytteet järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta hylättiin.

Päijät-Hämeen KO 7.10.2013 118283	Huumausainerik os, törkeä huumausainerik os, törkeä ampumaserikos, törkeä rahanpesu, kätkemisrikos	Ei vaadittu Törkeä harikos suuri määrä vaarallista ainetta - per.	Hyväksytty	Kyllä: KRP:n RYK:n kertomus osoittaa, että kyseessä JR-ryhmä, viitattu Helsingin HO:n 2013/881 ja Rovaniemen HO 2013/358, joissa todettu samoin.	Kyllä: Vastaaja myöntänyt kuuluvansa ryhmään, vastaajalta takavarikoitu jäsenliivit	Kyllä: Syyksiluettut rikokset keskeisiä ryhmän toiminnassa. KO hyväksyy SJÄn perusteet koventamisvaatimukselle: ryhmän tarkoitus hankkia jäsenilleen taloudellista hyötyä, rikollista toimintaa harjoitetaan yhteiseksi hyväksi yhteisen toiminta-ajatuksen mukaisesti. Väkivalta ja sen uhka osa toiminta-ajatusta.	KO totesi, että järjestön keskeisinä periaatteina yhteenkuuluvuus ja yksituumaisuus, sääntöjen rikkomiseen suhtaudutaan ankarasti => lähtöolettamana voidaan pitää, että jäsenten tekemät rikokset tehty järjestön toiminnassa
Itä-Suomen HO 14.4.2014 116159		Ei vaadittu	Hyväksytty osan rikoksista osalta	Kyllä: HO hyväksyy KO:n ratkaisun ja perustelut	Kyllä: Myönnetty kuuluminen ryhmään.	Kyllä: Yhdessä ha-rikoksessa ollut suuri määrä h.ainetta, tavoiteltu suurta hyötyä. Harikokset keskeinen JR toimiala. Myös dopingrikos liittynyt ryhmän toimintakokonaisuuteen. A-arikoksissa kyse suurista määristä aseita, joista erityisen vaarallisia. Mainitut aseet tarpeen JR-toiminnassa. Rahanpesussa kysymys rikoshyödyn jakamisesta ja ryhmän jäsenen rikoksen peittelystä. Lisäksi HO hyväksyy KO:n ratkaisun ja perustelut.	
Pohjois-Karjalan KO 6.11.2013 123843	Törkeä ryöstö Ampumaserikos Laiton uhkaus	Ei vaadittu	Hyväksytty	Kyllä: Todistaja KRP:n RYK:n kertomuksen pohjalta on vakavien rikosten tekemiseksi järjestäytynyt hierarkkinen ryhmä	Kyllä: 2 vastaajaa ovat kuuluneet järjestöön ja toinen on kahden rikoksen aikana ollut pukeutuneena järjestön liiveihin	Kyllä: Rikokset sopivat JR:n toiminta-ajatuksen mukaisiksi ja toiminnassa tehdyksi.	KO totesi, että koventamisperusteen soveltamisen ehdoksi ei voida asettaa vaatimusta ryhmän kaikkia jäseniä tai johtoa tulisi kuulla

Pohjanmaan KO 22.11.2013 124780	3 x törkeä kiristyksen yritys	Ei vaadittu	Hyväksytty	Kyllä: Ei todeta nimenomaisesti. Käräjäoikeus toteaa, että KRP:n RYK:n kertomuksella näytetty, että kyseessä järjestäytynyt ryhmä.	Kyllä: KRP:n RYK:n kertomuksella katsottu kuuluminen yhteenliittymään selvitettyksi. Lisäksi kotietsinnässä vastaajan kotona löytynyt ryhmän jäsenen vaatteita	Kyllä: Edellä mainitut huomioiden ja kun vastaaja on rikoksia tehdessään ilmoittanut kuuluvansa ko. yhteenliittymään, KO katsoo, että rikokset tehty JR-ryhmän jäsenenä.	
Oulun KO 25.11.2013 127338	Pahoinpitely, laiton uhkaus, pahoinpitely, törkeä ryöstö ve. Törkeä pahoinpitely	Ei vaadittu	Hyväksytty neljän vastaajan osalta Hylätty kolmen vastaajan osalta	Kyllä: Kotietsinnässä löytyneiden sääntöjen ja KRP:n RYK:n todistuksen perusteella yhteenliittymän katsotaan olevan JR-ryhmä. KO toteaa Rovaniemen HO:n 26.4.2013 ja Helsingin HO:n 23.3.2013 katsonut saman yhteenliittymän olevan JR-ryhmä, ei syytä arvioida asiaa nyt toisin.	Kyllä/EI: 4:n vastaajan KRP:n RYK:n kertomuksen ja näiden päällä olleiden vaatteiden perusteella katsottiin olevan JR-henkilöitä. 3:n, joista 2 nähty jengivaatteissa, osalta poliisilla ei tietoa jäsenyydestä, KO katsoi jäsenyyden jääneen näyttämättä.	Kyllä: Kahdessa rikoksessa kunniaky symys, eräissä teoissa ryhmän tunnukset ja nimi esillä. Teot olleet omiaan luomaan pelkoa ja kunnioitusta ko. yhteenliittymää kohtaan, mikä edistää ryhmän tavoitteiden mukaista toimintaa tulevaisuudessa => on tehty ryhmän nimissä ja lukuun.	
Etelä-Karjalan KO 31.3.2014 113804	JR-ryhmän toimintaan osallistuminen, alkoholirikos, veropetos, tupakan myyntirikos, törkeä kiristyksen yritys ve luvaton käyttö + laiton uhkaus, harikos jne	Ei vaadittu	Hyväksytty/ Hylätty Hylätty yhden syytekohtan osalta	Kyllä: Annettava arvoa kolmelle hovioikeustuomiolle, sekä KRP:n RYK:n todistukselle.	Ei otettu kantaa. Vastaajat eivät kiistäneet jäsenyyttään.	Kyllä: Rikokset tehty ryhmän nimissä ja lukuun. Alkoholin myynti ja siihen liittyvä veropetos on tehty ryhmän tiloissa. Toiminta tuottanut taloudellista hyötyä. Huumausainerikokset sopivat järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan.	KO katsoi, että päärrikosta ei ollut tapahtunut RL 17:1a:n edellyttämällä tavalla. Syytteet RL 17:1a osallistumisesta JR-ryhmän toimintaan hylättiin.

Pohjois-Karjalan KO 4.4.2014 115016	Törkeä kiristys	Ei vaadittu	Hyväksytty	Kyllä: KRP:n RYK:n kertoman ja kahden HO-tuomion perusteella katsotaan ryhmän olevan JR-ryhmä	Kyllä: Toinen VA ei ole kiistänyt kuulumistaan ryhmään. KRP:n RYK todistanut toisen VA:n kuuluvan ryhmään ja tämä on kuvattu ryhmän kannatusvaatteissa.	Kyllä: Toimijoina kaksi ryhmän jäsentä, joista toisella ei omaa intressiä asiassa. EI näyttöä, että aloite rikokseen tullut kerholta, mutta ryhmän tavat ja säännöt vaikuttaisivat vaatineen toimintaa, jolloin voidaan aloitteen katsoa tulleen kerholta. Ryhmällä olisi ollut myös mahdollisuus saada hyötyä rikoksesta.	
Oulun KO 16.5.2014 121324	Törkeä harikos, räjähdharikos jne	Ei vaadittu Törkeä harikos suuri määrä vaarallista ainetta - per.	Hylätty	Kyllä: Jo yhteenliittymän muodostaneiden ryhmien nimistä pääteltävissä toiminnan luonteen lainvastaisuus. Sekä muodostunut yhteenliittymä että muodostaneet ryhmät todettu JR-ryhmiksi. Ei näytetty, että toiminnan luonteessa tapahtunut muutosta. KRP:n RYK kertonut toiminnan olevan järjestäytynyttä tarkoituksena tuottaa rahaa.	Kyllä: Toisen VA:n kuuluminen ryhmään kiistatonta. Toisen kuuluminen näytetty hänen "urakehitystään" koskevan keskustelun, ryhmän kannatusvaatetuksen päällä pitämisen ja ryhmän jäsenenä esittäytymisen sekä KRP:n RYK:n käsityksen ryhmään kuulumisesta perusteella.	Ei: Rikoshyötyä ei näytetty suoritettun ryhmälle. Myöskään ei näytetty, että aloite rikoksen tekemiseen olisi tullut ryhmältä. Jäänyt näyttämättä, että rikos olisi tehty ryhmän lukuun tai ryhmää hyödyntäen. Liitää rikoksen ja ryhmän välillä ei ole näytetty.	